

(A) = Åpen, kan bestilles fra Universitetet i Stavanger / Arkeologisk museum

(B) = Begrenset distribusjon

(C) = Kan ikke utleveres



Arkeologisk undersøkelse av gravfelt på Tjentland gnr. 137 bnr. 1, 3 og dyrkningsspor på Soppaland gnr. 138 bnr. 1 Hjelmeland k. Rogaland

Theo Gil Bell

Analyse av tetningskitt v/
Camilla Nordby

AM saksnummer: 19/2006
Journalnummer: 07/10270

Dato: 10/02/2012
Sidetall: 26
Opplag: 15

Oppdragsgiver: Norstone AS

Stikkord: eldre jernalder
gravfelt
rydningsrøyser
pressblikkspenne
spannformet kar
sortglittet kar
tetningskitt
spinneshjul av bly



Universitetet
i Stavanger

Arkeologisk museum

Oppdragsrapport 2012/1
Universitetet i Stavanger,
Arkeologisk museum,
Avdeling for fornminnevern

Utgiver:
Universitetet i Stavanger
Arkeologisk museum
4002 STAVANGER
Tel.: 51 83 31 00
Fax: 51 84 61 99
E-post: post-am@uis.no

Stavanger 2012

Arkeologisk undersøkelse
av gravfelt på Tjentland
gnr. 137 bnr. 1, 3
og dyrkningsspor på Soppaland
gnr. 138 bnr. 1
Hjelmeland k., Rogaland

Theo Gil Bell

Analyse av tetningskitt v/
Camilla Nordby



Innberetning til topografisk arkiv



Universitetet
i Stavanger

Arkeologisk museum

Vår ref.:
07/10270

Saksbehandler:
Gitte Kjeldsen

Arkivkode
733

Dato:
14.12.2011

Kommune: Hjelmeland
Gardsnavn: Tjentland og Soppaland
Gnr: 137 / 138
Bnr: 1, 3 / 1
Lokalitetsnavn: Tjentland og Soppaland
Tiltakshaver: Norstone AS
Adresse:

Sakens navn: Tjentlandsmoen
Fu-saksnr: 19/2006
Brevjournalnr: 07/10270

Fornminner:
ID (Askeladden): 100104 og 95331
Kartblad og UTM:
H o h: 27 og 71 m.o.h.

Aksesjonsnr: 2011/17 og 2011/23
Museumsnr: S12787, 12799, 12800 og 12801
Natvit. prøvenr: 2011/13
Fotonr: kommer

Befart (dato):
Feltundersøkelse (tidsrom): 01.08.-23.09.2011
Ved: Theo Gil Bell

Gjelder: Arkeologisk utgraving i forbindelse med masseuttak på Tjentlandsmoen og Soppaland

Innhold

1. SAMMENDRAG	5
2. INNLEDNING	5
2.1 BELIGGENHET	6
2.2 BAKGRUNN FOR UNDERSØKELSEN	6
2.3 REGISTRERTE KULTURMINNER I OMRÅDET	6
2.3.1 KULTURMINNER I PLANOMRÅDET OG NÆROMRÅDET.	6
2.4 PROBLEMSTILLINGER OG FORMÅL MED UNDERSØKELSEN	7
3. STEDSHISTORIE OG TERRENGBESKRIVELSE	7
3.1 STEDSHISTORIKK	7
3.2 TERRENGBESKRIVELSE	8
3.3 OBJEKTBESKRIVELSE FØR UTGRAVING	8
4. TIDSROM OG DELTAKERE	8
4.1 TIDSROM	8
4.2 GJENNOMFØRING, VÆRFORHOLD OG TIDSBRUK	9
4.3 DELTAKERE	9
5. METODE	9
5.1 GRAVETEKNISK METODE	9
5.2 DOKUMENTASJON	10
5.2.1 TEGNING	10
5.2.2 FOTOGRAFERING	10
5.2.3 INNSAMLING AV PRØVER	10
5.2.4 FUNN	10
5.2.5 INNMÅLING.	10
5.2.3 UTGRAVINGENS FORLØP	11
6. STRATIGRAFI OG KILDEKRITISKE FORHOLD	11
6.1 STRATIGRAFISKE FORHOLD OG FUNNFORDELING	12
6.1.1 HORISONTALT	12
6.1.2 VERTIKALT	12
6.2 ANDRE FORHOLD	12
7. FUNNMATERIALE	12

8.1 TJENTLANDSMOEN	13
8.1.1 STEINANSAMLINGER MED UKJENT FUNKSJON	13
8.1.1.1 Anlegg 1160 (moderne)	14
8.1.1.2 Anlegg 1136	14
8.1.1.3 Anlegg 1186	14
8.1.1.4 Anlegg 1215	14
8.1.1.5 ANLEGG 1327 (SE ANLEGG 450, DELKAP. 8.1.3.1)	14
8.1.1.6 Anlegg 2059	14
8.1.1.7 Anlegg 2200	14
8.1.1.8 Anlegg 2273	15
8.1.1.9 Anlegg 2315	15
8.1.1.10 Anlegg 2347	15
8.1.1.11 Anlegg 2437	15
8.1.1.12 Anlegg 2498	15
8.1.1.13 Anlegg 7500	15
8.1.2 ANLEGG RELATERT TIL BRUK AV ILD: KOKEGROPER, ILDSTEDER OG KULLKONSENTRASJONER	15
8.1.2.1 Kokegroper	15
8.1.2.1 a) Kokegroper NV på feltet	15
8.1.2.1 b) Kokegroper sentralt på terrasseflata	15
8.1.2.1 c) Anlegg 7000	16
8.1.2.2 Kullkonsentrasjoner	16
8.1.2.3 Ildsted	16
8.1.3 ANLEGG RELATERT TIL GRAVER	16
8.1.3.1 Gravrøyser ved siden av utgravingsfeltet	16
8.1.3.2 Rester etter gravrøyser innenfor utgravingsområdet	17
8.1.3.2 a) Anlegg 800	17
8.1.3.2 b) Anlegg 1640.	17
8.1.3.2 c) Anlegg 2585	19
8.1.3.3 Graver	19
8.1.3.3 a) Anlegg 450. Mannsgrav fra yngre romertid/folkevandringstid	19
8.1.3.3 b) Anlegg 5673. Kvinnegrav fra yngre romertid/folkevandringstid	22
8.2 SOPPALAND	24
8.2.1 ANLEGG RELATERT TIL BRUK AV ILD	24
8.2.1.1 Kokegroper	24
8.2.2 DYRKNINGSSPOR	25
8.2.2.1 Rester etter forhistoriske dyrkningslag	25
8.2.2.2 Spor etter svirydding	25
9 SAMMENFATNING	26
9.1 TJENTLANDSMOEN	26
9.2 SOPPALAND	26

10. VEDLEGG

- 1. FOTOLISTER**
- 2. LISTE OVER ANLEGG / STRUKTURER**
- 3. LISTE OVER TEGNINGER**
- 4. FUNNLISTE / KATALOG**
- 5. LISTE OVER VITENSKAPELIGE PRØVER**
- 6. DATERINGSSKJEMAER OG RESULTATER**
- 7. OVERSIKTSKARTER OVER OMRÅDET**
- 8. OVERSIKTSKARTER OVER LOKALITETER**
- 9. DETALJKART OVER LOKALITET**
- 10. PLANTEGNINGER AV UTVALGTE STRUKTURER**
- 11. PROFILTEGNINGER AV UTVALGTE STRUKTURER**
- 12. DEM FILER**
- 13. RAPPORT FRA KONSERVATOR C. NORDBY PÅ TETNINGSKITT (F7017, F7144).**
- 14. AVISUTKLIPP.**

1. SAMMENDRAG

Tjentlandsmoen

I løpet av 1950-tallet ble undersøkelsesområdet maskinelt ryddet og dyrket opp. Til tross for omfattende ødeleggelse i forbindelse med oppdyrkinga, kan den gjennomførte undersøkelsen bidra til en bedre forståelse av området. De undersøkte anleggssporene peker hovedsakelig mot to ulike former for bruk av terrassen, som beiteområde og som gravfelt. Som en tredje mulighet kan det antydes at området kan ha hatt permanent bosetting selv om det ikke ble påvist entydige stolpebygninger.

Beitebruk:

Området gir inntrykk av hovedsakelig å ha vært benyttet til beite. Tolkninga er basert på terrassens lokalisering til et skyggefullt område ved foten av bratt berg, forekomst av rydningsrøyser samt jorddekket over anleggssporene. Beitebruket kan ses i relasjon til de forhistoriske gjerdesystemene som kan ha ledet dyrene til terrasseflata.

Gravfelt:

Indikasjoner på bruk av området som gravfelt kan søkes i de synlige gravminnene bevart langs kanten av grensa for ryddet område tilsvarende plangrensa (anlegg 300, 350 og 400) og påviste anlegg undersøkt på det tilgrensende utgravingsfeltet (anlegg 450 og 5673). Videre kan andre, liknende anlegg tolkes som rester etter graver (anlegg 800, 1640 og 2585). Kokegroper og kullkonsentrasjoner påvist i gravenes nærområde kan samtidig representere spor etter aktiviteter knyttet til begravelse. Sistnevnte hypotese kan ikke betraktes som tilstrekkelig underbygget ettersom de undersøkte restene var for fragmentariske til å trekke sikre slutninger og relasjoner til gravene.

Bosettingsspor?

Kokegroper og kullkonsentrasjoner kan på den andre siden indikere nærliggende bosetting. Muligheten er til stede for at det kan finnes spor etter gårdsbosetting innenfor de ikke-undersøkte områdene av terrassen. På den andre siden ble det ikke funnet spor etter stolpebygde hus innenfor undersøkelsesområdet, noe som i så tilfelle vil indikere at eventuell nærliggende bosetting må ha hatt begrenset utstrekning.

Soppaland

På nabogården Soppaland ble det påvist spor etter tidlig jordbruk. Ei enslig kokegrop ble påtruffet i nærheten av den store røysa ved grensa for undersøkelsesområdet. Den romlige nærheten kan indikere at de to anleggene også er tett relatert tidsmessig, noe som imidlertid er vanskelig å avgjøre uten nærmere undersøkelser av røysa. Det ble ikke påvist spor som kan kaste lys over spørsmål relatert til et middelaldersk kirkested eller graver.

2. INNLEDNING

Rapporten omhandler utgraving av to lokaliteter innenfor planområdet omtalt som Tjentlandsmoen. De automatisk fredete kulturminnene var i konflikt med reguleringsplanen for sanduttak i regi av Norstone AS. Undersøkelsesområdene ligger under Tjentland gnr. 137 bnr. 1 og 3 (ID 95331) og Soppaland gnr. 138 bnr. 1 (ID95331). Utarbeidet prosjektplan for Tjentlandsmoen omhandlet i tillegg undersøkelse og eventuell utgraving av en tredje lokalitet. Det tredje området var lokalisert til en husmannsplass 250 meter sørøst for gårdsbygningene på Tjentland. Undersøkelsen besto av tre negative søkesjakter, samtidig som siste del av det planlagte kartleggingsområdet viste seg å ligge utenfor planområdet.

2.1 BELIGGENHET

Undersøkelsesområdet er lokalisert til glasielle terrasser på sørsida av Årdalselva, i Årdal, Hjelmeland kommune. De tre lokalitetene ligger under to ulike gårder, Soppaland gnr. 138 and Tjentland gnr. 137. Det ene området på Tjentland benyttes som beitemark (id 95331), mens de to andre lokalitetene var dyrket mark på undersøkelsestidspunktet (id 100104).

2.2 BAKGRUNN FOR UNDERSØKELSEN

Bakgrunnen for undersøkelsen var konflikt mellom utvidelsen av Norstones masseuttak og de automatisk fredete kulturminnene (id 100104 og 95331). Lokalitet id 95331 på Tjentlandsmoen ville i stor grad bli berørt av det planlagte masseuttaket, inntil ei NV-SØ-orientert grenselinje fastsatt 5 meter fra et synlig gravminne (id 115382-1). Lokalitet id 100104 på Soppaland ville bli berørt i sin helhet av det planlagte inngrepet.

2.3 REGISTRERTE KULTURMINNER I OMRÅDET

2.3.1 KULTURMINNER I PLANOMRÅDET OG NÆROMRÅDET.

For en oversikt over kulturminnene i området rundt de berørte lokalitetene henvises det prosjektplan utarbeidet for prosjektet (Sørheim 2008).

TJENTLAND

Id 95331.

Lokaliteten berørt av planlagt masseuttak ble registrert av Rogaland fylkeskommune i 2003. Registreringa besto av 21 korte søkesjakter lagt ut i fem linjer. Dessverre inkluderte ikke rapporten en oversikt over søkesjaktens eksakte lokalisering. Søkesjaktninga resulterte i funn av tre kokegroper og kullrester tolket som spor etter forhistorisk jordbruk (upublisert rapport RFK, saksnr. 01/02909, ved J. Olsen).

Lokaliteter i nærområdet:

På den samme østlige siden som lokalitet id 95331 ble påvist er følgende kulturminner kjent:

- **Id 11538** Grenser til den berørte lokaliteten i nordøst. En langhaug (l. 9 m, br. 3,5m) og to forhistoriske steingjerder (l. 19 m og 10 m).
- **Id 24133.** Lokalisert 50 m NØ for berørt lokalitet. En rundhaug (d. 4,5 m) og en langhaug (l. 11 m, br. 4 m).

Nedenfor terrassen, på nordsiden av RV13:

- **Id 14776.** Lokalisert 110 m N for RV13 og 280 m NV for id 95331. To rundrøyser. Ved siden av den ene røysa skal det tidligere ha vært ei tredje, mindre røys. S315-318 ble funnet her.

SOPPALAND

Id 100104.

Hele lokaliteten berøres av forelagt plan for masseuttak. Kulturminnene ble påvist av Rogaland fylkeskommune i 2006. Registreringa besto av tre parallelle søkesjakter orientert NNV-SSØ langs terrassen. Det ble påvist tre kokegroper og et buet fyllskifte tolket som mulige spor etter en gravhaug (upublisert rapport RFK datert 12.06.06 ved M. Olsen).

Lokaliteter i nærområdet:

- **Id 53786.** Lokalisert 16 meter N for berørt lokalitet. Ei rundrøys (d. 12 m, h. 1,5 m).
Status: Automatisk fredet
- **Id 65677.** Lokalisert 85 meter Ø for berørt lokalitet. Lav rundrøys (d. 4 m, h. 0.5 m), mulige rester etter et gammelt steingjerde (l. 4 m, br. 1 m) og noen rydningsrøyser.
Status: Automatisk fredet
- **Id 4957.** Lokalisert 120 meter SSØ for berørt lokalitet. Rundrøys (d. 6 m).
Status: Automatisk fredet
- **Id 14778.** Lokalisert 78 meter NØ for terrassekanten ved berørt lokalitet. Rundrøys (d.7 m).
Status: Uavklart
- **Id 14777.** Lokalisert 45 meter NNØ for terrassekanten ved berørt lokalitet. Gravfelt. I følge Askeladden er det tale om fem hauger. Inntrykket etter observasjon i felt tilsier at feltet rommer omtrent 20 gravminner av ulik form og størrelse. Den geografiske markeringa i Askeladden omfatter alle observerbare anlegg innenfor lokaliteten.
Status: Automatisk fredet
- Det foreligger i tillegg opplysninger om at den eldste kirka i dalføret skal ha vært lokalisert til området rundt nordvestlig del av forelagt planområde på gnr. 138 bnr. 1 (jf. prosjektplan for Soppaland 2008, ved B.I. Dahl).

2.4 PROBLEMSTILLINGER OG FORMÅL MED UNDERSØKELSEN

Ved utarbeidelse av prosjektplan for undersøkelser på Tjentland og Soppaland ble følgende problemstillinger satt opp:

1. Hva slags type jordbruksbosetting kan påvises her?
2. Hvordan er aktiviteter i tilknytning til bebyggelse, jordbruksdrift og gravskikk organisert?
3. Hva slags åker- og utmarksbruk ble drevet i forhistorisk tid?
4. Hvordan relaterer gravene seg, både romlig og kronologisk, til bosettings- og aktivitetsområder?
5. Finnes det flatmarksgraver eller bevarte rester etter fjernete gravhauger i området?
6. Hva kan gravene i området og eventuelle spor etter rituelle aktiviteter i tilknytning til disse fortelle oss om jernalderens gravskikk og dødeomsorg?

3. STEDSHISTORIE OG TERRENGBESKRIVELSE

Området mellom fjellsidene som rammer inne dalføret i øst og vest består av jordbruksarealer anlagt på veldrenerte moreneterrasser. Innenfor Tjentland og Soppaland foregår det i dag masseuttak på bakgrunn av eldre konsesjoner. Masseuttak har resultert i at partier er senket med flere meter, men fremdeles foreligger det større dyrknings- og beiteområder hvor det ikke er foretatt direkte inngrep. Hele dalføret er svært rikt på kulturminner fra jernalderen. Kulturminnene i Årdal grupperer seg i klare konsentrasjoner rundt gårdene Valheim, Soppaland og Tjentland. På Nedre Valheim er det registrert over 530 synlige kulturminner i tillegg til over 400 anleggsspor under markoverflata.

3.1 STEDSHISTORIKK

Gårdsnavn med endelse på –land indikerer at gårdetablingen kan føres tilbake til jernalder. Hovedgruppen av gårdsnavn på –land tilskrives perioden 200–500 e.Kr., men det er også kjent landnavn med opphav i merovinger- og vikingtid (Særheim 2001). Landgårdene kan således sies å være sammenfallende med ekspansjonsperiodene innenfor jordbruksbosettinga i yngre romertid/folkevandringstid og vikingtid.

Ved befaring i forbindelse med reguleringsplanen for Soppaland opplyste grunneier på gnr. 138 bnr. 2 og 6 at den eldste kirka i Årdal skal ha vært lokalisert til området ved id. 14777 (Dahl 2008). Den gamle bygdeveien gikk like øst for gravfeltet og en liten bakke nord for gravfeltet omtales enda som Kyrkjebraut. Den eldste stående kirka i Årdal er fra 1600-tallet, lokalisert til nordlig del av dalføret på gården Kyrkhus.

3.2 TERRENGBESKRIVELSE

Årdal er å betrakte som et langstrakt eid mellom Øvre Tyssdalsvatnet i øst og Årdalsfjorden i vest. Dalen avgrenses av relativt bratte fjellsider mot øst og vest. Øvre eller østlig del av dalføret, med gårdene Valheim, Tjentland og Soppaland, er dannet av ulike moreneterrasser avsatt ved siste istid. Nedre del av dalen ut mot fjorden er flatere, lavereliggende og dannet av postglasial tapestransgresjon. I dette området er det på begge sider av elva spor etter fluvial erosjon som dekker store arealer.

3.3 OBJEKTBESKRIVELSE FØR UTGRAVING

Tjentlandsmoen:

Undersøkelsen hadde som formal å undersøke to områder tilhørende gården Tjentland. Det ene området utgjorde den vestlige delen av en moreneterrasse, mens det andre undersøkelsesområdet var knyttet til en husmannsplass.

- Moreneterrassen rommer lokalitetene med id 95331, 11538 og 24133. Terrasseflata er 175 meter lang og 85 meter bred. Utgravingsområdet ligger i østlig del av terrassen, 70 m.o.h. Terrenget heller svakt mot vest. Mot vest og sør avgrenses området av bratte fjellsider som når høyder på 160 m.o.h. Langs sørlig terrassekant løper en bekk mot øst. Områdets nordlige avgrensing utgjøres av en markant knekk i terrenget med fallhøyde ned til 64 m.o.h. På 1950-tallet ble flata, eller i det minste halvparten av terrassen, ryddet for stein ved hjelp av en bulldoser med metallgaffel. Ei stor rydningsrøys, omtrent 14 meter i diameter og opptil 2 meter høy, nedenfor østlig del av terrassen ses i lys av dette rydningsarbeidet. Størrelsen på den moderne rydningsrøysa er en tydelig indikasjon på det store omfanget av fjernete steiner fra den delen av terrasseflata som ble forsøkt ryddet.
- Området rundt den gamle husmannsplassen har karakter av en forhøyning med to bygninger på toppen. Området rundt bygningene består av dyrket mark uten synlige rester etter rydninger. Bygningene var anlagt på det flate partiet på toppen av forhøyningen som heller mot nord, sør og vest.

Soppaland:

- På Soppaland er id 100104 lokalisert til en annen moreneterrasse. Terrassekanten er orientert mot nordvest, 28 m.o.h. Mot sørøst er det svakt hellende terreng. Undersøkelsesområdet består av dyrket mark (barley).

4. TIDSROM OG DELTAKERE

4.1 TIDSROM

Undersøkelsen ble gjennomført fra 1. august til 23. september 2011. Etterarbeidet, stipulert til et månedsverk, ble utført i tidsrommet oktober og desember 2011.

4.2 GJENNOMFØRING, VÆRFORHOLD OG TIDSBRUK

Maskinbruken hadde et omfang på 120 timer. Parallelt og etter den maskinelle flateavdekkinga ble det gjennomført opprensing, dokumentasjon og utgraving av utvalgte anlegg. De påviste anleggene på Tjentlandsmoen var av en karakter som krevde utstrakt rensing og påfølgende dokumentasjon før selve utgravinga kunne igangsettes.

August var preget av lite nedbør, mens september, spesielt de to siste ukene av undersøkelsen, var regnfylte. På bakgrunn av den kraftige nedbøren ble det konstruert et telt for å kunne fullføre utgravinga av grav 450 (se film 3, foto 002).

4.3 DELTAKERE

Feltmannskapet besto av fire arkeologer og en maskinsjåfør:

- Prosjektansvarlig AM: Gitte Kjeldsen/ Olle Hemdorff
- Feltleder: Theo Gil
- Feltassistenter: Eva Täte, Eirin Frey og Rolf Bade. Barbro Dahl deltok 16.08., 17.08. og 17.09.
- Gravemaskinsjåfør: Erling Meland, Norstone AS
- Metalldetektor: Erik Alve (Rygene Metaldetektorklub)

5. METODE

5.1 GRAVETEKNISK METODE

Maskinell flateavdekking

Ved maskinell flateavdekking fjernes matjorda for å kunne påvise konstruksjonsspor eller anleggsspor nedgravd i undergrunnen. Kontrasten mellom undergrunnen og anleggenes fyllmasse optimaliseres ved at undergrunnen renses opp for alle rester av moderne masse. Renseprosessen kan være tidkrevende, avhengig av undergrunnsforhold og grad av forstyrrelser, noe som kan være vanskelig å kalkulere forut for selve avdekkinga. På Tjentlandsmoen ble det brukt 90 timer på å avdekke 2900 m². I tillegg var det nødvendig å være tre personer ved avdekkinga. Den maskinelle avdekkinga kan således sies å ha vært svært tidkrevende med et snittall på 200 m² per dag, noe som må ses på bakgrunn av en særdeles vanskelig undergrunn preget av mye stein og mange forstyrrelser. Forholdet kommer tydelig til uttrykk i sammenligning med avdekkinga på Soppaland. Med en langt finere undergrunn var det her mulig for to personer å avdekke 2300 m² i løpet av 30 timer. I tillegg til finere undergrunnsforhold, må en avdekking av 400 m² per dag også ses i lys av mangelen på anleggsspor på Soppaland.

Utgraving

Etter avdekking og innmåling ble et prioritert utvalg av anlegg dokumentert og utgravd for hånd. Utgravingsmetoden innebærer i de fleste tilfeller av at halve anlegget graves bort slik at det oppnås et tverrsnitt eller et profil for dokumentasjon av anleggets vertikale karakter. Profilet dokumenteres ved foto og tegning før uttak av naturvitenskapelig prøvemateriale. Prøvene markeres på tegning og nummereres fortløpende under nat.vit.journ.nr 2011/13.

Vannsålding

Ved undersøkelse av anlegg tolket som graver ble all eller deler av gravd masse prioritert vannsåldet. På Tjentlandsmoen ble såldingen utført i en bekk ved hjelp av et håndholdt såld med en maskevidde på 4 mm.

5.2 DOKUMENTASJON

5.2.1 TEGNING

Plantegning: Alle plantegninger er basert på kombinasjonen av fotomosaikk og innmåling. Metoden vurderes som mer effektiv og nøyaktig enn tradisjonell håndtegnning. De georefererte mosaikkene er seinere lagret som geotiff-filer i Intrasis-databasen.

Profiltegning: Profiltegnningene ble håndtegnet i målestokken 1:10. Hver profiltegning inkluderer beskrivelse av alle observerte lag, lokalisering av prøveuttak, dato og signatur.

(Se *vedlegg 3* for liste over tegninger og *vedlegg 10 og 13* for et utvalg digitaliserte tegninger.)

5.2.2 FOTOGRAFERING

Ved fotodokumentasjon ble det benyttet et Nikon D3100 digitalkamera. Fotos er inndelt i generelle oversiktsbilder, oversikt over anlegg i plan, profilbilder og arbeidsbilder. Totalt ble det tatt 329 bilder, fordelt på fem filmer. Film 1–4 er relatert til Tjentlandsmoen, mens film 5 er fra Soppaland. Nedenfor følger en liten tabell som rommer informasjon om antall bilder per film (jf. *vedlegg 1*):

Film nr	Antall bilder	Dato
Film 1	71 bilder	4-30/08/2011
Film 2	107 bilder	31/08-07/09/2011
Film 3	105 bilder	09-17/09/2011
Film 4	69 bilder	19-23/09/2011
Film 5	48 bilder	12-23/09/2011

5.2.3 INNSAMLING AV PRØVER

Totalt ble det tatt ut 28 kull- og makrofossilprøver. 23 av prøvene ble tatt ut på Tjentlandsmoen, mens de resterende fem er relatert til lokaliteten på Soppaland. Med unntak av prøvene 2011/13, 18 og 23 fra Tjentlandsmoen samt prøve 2011/13, 26 og 28 fra Soppaland er alle prøver tatt ut fra og markert på profiltegnninger. Samtlige prøver ble målt inn i Intrasis. Prøve 2011/13-16 ble forkastet da den ble betraktet som overflødig.

Prøvene ble flotert i felt. 51 timer eller seks dagsverk av feltarbeidet gikk med til flotering (jf. *vedlegg 6*).

5.2.4 FUNN

16 funnkategorier ble dokumentert og inndelt i fire grupper i katalogen, tre på Tjentlandsmoen og én på Soppaland (jf. kap. 7 og *vedlegg 4*).

De to funnførende gravene på Tjentlandsmoen er tildelt egne S-nummer (S12787 og 12799) samt et tredje nummer for spredte funn framkommet ved undersøkelsen av hele feltet (S12800). På Soppaland er de spredte funnene fra hele lokaliteten tildelt ett S-nr (S12801).

5.2.5 INNMÅLING.

Intrasis-filer

Innmålingen ble foretatt med en totalstasjon type Leica 1200, der Intrasis ble benyttet som GIS applikasjon gjennom feltarbeid og etterarbeid. Ulike anleggs avgrensing ble målt inn som linjer (kode 3 og 7) og polygoner (kode 2 og 6). Følgende ti subklasser under arkeologisk objekt ble benyttet: **Forstyrrelse, gårdfar,**

grav, grop, ildsted, kokegrop, kullkonsentrasjon, lag, røys og steinsamling. Noe oppsiktsvekkende ble det ikke funnet et eneste stolpehull verken på Tjentland eller Soppaland.

DEM

I tillegg til regulær innmåling av anlegg, prøver og funn, ble det også malt inn høydepunkter i ulike nivåer, kodet som multipunkter (kode 0) og punkter (kode 1). Høydepunktene har i kombinasjon med andre måledata blitt benyttet for å skape DEM (Digital Elevation Maps) av utvalgte strukturelle overflater. Alle data er arkivert i museets intrasis-database (2003/008).

5.2.3 UTGRAVINGENS FORLØP

Maskinell avdekking av de ulike lokalitetene

Tjentlandsmoen:

Som tidligere påpekt var avdekkinga på Tjentlandsmoen mer tidkrevende enn beregnet. Årsaken lå i undergrunnsforholdene, komplisert og forstyrret av rydningen på 50-tallet. Majoriteten av anlegg som ikke var relatert til bruk av ild (ildsteder, kokegroper og kullkonsentrasjoner) viste seg å være vanskelig definerbare. Anleggene framsto som steinansamlinger av utflytende og uklar karakter. Nærheta til de synlige gravanleggene innebar at steinansamlingene i utgangspunktet måtte vurderes som mulige røysrester og undersøkes deretter. Kun i tre anlegg ble det påtruffet funn som kunne tilsa at steinansamlingene med større sikkerhet kunne tolkes som gravanlegg.

Soppaland:

I motsetning til Tjentlandsmoen foregikk avdekkinga på Soppaland problemfritt og effektivt. Undergrunnen tillot at store arealer kunne avdekkes i løpet av relativt kort tid og det ble heller ikke påtruffet mange anleggsspor som krevde tid til opprens, dokumentasjon, utgraving og prøveuttak.

Bruk av totalstasjon

Innmålinga foregikk etter planen mesteparten av utgravinga. Problemer med totalstasjonen i løpet av de siste to ukene resulterte imidlertid i at totalstasjonen i reserve på museet måtte tas i bruk.

6. STRATIGRAFI OG KILDEKRITISKE FORHOLD

Jorddekke og deler av undergrunnen på Tjentlandsmoen var til dels svært skadet av nyere tids rydding og dyrking. Opprinnelig antas undergrunnen å ha hatt karakter av heterogene glasiale avsetninger dekket av et tynt torvlag. Det var innslag av store steiner og høy frekvens av mellomstore småstein iblandet grus og sand, en sammensetning som sammenfaller med glasial morene. Frekvensen av smårøys anlagt direkte oppå undergrunnen antas å ha vært høy innenfor på den undersøkte delen av terrassen. Noen av smårøysene kan trolig ses på bakgrunn av forhistorisk rydding for å kunne benytte området til beite og eventuelt også mindre flater for grasproduksjon. Sett i lys av de påviste restene etter graver, framstår enkelte av smårøysene som gravanlegg anlagt imellom rydningsrøysene.

Allerede ved oppstart av avdekking framgikk det tydelig at terrasseflata hadde vært gjenstand for maskinell rydding. Frekvensen av stein i overflata var langt høyere enn det som antas å være normalt for denne typen område. Overflata framsto som en blanding av stein i ulik størrelse over et svært ujevnt nivå av naturlig avsatt morenegrus. Anleggssporene som ble påvist i dette nivået viste tydelige tegn på å ha blitt forstyrret av en bulldoser. I de tilfellene det var mulig å påvise steinansamlinger i jorddekket over undergrunnen, var avdekkinga, identifiseringa og avgrensninga av anleggene svært utfordrende. Identifiseringa og avgrensninga

av steinansamlingene var avhengig av muligheten til å avdekke større områder, noe som indikerer vanskelighetene med å få en oversikt over denne typen diffuse anlegg ved søkesjaktning.

6.1 STRATIGRAFISKE FORHOLD OG FUNNFORDELING

6.1.1 HORIZONTALT

De fleste anleggene ble påvist i nordlig del av avdekket område, mot kanten av terrassen. Konsentrasjonen av anleggsspor strakte seg mot sørøst og grenset opp mot østlig grense for avdekket areal. Det holdes således som sannsynlig at lokaliteten fortsetter i denne retningen, det vil si i området mellom avdekket ansamling av ikke-synlige anleggsspor og synlige gravanlegg på den andre siden av terrassen.

6.1.2 VERTIKALT

De omfattende forstyrrelsene påført jorddekke og til dels undergrunn ga lav grad av innsikt i eventuelle sekvenser av vertikal stratigrafi. Kun i to tilfeller var det mulig å dokumentere overlappning av ulike strukturer. Vertikal stratigrafi ble påvist i forholdet mellom anlegg 800 og 7060. Mens det ene tilfellet av overlappning ble gravd i plan, kom det andre forholdet tydelig fram ved snitting av anlegg 1186.

6.2 ANDRE FORHOLD

Gjennom store deler av undersøkelsen var værforholdene bra. Regn ble kun opplevd som et problem i utgravings to siste uker. Selv om den grove undergrunnen framsto som veldrenert, ble det problemer med oppsamling av vann på deler av feltet ved kraftig nedbør enkelte dager. Problemet gjorde seg først og fremst gjeldende sørøst på feltet.

7. FUNNMATERIALE

SI2787 *Kvinnegrav fra E.JA: Y.ROM/FVT. Tjentlandsmoen, Tjentland gnr. 137 bnr. 1,3, Hjelmeland k.*

1. *Pressblikkspenne av kopperlegering og sølv.* Fragmentert. Delvis bevart halvsirkelformet overstykk og del av arm (jf. fig. 261 S. Müller, fig. 5 Tafel 16 E. Straume). Mørkeblå *glassperle* med flat underside og hvelvet overside midt på overstykket. *Sølvplater* dekorert med to tvinnete sølvbånd konsentrisk rundt perla. Overgang mellom overstykk og arm dekorert med tvinnet bånd av sølv. Arm br.7 mm. Halv ring av sølv med dekor, løs, d. 13 mm. 18 fragmenter, muligens av sølv, funnet sammen med spenna. Noen fragmenter kan være festenagler. St. l. 28 mm, st. br.13 mm (F5822, 5823).
2. To *tekstilfragmenter*. Svært små. Fra pressblikkspenne. St. l. 3 mm (F25001).
3. *Perle* av glass. Fragmentert i tre biter. Avrundet uten plane sider. Gjennomskinnelig mørk blå. Stort hull i forhold til perlas størrelse, d. hull 4 mm. D. 9 mm, h. 2 mm (F7018, F7019).
4. *Sortglittet leirkar*. Udekorert. Kort, rett hals. Bolleformet jf. Bøes fig. 101. 161 skår tolket som del av karet. St. h. 10 cm, d. 8,5 cm, st. t. 5 mm (F 7143).
5. *Tetningskitt av harpiks* fra ett trekar. St. l. mm (F7017, F7144). *Mål kommer fra konservering.*
6. *Spinnehjul* av bly med *ten* av *tre* bevart. Hvelvet basis og topp, sideflatene tilnærmet rygget (Hofseth Høigård 1995). Treten med sirkulært snitt, d. mm, l. mm. D. hull mm. D. mm, h. mm (F1636). *Mål kommer fra konservering.*

S12799 Mannsgrav fra E.JA: Y.ROM/FVT. Tjentlandsmoen, Tjentland gnr. 137 bnr. 1,3, Hjelmeland k.

1. *Spannformet kar*. Udekorert. Kleberholdig. 94 skår, 64 sammenlimt. 13 av dem randskår. Kar type AB, randform B (Kristoffersen & Magnus 2010). D. 140 mm, h. 125 mm, t. 8 mm (F5818, F5819, F5820).
2. *Kniv av jern*. Tange med rester av *skaft* av *gevir* eller *bein*, dårlig bevart. Blad st. l. 140 mm, st. br. 35 mm (F5821).
3. *Ildslagningsstein* av *kvartsitt*. Beltestein. Spissoval med bruksfure. Markert innhugget bård rundt hele sidekanten. St. l. 83 mm, st. br. 55 mm, st. h. 32 mm (F25002).
4. *Beslag av bronse*. Fire fragmenter. *Ikke framrenset på konserveringslaboratoriet*. (F1298)

S12800 Funn fra flateavdekking på Tjentlandsmoen, Tjentland gnr. 137 bnr. 1,3, Hjelmeland k.

1. *Perle av glass*. Fragment. Blå, ikke gjennomskinnelig. Svake rifler. D. mm, h. mm (F25003).
2. *Retusjert flekke av flint*. Proksimalende med jevn retusj langs ene sidekant. St. l. 24 mm, st. br. 14 mm, st. t. 5 mm (F25004).
3. *Flekk av flint*. St. l. 45 mm, st. br. 13 mm, st. t. 5 mm (F25005).
4. *Vanlig avslag av flint*. St. l. 27 mm, st. br. 21 mm, st. t. 6 mm (F25006).

S12801 Funn fra flateavdekking på Soppaland gnr. 138 bnr. 1, Hjelmeland k.

1. *To leirkarskår*. Begge med *matskorpe*. Kvartsmagret. Rødbrun utside, sort innside. St. l. 40 mm, st. br. 28 mm, st. t. 7 mm (F25007).
2. *Vanlig avslag av flint*. St. l. 8 mm, st. br. 13 mm, st. t. 4 mm (F25008).

8. BESKRIVELSE AV ANLEGG

8.1 Tjentlandsmoen

Anleggene påvist på Tjentlandsmoen kan kategoriseres i fire grupper: steinansamlinger med ukjent funksjon, anlegg relatert til bruk av ild, gravanlegg og rester etter gjerdesystemer.

8.1.1 Steinansamlinger med ukjent funksjon

Ni anlegg ble kategorisert som steinansamlinger. Anleggene varierte i størrelse og form. De fleste steinansamlingene besto av mellomstore steiner i ett lag anlagt direkte oppå undergrunnen. Langt de fleste steinansamlingene var lokalisert ute på kanten av terrassen eller like nedenfor kanten. Få anlegg definert som steinansamlinger ble påvist inne på terrasseflata. Jordfaste steiner opptrådte kun innenfor enkelte av ansamlingene.

I enkelte tilfeller ble det påvist sporadiske innslag av kullkonsentrasjoner under steinene. I det følgende vil det bli gitt en beskrivelse av hvert enkelt anlegg, organisert fra laveste til høyeste anleggsnummer.

8.1.1.1 Anlegg 1160 (moderne)

Anlegget ble påvist NV på feltet. Det besto av et lag mørkebrun humusholdig sand med enkelte mindre konsentrasjoner av stein. Laget hadde ujevn form med en utstrekning på 270 x 170 cm. Delvis overlappet av dette laget ble det i nordvestlig kant funnet ei sirkulær grop med en diameter på 126 cm og dybde på 35 cm. Gropa var fylt av stein av ulik størrelse, uten jordmasser eller trekull imellom. Massen i anlegget tolkes som moderne, muligens som et resultat av ei fjernet rot. Det ble ikke tatt ut prøver fra anlegget.

8.1.1.2 Anlegg 1136

Anlegget ble påvist NV på feltet, mot kanten av terrassen. Det var ujevnt i formen og besto av mørkebrun humusholdig sand og mellomstore stein. Anlegget var 375 cm langt og 220 cm bredt. Halve strukturen ble gravd med tanke på å få et profil og undersøke om det fantes andre underliggende lag eller strukturer. Profilet gir inntrykk av ett lag av stein og humus anlagt direkte oppå naturlig undergrunn. Det er mulig at 1136 kan representere restene etter ei rydningsrøys. Prøve 2011/13-9 ble tatt ut fra profilet.

8.1.1.3 Anlegg 1186

Anlegget ble påvist NV på feltet, mot kanten av terrassen, mellom anlegg 1215 og 2285. Det var ujevnt i formen og besto av et lag mørkebrun humusholdig sand og mellomstore stein. Anlegget var 227 cm langt og 256 cm bredt. Halve strukturen ble gravd med tanke på å få et profil og undersøke om det fantes andre underliggende lag eller strukturer. Profilet gir inntrykk av ett lag av stein og humus anlagt direkte oppå naturlig undergrunn. Det er mulig at 1186 kan representere restene av ei rydningsrøys. Prøve 2011/13-10 ble tatt ut fra profilet.

8.1.1.4 Anlegg 1215

NV ved terrassekanten, mellom anlegg 1136 og 1186, ble det funnet en stor steinansamling rett under jorddekket. Massen mellom steinene var svært humusholdig. Anlegget ble ikke utgravd, men ut fra likhet med de undersøkte steinansamlingene rundt, kan vi gå ut fra at 1215 også kan tolkes som restene av ei rydningsrøys.

8.1.1.5 Anlegg 1327 (se anlegg 450, delkap. 8.1.3.1)

8.1.1.6 Anlegg 2059

Anlegget besto av et tykt lag brun humusholdig sand ispedd småstein. 2059 skilte seg noe ut fra de øvrige steinansamlingene ettersom det inneholdt færre og mindre steiner. I toppen av laget ble det funnet to flintavslag (F25004 og 25006).

Det ble anlagt to profiler gjennom steinansamling (profil 1 og 2). Ut fra profilene framstår det som om anlegget består av ett lag, muligens forstyrret av jordbruksaktivitet. Det ble observert svært få kullfragmenter ved undersøkelse av anlegget. Tolkninga av 2059 er usikker, og steinansamlinga framstår som restene etter ei forhistorisk overflate påvirket av moderne forstyrrelser. Tre prøver ble tatt ut fra profilet (2011/13-6-8).

8.1.1.7 Anlegg 2200

Anlegg 2200 som ble påvist SØ på feltet framsto som en akkumulasjon av mellomstore stein inntil ei stor blokk. Anlegget ble gravd i plan uten at det ble påvist verken kullkonsentrasjoner eller gjenstander. Den store steinen peker i retning av en funksjon som rydningsrøys. Samtidig må det påpekes at begravelser i enkelte tilfeller kan være anlagt inntil en større stein hvorpå det har blitt anlagt et lag mindre steiner (jf. Hålandsmarka i Time k.). Anlegget gir inntrykk av å være forstyrret av moderne jordbruksaktivitet, noe som tilsier at det ikke kan utelukkes at 2200 har inngått som en del av det tilgrensende anlegget 1640.

8.1.1.8 Anlegg 2273

Anlegget hadde karakter av et tynt, uregelmessig steinlag. Steinene var små til mellomstore. Under steindekket ble det påvist et lysebrunt jordlag innmålt som 7750. Begge lag ble gravd horisontalt. Det er knyttet usikkerhet til hva anlegget, kraftig skadet av moderne inngrep, representerer spor etter.

8.1.1.9 Anlegg 2315

Se beskrivelse av anlegg 1640

8.1.1.10 Anlegg 2347

Se beskrivelse av anlegg 1640

8.1.1.11 Anlegg 2437

Anlegget ble påvist SØ på feltet, fem meter N for anlegg 1640. Den store steinansamlinga var ujevn i formen, 11,5 m lang og 7,5 m bred. Ujevnheta ses på bakgrunn av tydelige skader fra moderne dyrkning, spesielt i sørlig del tilgrensende mot anlegg 1640. Steinene var mellomstore til store, anlagt i et relativt flatt lag. Verken kullkonsentrasjoner eller gjenstander ble funnet ved avdekking, opprens eller utgraving av anlegget. Undersøkelsen begrenset seg til østlig del der det ble etablert et profil som ble fotodokumentert. Det ble ikke tatt ut prøver fra det uklare anlegget.

8.1.1.12 Anlegg 2498

Anlegget var lokalisert til NØ-del av undersøkelsesområdet, i hellende terreng like under nordlig terrassekant. Det var ujevnt i formen og besto av mellomstore steiner. Anlegget ble framrenset og dokumentert i plan før vestlig del ble gravd. Det ble ikke gjort gjenstandfunn i anlegget tolket som rester etter ei rydningsrøys.

8.1.1.13 Anlegg 7500

Anlegg 7500 var lokalisert 1 meter øst for anlegg 2498. Steinansamlinga ble delvis framrenset under avdekkinga og tolkes som ei rydningsrøys. Anlegget ble ikke prioritert utgravd.

8.1.2 Anlegg relatert til bruk av ild: kokegroper, ildsteder og kullkonsentrasjoner

8.1.2.1 Kokegroper

Seks kokegroper ble funnet på Tjentlandsmoen. Alle kokegropene ble undersøkt. Anleggenes form varierte fra rund til oval og nedgravingene besto av et kullag over skjørbrrente stein. Kokegropene opptrådte i to områder, NV på feltet og sentralt på terrasseflata. Ei siste kokegrop ble funnet under anlegg 800.

8.1.2.1 a) Kokegroper NV på feltet

To kokegroper ble påvist i nordvestlig del av feltet (710 og 680). Begge var anlagt i hellende terreng, like under terrassekanten, nedenfor anlegg 1186 og 2585. Kokegrop 710 og 680 var ovale i formen, henholdsvis 149 x 90 cm og 102 x 64 cm. Kullprøve 2011/13-1 (680) og 2011/13-2 (710) ble tatt ut fra profilene gjennom kokegropene.

8.1.2.1 b) Kokegroper sentralt på terrasseflata

Anlegg 950, 980, 740 og 970 utgjør den andre ansamlinga av kokegroper, lokalisert sentralt på terrasseflata.

De fire kokegropenes diametre varierte innenfor 120–60 cm. Formen var rund til oval, med unntak av anlegg 740 som trolig var forstyrret av moderne jordbruksarbeid. Anleggene besto av et svært kullholdig lag med

innslag av enkelte skjørbrente steiner. Alle fire ble snittet og profilene dokumentert, før følgende prøver ble tatt ut: 2011/13-3 (970), 2011/13-4 (980) og 2011/13-5 (740).

8.1.2.1 c) Anlegg 7000

Kokegrop 7000 var oval, 100 cm lang og 75 cm bred. Nedgravinga besto av et tynt kullag med innslag av enkelte skjørbrente steiner. Prøve 2011/13-17 ble tatt ut fra anleggets profil.

8.1.2.2 Kullkonsentrasjoner

Kategorien kullkonsentrasjon representerer i hovedsak rester etter kokegropen ødelagt av moderne jordbruksaktivitet eller udefinierbare kullag under steinansamlinger. Kullkonsentrasjonene ble funnet spredt på feltet, men med en større hyppighet sør for kokegropene sentralt på terrasseflata. Samtlige kullkonsentrasjoner ble gravd, men ikke dokumentert i form av profiltegninger. Kullkonsentrasjonene var 1–3 cm i tykkelse uten innslag av skjørbrente steiner.

8.1.2.3 Ildsted

Kun ett anlegg ble definert som ildsted. Anlegg 555 var et tykt kullag med oval form. Det var ingen skjørbrente steiner i fyllet. Anlegget ble først snittet, profilet dokumentert og en trekullprøve ble tatt ut (2011/13-18). Deretter ble den andre halvdel av anlegget gravd og deler av massen ble såldet uten at det ble gjort gjenstandsfunn.

Ildstedet var imidlertid ikke relatert til andre anlegg som kunne indikere at det fantes spor etter bygninger rundt. Anlegg 555 lå på den andre siden kun 3 meter fra to sikre graver, noe som kan indikere at ildstedet bør relateres til aktiviteter knyttet til begravelse framfor bosetting.

8.1.3 Anlegg relatert til graver

Noen av anleggene som ble undersøkt tolkes som relatert til de påviste restene etter et gravfelt. I tillegg til de tre synlige gravene bevart ved siden av utgravingsfeltet, kan tolkinga underbygges både ved funn av gjenstander knyttet til begravelser og karakteren til noen av de påviste anleggene. Gjenstandsfunnene forekom i tre ulike kontekster, to av dem klare skjelettbegravelser (jf. delkap 8.1.3.3), mens den tredje konteksten tolkes som forstyrre rester etter ei mulig gravrøys.

Anlegg relatert til graver faller innenfor to kategorier; *gravgjemmer* for skjelettbegravelser og rester etter gravrøys (*overbygg*). Sistnevnte viste seg vanskelig å etterspore, spesielt i de tilfellene det ikke ble gjort gjenstandsfunn. Selv om det er plausibelt å anta at minst et av de sikre gravgjemmene har vært dekket av ei røys, har vi også antatt at enkelte av steinansamlingene uten påvisning av bevart nedgravd gravgjemme kan utgjøre rester etter gravrøys. I tilfellet med anlegg 1640 baserer tolkingen seg på steinansamlingas utstrekning og karakter, en gjenstand funnet mellom steinene og påvisning av underliggende kullag. I de to andre tilfellene, anlegg 800 og 2585, baserer tolkingen seg på anleggenes form og lokalisering. De to siste tilfellene er imidlertid å betrakte som mer usikre tolkninger.

8.1.3.1 Gravrøys ved siden av utgravingsfeltet

De synlige gravminnene ble ikke undersøkt da de lå utenfor planområdet. Det ble likevel prioritert gjennomført overflateregistrering i form av innmåling der anleggene ble benevnt røys 300, 345 og 400. Ut fra høydemålene ble det generert DEM-filer som gir et tredimensjonalt inntrykk av anleggenes form og karakter (se vedlegg 13). Dokumentasjonen av de bevarte gravminnene ved kanten av det kommende masseuttaket betraktes som svært viktig både med tanke på faren for framtidig erosjon og skader samt forståelsen av sammenhengen mellom synlige og ikke-synlige anlegg påvist gjennom utgravinga.

8.1.3.2 Rester etter gravrøysen innenfor utgravingsområdet

I alt tre anlegg betraktes som mulige spor etter gravrøysen skadet av moderne jordbruksaktivitet. Tolkningen bør evalueres nøye ettersom det ikke er påvist sikre indikasjoner som entydig kan underbygge antagelsene. Kun i et anlegg ble det gjort funn av gjenstander som kan betraktes som mulig gravgods (S1640). I anlegg 1640 og 800 ble det dokumentert tynne kullag under steinansamlingene. Hva angår anlegg 2585, er det kun steinansamlingas form og lokalisering som tolkes i retning av at anlegget kan representere ei gravrøys. Tolkningen av dette anlegget bør således betraktes som svært usikker.

8.1.3.2 a) Anlegg 800

Anlegget framsto som en uregelmessig konsentrasjon av steiner av ulik størrelse, noen av dem varmepåvirket. Steinlaget var ikke mer enn 20 cm tykt. Anlegget var inntil 5 meter langt og 2,2 meter bredt i utstrekning. Omrisset av anlegget ble målt inn som 2AR 800.

- Utgraving

Etter opprens og dokumentasjon av anleggets overflate, ble det foretatt en horisontal utgraving (se vedlegg 13). Det øvre, mer spredte steinlaget ble bortgravd mens steiner som ut fra størrelse, form og plassering ble betraktet å kunne være vesentlige for forståelsen av anleggets oppbygning ble spart. Strategien var lite avklarende i så måte ut fra den fragmentariske graden av bevaring. Etter en ny dokumentasjonsrunde (jf. vedlegg 13), ble de resterende steinene fjernet og undergrunnen avdekket. I undergrunnen under deler av steinansamlinga ble det påtruffet et tynt lag av mørkegrå kull- og humusholdig sand. Laget ble målt inn under betegnelsen 2AL 800. Utstrekninga av det uregelmessige mørke laget sammenfalt med området hvor det overliggende steinlaget hadde vært tykkest. Laget hadde ei utstrekning på 4,5 x 0,9 meter med den største bredden i sørlig del. Det ble ikke funnet noen gjenstander ved graving av det 2 cm tykke laget.

Under det kullholdige laget, i den østlige delen, ble det påvist ei sirkulær grop fylt med skjørbrante steiner og trekull (7060). Nedgravinga ble snittet og all masse vannsåddet uten at det ble gjort noen funn. Profilet ble dokumentert og prøve tatt ut (2011/13-17).

- Tolkning

Ut fra bevaringsforhold og mangel på funn er anlegg 800 noe vanskelig å tolke. Imidlertid kan påvisninga av det kullholdige laget under steinene muligens indikere at anlegget representerer restene av ei røys med kremasjonsgrav. Lokaliseringa mellom to andre graver med rester etter overbygg av stein (400 og 450) tillegges stor betydning ved tolkningen av anlegg 800 som spor etter et gravminne.

8.1.3.2 b) Anlegg 1640.

Anlegget lokalisert til feltets sørøstlige del framstår som en svært stor steinkonsentrasjon. Ettersom anlegget ble påtruffet den siste dagen med maskin, og det ikke fantes mer midler til maskinbruk, ble undergrunnen kun videre avdekket 1,5 meter sør og 0,5 meter vest for anlegget. Til tross for at steinansamlinga framstår som fullstendig avdekket, kan det ikke utelukkes at anlegget kan ha fortsatt vest for avdekket areal. Utstrekning og form peker i retning av at anlegget kan representere restene av ei forstyrret gravrøys.

Etter fjerning av torvdekket ble anlegget rensert opp. Ved rensing av jordmassene mellom steinene ble en del av ei glassperle funnet i anleggets vestlige del. Funnet kan nærmest betraktes som et overflatefunn da det ble funnet ved opprens høyt oppe i anlegget. Det holdes imidlertid som sannsynlig at perla skriver seg fra en begravelleskontekst, noe som styrket førsteintrykket om at det kunne dreie seg om et forstyrret gravanlegg.

Anleggets overflate framsto som relativt jevn og bestående av flere lag mellomstore til store stein. Noen av steinene ga imidlertid inntrykk av å være en naturlig del av den svært steinholdige undergrunnen. Formen var ujevn, tenderende mot rektangulær. Anlegget var 9 meter langt og 3,5 meter bredt, orientert NØ-SV. Konsentrasjonen av stein ga inntrykk av å være mer kompakt langs anleggets nordvestlige side, et parti som var omtrent 1,9 meter bredt. Langs sørøstlig side virket steinene mer spredt, som om de skulle ha blitt dratt utover av jordbruksmaskiner. Etter framrensing i plan ble det tatt oversiktsfotos og fotos til sammenstilling av en mer detaljrik og høyoppløselig fotomosaikk (Vedlegg 13).

- Utgraving

Horisontal graving ble igangsatt for å få fram eventuelle lagskiller eller rester etter begravelse. Anlegg 2315 og 2347 ble påvist underveis i gravinga. De to innmålte strukturene framsto som uregelmessige ansamlinger av mindre steiner, muligens relatert til det større anleggets ytterkant. 2315 var lokalisert til østlig side av 1640, var 1,7 meter lang og 1,0 meter bred. 2347 hadde langstrakt form, 2,3 x 0,3 meter, og delvis hvelvet overflate. Strukturen lå i sørøstlig del av anlegg 1640. I sørlig del av 1640 ble det også påvist to kullkonsentrasjoner. Kullkonsentrasjonene var små og uregelmessige i formen. Den kull- og humusholdige massen var iblandet enkelte steiner, ingen av dem ga inntrykk av å være skjørbrente. Kullkonsentrasjonene ble innmålt som 2408 og 2395. Usikkerheten rundt deres karakter og lokalisering til den mest forstyrrede delen av 1640 medførte at kullkonsentrasjonene ble nedprioritert og betraktet som moderne forstyrrelser fra rydningsarbeidet. På grunn av økende tidspress, skiftende værforhold og lite oppklarende resultater, ble det besluttet å legge om gravestrategi.

Overflata ble dokumentert og anleggets østlige halvdel utgravd. Samtidig ble det anlagt et profil nord-sør i området betraktet som best bevart. Ved utgravinga ble det påvist to nye kullkonsentrasjoner under steindekket, den ene i nordlig side og den andre i sør (2300 og 7450). Kullag 2300 var 2 meter langt, 1,2 meter bredt og opptil 3 cm tykt. Massen besto av kompakt mørkebrun sand med kullspetter. Hele laget ble vannsåldet uten at det ble gjort funn av gjenstander. Kullprøve 2011/13-14 ble tatt ut fra kullaget (se Vedlegg 13).

Kullag 7450 i sørlig side framsto som mye mer forstyrret, liknende situasjonen med kullkonsentrasjon 2408 og 2395. All massen ble vannsåldet uten at det ble gjort funn av gjenstander. Kullprøve 2011/13-15 ble tatt ut fra kullaget (se Vedlegg 13).

Etter tegning og fotografering av profilet, ble resten av anlegget gravd uten at det ble funnet gjenstander eller lagskiller.

- Tolkning

Anlegg 1640 med relaterte kontekster representerer nok et eksempel på et anlegg som vanskelig lar seg definere. Selv om anlegget framstår som entydig menneskeskapt, er det vanskelig å argumentere entydig for at det kan representere restene av ei gravrøys. Det holdes imidlertid som sannsynlig at 1640 kan tolkes som en røysrest, trolig opprinnelig rektangulær eller oval i formen. Tolkninga baserer seg på anleggets store utstrekning, påvisning av større områder med kullag og funnet av ei glassperle. Det faktum at perla ble påtruffet i anleggets overflate tas som en tydelig indikasjon på en sterk grad av moderne forstyrrelse. Anlegget viser tegn til omfattende forstyrrelser som resultat av moderne jordarbeid, noe som medfører store utfordringer ved utgraving og tolkning.

8.1.3.2 c) Anlegg 2585

Anlegget ble påvist langs terrassens nordlige kant. Formen var oval, 9,0 x 2,5 meter, orientert øst-vest. Anlegget besto av mindre steiner med innslag av mellomstore steiner. I utgangspunktet ble 2585 tolket som restene av ei gravrøys, men utgravinga resulterte ikke i funn som kunne underbygge denne hypotesen.

Anlegget ble rensset opp og dokumentert i plan (se Vedlegg 13), før utgravinga ble igangsatt.

- Utgraving

I utgangspunktet ble det lagt opp til å fjerne områdene med større steinansamlinger langs nordlig side der overgangen til hellinga under terrassekanten virket til å ha resultert i en mer uregelmessig form. Tilnærminga ga lite klarhet siden det kunne sås tvil om den formen som framkom kun var et tilfeldig resultat av vår fjerning av stein. Det ble således besluttet å grave anleggets nordlige halvdel for å få fram et profil og forhåpentligvis oppnå mer innsikt i anlegget karakter. Det øvre steinlaget ble fjernet konsekvent, og det ble klart at steinkonsentrasjonen var grunn uten forseglete lag under. Videre ble det besluttet å grave godt ned i undergrunnen for å få fram en dyptgående profil og forsikre oss om at det ikke kunne finnes spor etter underliggende strukturer. Profilet ble rensset, dokumentert og det ble tatt ut to prøver fra to ulike partier (2011/13-11 og 12). Det ble deretter gravd to tversgående sjakter sentralt gjennom steinansamlinga, men det ble ikke påvist funn eller strukturer som kunne bidra til å kaste lys over anleggets funksjon. Det ble foretatt testsålding av de gravde massene uten at det ble funnet artefakter.

- Tolkning

Anlegg 2585 er vanskelig å tolke. Til tross for at form og lokalisering gir assosiasjoner til anlegg 400, ble det ikke funnet sikre holdepunkter for en sikker tolkning av anlegget. Steinansamlinga kan representere restene av ei gravrøys, ei rydningsrøys eller til og med en kombinasjon av de to mulige tolkningene.

8.1.3.3 Graver

8.1.3.3 a) Anlegg 450. Mannsgrav fra yngre romertid/folkevandringstid

- Utgraving

Ved avdekkinga ble det påtruffet en uregelmessig konsentrasjon av mellomstore steiner sentralt på terrasseflata. Mellom steinene var det mørkebrun humusholdig sand. Steinansamlinga var uregelmessig i formen, 3,0 x 2,2 meter, og delvis sammensunken i sentrum. Anlegget viste store likheter med andre steinansamlinger på feltet, spesielt med anlegg 800, og ble tolket som mulig rest av ei gravrøys. Anleggets ytre avgrensing ble innmålt som AR 450. Den framrensete overflata ble dokumentert ved hjelp av oversiktsfotos og fotos satt sammen til en mer detaljert og høyoppløselig fotomosaikk (se Vedlegg 13).

Etter plandokumentasjonen ble det igangsatt horisontal utgraving. De spredte steinene langs kanten ble først fjernet for om mulig å få fram en skarpere avgrensing av steinansamlinga og eventuelle nedgravinger i undergrunnen. I løpet av denne innledende gravinga dukket det opp et lite bronsefragment (F1298). Funnet medførte at det ble besluttet å vannsålde all gravd masse fra anlegget.

Under steinansamlinga ble det påvist ei nedgraving tolket som et mulig gravgjemme, innmålt som AG 5568. Overflata ble rensset og dokumentert i form av fotos satt sammen til en ny fotomosaikk. Nedgravinga var rektangulær i formen, 246 x 90 cm, orientert NV-SØ. Fyllmassen viste store likheter med den mellom steinene i anleggets overflate, med en høy frekvens av mellomstore stein og småstein.

Nedgravinga ble gravd horisontalt i 10 cms intervaller med påfølgende sålding. For hvert gravde intervall ble overflata dokumentert. Arbeidsgangen var kontrollert med dokumentasjon av hver nye overflate, uten at det var mulig å identifisere ulike lagskiller eller strukturelle elementer innenfor nedgravinga. Det ble heller ikke gjort gjenstandsfunn i fyllmassen som viste seg å ha en dybde av 45 cm.

Et mørkebrunt lag påvist i bunnen av fyllmassen framsto som svært organisk, iblandet grusholdig sand uten steiner. Bunnlaget tolkes som restene av et inhumasjonslag. Laget var rektangulært til ovalt i formen, 210 x 71 cm, med en horisontal utstrekning som dekket det meste av nedgravingas bunn. Lagets avgrensning ble innmålt som AA 5625 og videre dokumentert ved oversiktsfotos og fotos til mosaikk (se Vedlegg 13). I tillegg ble det i toppen av lagets overflate målt inn høydepunkter i et rutenett for å kunne generere en DEM. Dette mørke laget i nedgravingas bunn var kun 3 cm på det tykkeste og tynnere ut mot kantene. Den gradvise uttynninga av laget kom til uttrykk som tynne flekker som vanskelig lot seg skille fra den naturlige undergrunnen i det nordvestlige hjørnet. Etter graving av det mørke bunnlaget, ble et nytt nett av høydepunkter innmålt for å kunne framstille en DEM av nedgravingas form i bunnen.

Følgende funn skriver seg fra det mørkebrune bunnlaget i grav 450:

S12799.1 – *spannformet kar* uten dekor (1F5818, 5819, 5820)

S12799.2 – *jernkniv* med bevarte rester etter *beinhåndtak* (1F5821)

S12799.3 – *beltestein* av hvit kvartsitt (1F5804)

S12799.4 – *bronsefragment* (1F1298)

Det spannforma karet ble funnet i nedgravingas midtakse, omtrent 40 cm fra nordvestlig kant av gravas bunnlag. Kniven ble funnet 14 cm fra sørvestlig kant av nedgravingas bunn. Knivspissen pekte mot nordvest, med eggen ut mot gravas langside. Beltesteinen hadde samme orientering som kniven, men ble funnet 20 cm fra motsatt ende av nedgravinga. Avstanden mellom funnsted for kniv og beltestein var således 38 cm. Det ble ikke funnet et eneste beinfragment i nedgravinga.

Samtlige funn ble delvis framrenset og dokumentert in situ før uttak. I tillegg ble det tatt ut to jordprøver i tilknytning til funnene. Prøve 2011/13-19 representerer jordmasser inntil det spannforma karet, mens prøve 2011/13-20 ble tatt ut fra bunnlaget i motsatt ende av grava. All masse fra bunnlaget ble vannsåldet i 2 mms maskevidde.

Karet ble tatt ut i tre preparat (F5818, 5819, 5820), kniven i ett (F5821). Samtlige preparat ble tatt ut av feltmannskapet, og gjenstandsfoto med tilhørende informasjon ble påfestet alle forsendelsene til museets konserveringslaboratorium.

- *Funnenes kontekst*

Funnene fra grav 450 er ikke spesielt rikholdige i sammenligning med funnene fra kvinnegrava like ved. Forskjellene kan tenkes å være et resultat av dårlige bevaringsforhold, plyndring eller ulikheter i status, periode eller gravskikk. Det ble ikke påvist anomalier i de stratigrafiske forholdene som kan tolkes i retning av plyndring i moderne tid.

Spannformet kar. Denne typen leirkar er karakteristiske for slutten av yngre romertid og hele folkevandringstid og kan opptre med dekor av varierende art (Kristoffersen & Magnus 2010). I Kristoffersen og Magnus behandling av spannformet keramikk inkluderes også enkelte kar uten dekor, typer som er sammenlignbare med karet funnet i grav 450. Blant de udekorerte spannforma karene i Rogaland, er det

svært interessant at ett av dem er funnet nettopp på Tjentland og at også to av de andre analyserte karene er fra samme gård. Dette kan peke mot en lokal variant uten dekor. Selv om mangelen på dekor ikke entydig bør tas som indikasjon på at karet representerer en tidlig form, finnes det i dette tilfellet holdepunkter for å kunne anta at det nye funnet kan være et tidlig spannformet kar. Sølvspenna funnet i grava ved siden av indikerer ei tidfesting til yngre romertid. Hvis de to tilgrensende gravene er relatert i tid, åpnes det opp for muligheten for at det spannforma karet kan være av tidlig type. Det andre udekorerte karet fra Tjentland (S2769a) ble funnet i en liten haug sammen med skår fra andre udekorerte spannforma kar, kniv og glassperler. Sistnevnte funn kan indikere at det dreier seg om ei kvinnegrav.

Kniv med håndtak av bein. Ut fra dårlig grad av bevaring er det vanskelig å gi en fylldig beskrivelse av funnet. En tilsvarende kniv ble for øvrig funnet i den ovenfor nevnte grava med det udekorerte spannforma karet (S2769h).

Beltestein. Funnet er karakteristisk for perioden, samtidig som det kan indikere at den gravlagte var en mann.

Bronsefragment. I skrivende stund er det uklart hva bronsefragmentet funnet i toppen av anlegget kan representere. Det er mulig at funnet ikke er relatert til begravelsen gravd 50 cm ned i undergrunnen. Alternativt kan funnet tas som en indikasjon på seinere inngrep i grava.

- Tolkning

Anlegg 450 tolkes som ei skjelettgrav. Gravgjemmet på 2,4 x 0,9 meter var gravd 50 cm ned i undergrunnen. Det mørke bunnlaget, også omtalt som inhumasjonslaget, rommet et spannforma kar, en beltestein og en kniv med håndtak av bein og/eller gevir. Merker etter jernoksidering på beltesteinen indikerer at den kan ha vært nedlagt sammen med et ildstål, en tegn eller ei nål av jern. Det ble ikke funnet bevarte rester etter organisk materiale eller bein, noe som kan indikere et surt jordsmonn. Da det ikke ble funnet bevarte rester etter avdøde, er det umulig å foreta en sikker kjønnsbestemmelse. Det bevarte funninventaret indikerer imidlertid at den gravlagte kan ha vært en mann. Det holdes som sannsynlig at den gravlagte har vært et voksent individ.

Distribusjonen av bevarte funn kan gi en indikasjon på avdødes plassering i gravgjemmet. Karet var plassert med bunnen opp, mellom avdødes føtter. Det er mulig at framtidige analyser av jordprøve 2011/13-19 kan gi kunnskap om karets eventuelle innhold. Plasseringa av kniv og beltestein midt i grava antyder at gjenstandene kan ha vært festet til beltet. Knivens orientering vil være i overensstemmelse med antagelsen om at avdøde har vært nedlagt med hodet mot sørøst. Det ble ikke funnet bevarte gjenstander i antatt hodeende. Det er vanskelig å avgjøre om gjenstander kan ha vært fjernet fra grava etter begravelsen, men ettersom det ikke ble påvist spor etter inngrep i jordmassen over liket, må et eventuelt inngrep ha funnet sted i forhistorisk tid.

Steinlaget over gravgjemmet, sammenholdt med form og størrelse på nedgravinga, antyder en form for beholder for avdøde. Det kan ikke utelukkes at den døde har vært lagt i ei trekiste til tross for at det ikke ble funnet bevarte jernnagler eller –spiker. Det kan tenkes at det har vært konstruert ei kiste uten bruk av jernnagler eller –spiker, samtidig som det sure jordsmonnet kan ha medført at eventuelle mindre jernobjekter ikke var bevart. En annen mulighet som bør vurderes er om det kan ha vært en form for dekke av tre over gravgjemmet. Det ble ikke funnet heller som kunne indikert behov for mer solid fundamentering og støtte for et eventuelt dekke.

Sammensetninga av fyllmassen peker i retning av en naturlig gjenfylling som resultat av et kollapset dekke eller kiste av organisk materiale. Den høye frekvensen av steiner tilsynelatende kaotisk distribuert framstår ikke som en konstruksjon knyttet til selve begravelsen. Isteden ville det i så tilfelle vært å forvente en mer forseggjort oppbygning rundt den døde, i alle fall så sant liket ikke var beskyttet av en form for beholder. Distribusjonene av steiner gir inntrykk av at gravgjemmet kan ha hatt et overbygg av mellomstore og små steiner. Røysa bør ha hatt en anselig størrelse ettersom den halvmeter dype nedgravinga under ble helt gjenfylt ved sammenrasinga av det organiske materialet som må ha inngått i gravgjemmet enten som en ramme eller et dekke.

8.1.3.3 b) Anlegg 5673. Kvinnegrav fra yngre romertid/folkevandringstid

- Utgraving

På bakgrunn av metalledetektorfunn ble anlegget viet spesiell oppmerksomhet. Selv om anleggets avgrensning var framrenset ved avdekking, var det svake fyllskiftet lite markant i forhold til omgivende undergrunn. Funnet som ble påvist ved metalledetektor viste seg å være et spinnehjul av bly (S12789.6). Overflata ble rensert opp for å kunne dokumentere nedgravings karakter og omfang. Fyllmassen besto av lysebrun kompakt og steinfri sand. Formen var oval, orientert NV-SØ. Avgrensninga mot undergrunnen var lite tydelig, spesielt i SØ-kant, noe som ses i lys av arbeidet med å rydde området på 1950-tallet. Anlegget ble innmålt som AG 5673 og overflata ble dokumentert i form av oversiktsfotos og fotomosaikk (se Vedlegg 13).

En horisontal utgraving ble igangsatt i området nært opp til funnstedet for spinnehjulet. All gravd masse ble vannsåldet. 2-4 cm under anleggets overflate ble det gjort funn av en halv, tynn ring i hva som framstår å være av sølv (1F5822). Umiddelbart under den tynne ringen ble det funnet en fragmentert bronsefibula (1F5823). Begge funnene var lokalisert til området like ved spinnehjulet. Funnene ble fotodokumentert in situ før de ble lagt i en liten boks med stabiliserende jord rundt. I tillegg ble det tatt ut ytterligere litt jord fra funnstedet med tanke på framtidige analyser.

Ved videre graving ble det påtruffet en liten bit av det som så ut til å være harpiks. Funnet ble gjort 3 cm under overflata, omtrent 15 cm nord for de øvrige funnene. Like ved, mot sør, begynte det å komme til syne flere sortglittete skår. Vi besluttet å rense fram både restene av hva som så ut til å være harpiks og leirkarskårene for å få innblikk i utstrekninga og karakteren til funnene in situ. Framrensinga avdekket flere harpiksfragmenter som kunne indikere tilstedeværelsen av en organisk beholder ved siden av den fragmenterte bordkaret. Ved den tidkrevende rense- og dokumentasjonsprosessen ble det lagt vekt på at kombinasjonen av funn som så langt var påvist i grava sjeldent forekommer.

På dette tidspunktet ble det tatt kontakt med konservator Camilla Nordby ved Bergen Museum som i sin PhD-grad behandler tetningskitt til organiske beholdere. Det ble søkt råd om hvordan denne typen skjøre funn bør behandles for å ivareta dem best mulig og oppnå mest mulig informasjon om konteksten. Det ble besluttet å ta hele funnet ut i preparat sammen med omgivende masse. Deretter ble denne siden av gravgjemmet dokumentert.

I mellomtiden, mens vi fikk mer kjennskap til fyllmassen i nedgravinga, ble det rensert i SØ-side hvor lagskillene var mer diffuse. Rensinga brakte klarhet i grensegangen mellom nedgravinga og naturlig undergrunn, og det ble tydelig at gravgjemmet var ovalt i formen, orientert NV-SØ, med målene 1,90 x 0,88 meter. Nedgravinga ble innmålt som AG 7070.

SØ-side av nedgravinga ble gravd mens området med de to beholderne fikk ligge in situ. Nedgravinga viste seg å kun være 7 cm dyp med et svært tynt, siltig og humusholdig lag i bunnen. Laget opptrådte mer som uregelmessige flekker og var så godt som umulig å isolere. Ved graving i SØ-del ble det funnet tre fragmenter av glassperle. To av fragmentene var mulig å lime sammen (F7019), mens det tredje fragmenter trolig skriver seg fra ei annen perle (F7018).

Etter å ha isolert beholderne i nordvestlig ende ved å grave massen i de øvrige delene av nedgravinga, fortsatte vi med innmåling og øvrig dokumentasjon. Til slutt ble området med harpiks og keramikk tatt ut i ett stort preparat.

- *Funnenes kontekst*

Tetningskitt av harpiks. Se egen rapport av C. Nordby (Vedlegg X)

Sortglittet keramikk/finere bordkar. Fragmentert, men skårene antas å representere et helt kar. Karet er i skrivende stund ikke forsøkt sammensatt på konserveringslaboratoriet. Karet ga i felt inntrykk av å være udekorert og uten hank, sannsynligvis er nærmest parallell å finne i fig 101 hos J. Bøe eller R361. Sortglittete kar opptrer i yngre romertid/folkevandringstid.

Spinnehjul av bly. Funnet betraktes som sjeldent da det kun er kjent 67 eksemplarer i hele Norge. 18 av dem er funnet i Rogaland. Majoriteten av spinnehjul i bly tidfestes til middelalder og etterreformatorsk tid, mens kun få av dem kan tilskrives gravkontekster. Fra jernalderkontekst er det kjent åtte spinnehjul av bly i hele landet, kun to av dem er funnet i Rogaland. Det ene funnet ble gjort i en gravhaug på Hodne i Klepp kommune (S2827). Det opplyses ikke om andre funn relatert til spinnehjulet.

Det andre spinnehjulet av bly fra Rogaland ble funnet på gården Håland i Hå kommune (S4068g). Funnet ble gjort i gravhaug, i et kammer med begravelse fra folkevandringstid. Haugen som ble undersøkt i 1919 rommet ei mannsgrav hvor det også ble funnet fragmenter av tetningskitt, et kar av samme type som det i grava på Tjentland, glassbeger, sverd og en skjoldbule. Haugen rommet nok et kammer med en mannsbegravelse (S4068). Begge begravelsene i haugen hadde same orientering som grava på Tjentland med hodet anlagt mot SØ.

Pressblikkspenne av sølv. I likhet med spinnehjulet betraktes den fragmenterte sølvspenna som et svært sjeldent funn. Fra Rogaland er det ikke kjent et eneste eksemplar som er fullt bevart. Funnet er fra en type spenne som tidfestes til yngre romertid/folkevandringstid. Spenna har i utgangspunktet blitt laget av en kopperlegering belagt i sin helhet med et dekorert sølvblikk. Blant dekoren er ei innlagt glassperle omgitt av tynne, snodde sølvbånd.

Sammen med spennefragmentet, i en jordprøve tatt fra omgivende masse, ble det funnet flere små sølvfragmenter tolket til å ha utgjort dekorelementer. Totalt ble det funnet fire små, sylindriske fragmenter av sølv i jordmassen rundt spenna. Det er noe usikkert hva fragmentene utgjør restene etter, men de sylindriske formene framstår som tynne, rullede sølvflak som kan ha vært påfestet spenna eller benyttet som små festeanordninger for sølvblikket.

Spenna er av samme type som det funnet på Skeie i Klepp kommune (S8694a), den eneste parallellen som det har vært mulig å finne fra hele Rogaland. Funnet fra Skeie hadde verken bevart sølvblikk eller innlagt glass, men Møllerop ga en beskrivelse av hvordan spenna kunne ha sett ut opprinnelig. Den fragmenterte pressblikkspenna ble funnet i ei kvinnegrav sammen med et kar som likner det på Tjentland og 67 blå glassperler. Spenner av samme type er også kjent fra Espedalen, Gjerpen kommune i Telemark og Gangså,

Marnardal kommune i Vest-Agder. Også disse spennene er assosiert med funn betraktet som av høy status, deriblant gull, glass og smykker.

Objektene må betraktes som funn av høy status ut fra det fine gullsmedarbeidet. Kontekstualiseringa av funnet, sett i relasjon til restene av kulturminner påvist i området, kan bidra til å kaste lys over hvorfor et slikt prestisjeobjekt ble lagt ned i den aktuelle grava.

- Tolkning

Anlegg 5673 tolkes som ei skjelettgrav. Gravgjemmets opprinnelig størrelse er noe ukar siden det framstår som å ha blitt kuttet av jordarbeidet på 50-tallet. Det holdes som sannsynlig at grava har vært av samme form, størrelse og orientering som grav 450 like ved. Det er imidlertid tydelig at grav 5673 ikke har vært gravd så dypt ned i undergrunnen som 450. I NV-ende ble det funnet et sortglittet kar sammen med restene av en beholder av organisk materiale med tetningskitt av harpiks, et spinnehjul av bly og ei pressblikkspenne av kopperlegering og sølv. Midt i grava ble det funnet tre deler av glassperle, trolig fra to perler. Det ble ikke påvist bevarte rester etter bein.

Funnene viser en tydelig fortetning mot NV del av grava. Nært opp til østlig kant av nedgravinga var det nedsatt et sortglittet kar og en organisk beholder, begge med åpningen vendt opp. Det er foreløpig usikkert om beholderne har vært tomme eller hva de eventuelt kan ha rommet. Det er håp om at analysene som vil bli utført av Nordby som del av hennes PhD-avhandling vil kunne kaste lys over eventuelt innhold i den organiske beholderen. Det ble i tillegg tatt ut jordprøver fra massen rundt beholderne hvor det muligens kan vise seg å være bevarte makrofossiler. I nærheten av karene, tett opp mot vestlig langside, ble spinnehjulet og pressblikkspenna funnet. Mest sannsynlig har de to objektene, i alle fall spenna, vært relatert til et foldet klesplagg som etter hvert har seget ned langs nedgravingas kant. Videre antyder glassperlenes lokalisering at de har vært nært avdøde. Parallellt til funnene skriver seg fra velutstyrte graver fra samme periode. Funnensammensetninga, og spesielt det fine metallarbeidet som må ligge bak pressblikkspenna, peker i retning av ei høystatus kvinnegrav, muligens gårdens husfrue. Ut fra størrelsen på det nedpløyde gravgjettet er det vanskelig å si noe om avdødes alder, men ut fra gjenstandsinventaret holdes det som sannsynlig at det er tale om et voksent individ.

8.2 Soppaland

8.2.1 Anlegg relatert til bruk av ild

8.2.1.1 Kokegroper

Ved undersøkelsen på Soppaland ble det kun påvist fire kokegroper, og samtlige av dem var grunne. Kokegroperne ble definert som 1515, 1530, 8322 og 8332.

Kokegrop 1515 var lokalisert til østlig kant av feltet, omtrent 6 meter fra røys id 53786. Anlegget var uregelmessig i formen med en diameter på 60 cm. Ved snitting av kokegropa ble det klart at den besto av et 5 cm tykt kullag med spredte skjørbrente steiner. Profilet ble dokumentert og prøve 2011/13-27 ble tatt ut.

Kokegrop 1530 og 8332 viste seg å være enda grunnere i form av tynne kullag uten innslag av skjørbrente steiner. Det ble ikke prioritert tatt ut prøver fra de tynne kullagene i de nedpløyde anleggene.

Kokegrop 8322 var sirkulær med en diameter på 40 cm. Anlegget ble påvist i sørlig del av avdekket område. Ved snitting av kokegropa besto den av et 4 cm tykt kullag uten innslag av skjørbrente steiner. Profilet ble dokumentert og prøve 2011/13-28 ble tatt ut.

Samtlige kokegroper påvist på Soppaland viste til en kraftig nedpløying der kun deler av kullaget i bunnen av nedgravningene var bevart.

8.2.2 Dyrkningsspor

Ved undersøkelsen på Soppaland ble det funnet spor som tolkes som sterke indikasjoner på forhistorisk jordbruk. Jordbrukssporene kan deles i to hovedkategorier; rester etter forhistoriske dyrkningslag og indikasjoner på svirydding.

8.2.2.1 Rester etter forhistoriske dyrkningslag

Innenfor felt 1 ble det funnet jordbruksspor i form av linser med mørkegrå, kullholdig masse omgitt av hvit sand (podsoldannelse). Linsene ble særlig påvist i nordøstlig del av feltet, i nærheten av kokegrop 1515 og 1530. Lagene ble innmålt som 1545, 4220, 4250, 8345, 8361, 8381, 8420, 8515 og 8535. Form og utstrekning var høyst varierende, det største ble funnet bevart i en lengde av 4,75 meter og bredde av 1,15 meter (8420). Dyrkningslagene var bevart i områder med overgang mellom fin sand og grus. Restene av et dyrkningslag (8361) ble ved fylkeskommunens sjaktning tolket som de mulige restene etter en fjernet gravhaug. Lommene av dyrkningslag ble ikke gjort til gjenstand for ytterligere undersøkelser utover innmåling ettersom det var mulig å fange opp større sekvenser i form av en profil.

- Jordbruksprofil 1

I vestlig side av feltet lyktes det å fange opp en godt bevart sekvens som rommet et forseglet dyrkningslag. Sekvensen var bevart i et lite søkke i terrenget. En profil ble dokumentert og gjort til gjenstand for prøveuttak. Profilet var 50 cm høy og besto av et øvre, moderne matjordlag i en tykkelse av 35 cm. Under matjorda var det et 5 cm tykt gråbrunt, humusholdig siltlag som forseglet det som tolkes som et forhistorisk dyrkningslag. Dette laget var 18 cm tykt og besto av mørkegrå humusholdig silt/sand med elastisk konsistens. Etter dokumentasjon i form av tegning og fotos, ble det tatt ut to prøver fra dyrkningslagets nedre del, med en innbyrdes avstand på 70 cm (2011 /13-24, 25).

Den naturlige undergrunnen under dyrkningslaget var todelt. Øvre del besto av rødbrun minerogen sand med innslag av grus. Synlige jernutfellinger i laget viser til den samme podsoldannelsen som kunne observeres ved den karakteristiske hvite, fine sanden knyttet til linsene av dyrkningslag beskrevet ovenfor.

8.2.2.2 Spor etter svirydding

En annen indikasjon på forhistorisk jordbruksaktivitet er et kullholdig lag innmålt som 4080. I plan var laget ovalt i formen med en utstrekning på 5,6 x 1,9 meter. Massen var tilsvarende den i de forhistoriske dyrkningslagene beskrevet ovenfor, men med innslag av store kullbiter. Ei sjakt med en bredde på 1 meter ble gravd gjennom sentrale deler av laget, noe som viste at det hadde en maksimal tykkelse på 25 cm. Laget var helt steinfritt. I laget ble det gjort funn av et lite flintavslag (12801,2). Det ble tatt ut en kombinert kull- og makrofossilprøve fra det kullholdige laget (2011/13-26).

Laget innmålt som 4080 tolkes som mulige rester etter forhistorisk svirydding, mer spesifikt trolig knyttet til brenning av et stort tre som har stått dypt fundamentert på stedet.

Det ble videre funnet to leirkarskår i et lite fyllskifte (F25007). Ut fra skårenes karakter er det umulig å si noe sikkert om tidsperiode samtidig som det er uklart hvilken kontekst funnene kan ha inngått i.

9 SAMMENFATNING

9.1 Tjentlandsmoen

I løpet av 1950-tallet ble undersøkelsesområdet maskinelt ryddet og dyrket opp. Til tross for omfattende ødeleggelse i forbindelse med oppdyrkinga, kan den gjennomførte undersøkelsen bidra til en bedre forståelse av området. De undersøkte anleggssporene peker hovedsakelig mot to ulike former for bruk av terrassen, som beiteområde og som gravfelt. Som en tredje mulighet kan det antydes at området kan ha hatt permanent bosetting selv om det ikke ble påvist entydige stolpebygninger.

Beitebruk:

Området gir inntrykk av hovedsakelig å ha vært benyttet til beite. Tolkninga er basert på terrassens lokalisering til et skyggefullt område ved foten av bratt berg, forekomst av rydningsrøyser samt jorddekket over anleggssporene. Beitebruket kan ses i relasjon til de forhistoriske gjerdesystemene som kan ha ledet dyrene til terrasseflata.

Gravfelt:

Indikasjoner på bruk av området som gravfelt kan søkes i de synlige gravminnene bevart langs kanten av grensa for ryddet område tilsvarende plangrensa (anlegg 300, 350 og 400) og påviste anlegg undersøkt på det tilgrensende utgravingsfeltet (anlegg 450 og 5673). Videre kan andre, liknende anlegg tolkes som rester etter graver (anlegg 800, 1640 og 2585). Kokegroper og kullkonsentrasjoner påvist i gravenes nærområde kan samtidig representere spor etter aktiviteter knyttet til begravelse. Sistnevnte hypotese kan ikke betraktes som tilstrekkelig underbygget ettersom de undersøkte restene var for fragmentariske til å trekke sikre slutninger og relasjoner til gravene.

Bosettingsspor?

Kokegroper og kullkonsentrasjoner kan på den andre siden indikere nærliggende bosetting. Muligheten er til stede for at det kan finnes spor etter gårdsbosetting innenfor de ikke-undersøkte områdene av terrassen. På den andre siden ble det ikke funnet spor etter stolpebygde hus innenfor undersøkelsesområdet, noe som i så tilfelle vil indikere at eventuell nærliggende bosetting må ha hatt begrenset utstrekning.

9.2 Soppaland

På nabogården Soppaland ble det påvist spor etter tidlig jordbruk. Ei enslig kokegrop ble påtruffet i nærheten av den store røysa ved grensa for undersøkelsesområdet. Den romlige nærheten kan indikere at de to anleggene også er tett relatert tidsmessig, noe som imidlertid er vanskelig å avgjøre uten nærmere undersøkelser av røysa. Det ble ikke påvist spor som kan kaste lys over spørsmål relatert til et middelaldersk kirkested eller graver.

Stavanger, 14/12/2011 Theo Gil Bell.

Arkeologisk undersøkelse av gravfelt på Tjentland og dyrkningspor på Soppaland.
Hjelmeland k. Rogaland

VEDLEGG 1.

FOTOLISTER

Oppdrag: Tjentlandsmoen			Fornminnets art:bosetning spor		År:2011	Askeladden./ID-nr.:95331, 44484,115382	Aks.nr.:2011/13	Musnr.:S12787, S12799, S12800,
Fotograf:TGB			Brevjournalnr.:		FU-saknr.:	Flyfotoregnr.:	Datering:	
AmS ansv:Olle Hemdorff Gitte Kjeldsen			Film nr:1	Digital X	Dias	Kommune:Hjelmeland	Gård:Tjentlandsmoen,	Gnr.:137 Bnr:1,3
AmS arkivnr	Bildernr	Dato	Retn. mot	Fotograf	Motiv			
	024	17/08/2011	NØ-Ø	TGB	Oversikt av sentralt område i utgravningsfeltet i Tjentlandsmoen. 2 (2)			
	025	17/08/2011	NØ-Ø	TGB	Oversikt av sentralt område i utgravningsfeltet i Tjentlandsmoen. 1 (2)			
	026	17/08/2011	NØ-Ø	TGB	Oversikt av sentralt område i utgravningsfeltet i Tjentlandsmoen. 2 (2)			
	027	17/08/2011	Ø	TGB	Oversikt av sentralt område i utgravningsfeltet i Tjentlandsmoen.			
	028	17/08/2011	N	TGB	Struktur 2585 i plan etter rensing			
	029	17/08/2011	Ø	TGB	Struktur 2585 i plan etter rensing			
	030	17/08/2011	Ø	TGB	Struktur 2585 i plan etter rensing			
	031	17/08/2011	S	TGB	Struktur 2585 i plan etter rensing			
	033	18/08/2011	Ø	TGB	Struktur 1640 i plan etter rensing			
	034	18/08/2011	Ø	TGB	Struktur 1640 i plan etter rensing			
	035	18/08/2011	Ø	TGB	Struktur 1640 i plan etter rensing			
	036	18/08/2011	N-NV	TGB	Struktur 450 i plan etter rensing			
	037	18/08/2011	N-NV	TGB	Struktur 450 i plan etter rensing			
	038	18/08/2011	V	TGB	Struktur 450 i plan etter rensing			
	039	23/08/2011	V	TGB	Struktur 800 etter rensing			
	040	23/08/2011	S	TGB	Struktur 800 etter rensing			
	041	23/08/2011	S	TGB	Struktur 800 etter rensing			
	042	23/08/2011	V	TGB	Oversikt Struktur 2585 og terrasse kant.			
	043	23/08/2011	V	TGB	Oversikt Struktur 2585 og terrasse kant.			
	044	23/08/2011	N	TGB	Struktur 1186 i plan etter rensing			
	045	23/08/2011	N	TGB	Struktur 1186 i plan etter rensing			
	046	23/08/2011	Ø	TGB	Struktur 1186 i plan i forgrunn og struktur 2585 i bakgrunn etter rensing			
	047	23/08/2011	N	TGB	Detalje, steiner i struktur 1640			
	048	23/08/2011	V	TGB	Detalje, steiner i struktur 1640			

Oppdrag: Tjentlandsmoen			Forminnets art:bosetning spor		År:2011	Askeladden./ID-nr.: 95331, 44484,115382		Aks.nr.:2011/13	Musnr.:S12787, S12799, S12800,
Fotograf:TGB			Brevjournalnr.:		FU-saknr.:		Flyfotoregnr.:		Datering:
AmS ansv: Olle Hemdorff Gitte kjeldsen			Film nr:1	Digital X	Dias	Kommune:Hjelmeland		Gård:Tjentlandsmoen,	Gnr.:137 Bnr:1,3
AmS arkivnr	Bildernr	Dato	Retn. mot	Fotograf	Motiv				
	001	04/08/2011	V	TGB	Struktur 450 Etter avdekning				
	002	04/08/2011	NV	TGB	Struktur 450 Etter avdekning				
	003	04/08/2011	NØ	TGB	Struktur 800 Etter avdekning				
	004	04/08/2011	N	TGB	Struktur 800 Etter avdekning				
	005	04/08/2011	S	TGB	Struktur 800 Etter avdekning				
	006	04/08/2011	V	TGB	Struktur 800 Etter avdekning				
	007	04/08/2011	S	TGB	Sjakt 1 Gjennom Gårdfar				
	008	04/08/2011	S	TGB	Sjakt 1 Gjennom Gårdfar				
	009	04/08/2011	S	TGB	Sjakt 1 Gjennom Gårdfar				
	010	04/08/2011	V	TGB	Sjakt 1 Gjennom Gårdfar				
	011	04/08/2011	S	TGB	Sjakt 2 Gjennom Gårdfar				
	012	04/08/2011	Ø	TGB	Sjakt 2 Gjennom Gårdfar				
	013	17/08/2011	NV	TGB	Struktur 450 i plan etter rensing				
	014	17/08/2011	NØ	TGB	Struktur 450 i plan etter rensing				
	015	17/08/2011	NV	TGB	Struktur 450 i plan etter rensing, detalje				
	016	17/08/2011	NV-SØ	TGB	Oversikt utgravningsfeltet i Tjentlandsmoen. 1 (7)				
	017	17/08/2011	NV-SØ	TGB	Oversikt utgravningsfeltet i Tjentlandsmoen. 2 (7)				
	018	17/08/2011	NV-SØ	TGB	Oversikt utgravningsfeltet i Tjentlandsmoen. 3 (7)				
	019	17/08/2011	NV-SØ	TGB	Oversikt utgravningsfeltet i Tjentlandsmoen. 4 (7)				
	020	17/08/2011	NV-SØ	TGB	Oversikt utgravningsfeltet i Tjentlandsmoen. 5 (7)				
	021	17/08/2011	NV-SØ	TGB	Oversikt utgravningsfeltet i Tjentlandsmoen. 6 (7)				
	022	17/08/2011	NV-SØ	TGB	Oversikt utgravningsfeltet i Tjentlandsmoen. 7 (7)				
	023	17/08/2011	NØ-Ø	TGB	Oversikt av sentralt område i utgravningsfeltet i Tjentlandsmoen. 1 (2)				

Oppdrag: Tjentlandsmoen			Forminnets art:bosetning spor		År:2011	Askeladden./ID-nr.:95331, 44484,115382	Aks.nr.:2011/13	Musnr.:S12787, S12799, S12800,	
Fotograf:TGB			Brevjournalnr.:		FU-saknr.:		Flyfotoregnr.:		Datering:
AmS ansv:Olle Hemdorff Gitte			Film nr:1		Digital X	Dias	Kommune:Hjelmeland		Gård:Tjentlandsmoen,
Kjeldsen								Gnr.:137	Bnr:1,3
AmS arkivnr	Bildnr	Dato	Retn. mot	Fotograf	Motiv				
	049	26/08/2011	N-NØ	TGB	Struktur 800 i plan				
	050	26/08/2011	N-NV	ET	Struktur 5673 i plan				
	051	26/08/2011	N-NV	ET	Struktur 5673 i plan				
	052	27/08/2011	S-SØ	TGB	Gravfelt under Soppaland feltet				
	053	27/08/2011	Ø	TGB	Gravfelt under Soppaland feltet. Feltet vises på topp av terrasse midt på bilde.				
	054	29/08/2011	N-NØ	TGB	Struktur 800 i plan. Utgravningsbilde.				
	055	29/08/2011	Ø	TGB	Detalje mulig kokegrop 7050 østlige delen av struktur 800				
	056	29/08/2011	N	EHF	Struktur 980 i plan				
	057	29/08/2011	N	EHF	Struktur 980 i plan				
	058	29/08/2011	N	RLB	Struktur 970 i plan				
	059	29/08/2011	V	EHF	Struktur 7050 i profil				
	060	29/08/2011	V	RLB	Struktur 970 i profil				
	061	29/08/2011	S	RLB	Struktur 740 i plan				
	062	29/08/2011	N	EHF	Struktur 980 i profil				
	063	29/08/2011	V	RLB	Struktur 740 i profil				
	064	30/08/2011	N	ET	Struktur 710 i plan				
	065	30/08/2011	NØ	EHF	Skolebesokk, Rolf Bade viser en gravrøys.				
	066	30/08/2011	N	EHF	Skolebesokk, Rolf Bade viser en gravrøys.				
	067	30/08/2011	Ø	EHF	Skolebesokk, Rolf Bade viser utgravningsfeltet				
	068	30/08/2011	N	ET	Struktur 710 i profil				
	069	30/08/2011	N	EHF	Struktur 680 i plan				
	070	30/08/2011	N	EHF	Struktur 680 i profil				
	071	30/08/2011	N	EHF	Struktur 555 i plan				

Oppdrag: Tjentlandsmoen			Fornminnets art:bosetning spor		År:2011	Askeladden./ID-nr.:95331, 44484,115382	Aks.nr.:2011/13	Musnr.:S12787, S12799, S12800,	
Fotograf:TGB			Brevjournalnr.:		FU-saknr:	Flyfotoregnr.:		Datering:	
AmS ansv:Olle Hemdorff Gitte Kjeldsen			Film nr:2		Digital X	Dias	Kommune:Hjelmeland		Gård:Tjentlandsmoen, Gnr.: 137 Bnr:1,3
AmS arkivnr	Bildnr	Dato	Retn. mot	Fotograf	Motiv				
	001	31/08/2011	V	TGB	Struktur 800 etter graving				
	002	31/08/2011	Ø	EHF	Struktur 555 etter graving lag 1(rester av matjordlag) i første halvdel.				
	003	31/08/2011	N	EHF	Struktur 555 etter graving lag 1				
	004	1/09/2011	N	EHF	Struktur 555 etter graving lag 1				
	005	1/09/2011	N	EHF	Arbeidsbilde av struktur 555				
	006	1/09/2011	N	EHF	Sørlige del av struktur 555 ferdig gravd. Profil bilde				
	007	1/09/2011	Ø	EHF	Sørlige del av struktur 555 ferdig gravd.				
	008	02/09/2011	NØ-SØ	TGB	Oversiktsbilde sandutakk V av Tjentlandsmoen 1(6)				
	009	02/09/2011	NØ-SØ	TGB	Oversiktsbilde sandutakk V av Tjentlandsmoen 2(6)				
	010	02/09/2011	NØ-SØ	TGB	Oversiktsbilde sandutakk V av Tjentlandsmoen 3(6)				
	011	02/09/2011	NØ-SØ	TGB	Oversiktsbilde sandutakk V av Tjentlandsmoen 4(6)				
	012	02/09/2011	NØ-SØ	TGB	Oversiktsbilde sandutakk V av Tjentlandsmoen 5(6)				
	013	02/09/2011	NØ-SØ	TGB	Oversiktsbilde sandutakk V av Tjentlandsmoen 6(6)				
	014	02/09/2011	S	TGB	Oversiktsbilde av terrasse og utgravningsfeltet i Tjentlandsmoen 1(2)				
	015	02/09/2011	S	TGB	Oversiktsbilde av terrasse og utgravningsfeltet i Tjentlandsmoen 2(2)				
	016	02/09/2011	NØ-SØ	TGB	Oversiktsbilde av landskap og utgravningsfeltet i Tjentlandsmoen 1(7)				
	017	02/09/2011	NØ	TGB	Oversiktsbilde av landskap og utgravningsfeltet i Tjentlandsmoen 2(7)				
	018	02/09/2011	NØ	TGB	Oversiktsbilde av landskap og utgravningsfeltet i Tjentlandsmoen 3(7)				
	019	02/09/2011	NØ	TGB	Oversiktsbilde av landskap og utgravningsfeltet i Tjentlandsmoen 4(7)				
	020	02/09/2011	NØ	TGB	Oversiktsbilde av landskap og utgravningsfeltet i Tjentlandsmoen 5(7)				
	021	02/09/2011	NØ	TGB	Oversiktsbilde av landskap og utgravningsfeltet i Tjentlandsmoen 6(7)				
	022	02/09/2011	NØ	TGB	Oversiktsbilde av landskap og utgravningsfeltet i Tjentlandsmoen 7(7)				
	023	02/09/2011	S	TGB	Oversiktsbilde av terrasse og utgravningsfeltet i Tjentlandsmoen				
	024	02/09/2011	S	TGB	Oversiktsbilde av terrasse og utgravningsfeltet i Tjentlandsmoen				

Oppdrag: Tjentlandsmoen			Fornminnets art:bosetning spor		År:2011	Askeladden./ID-nr.:95331, 44484,115382	Aks.nr.:2011/13	Musnr.:S12787, S12799, S12800,	
Fotograf:TGB			Brevjournalnr.:	FU-saknr.:		Flyfotoregnr.:	Datering:		
AmS ansv:Olle Hemdorff Gitte Kjeldsen			Film nr:2	Digital X	Dias	Kommune:Hjelmeland	Gård:Tjentlandsmoen,	Gnr.:137	Bnr:1,3
AmS arkivnr	Bildnr	Dato	Retn. mot	Fotograf	Motiv				
	049	02/09/2011	V	TGB	Oversikt bilde av utgravningsfeltet.				
	050	02/09/2011	V	TGB	Oversikt bilde av utgravningsfeltet.				
	051	02/09/2011	V	TGB	Oversikt bilde av utgravningsfeltet.				
	052	02/09/2011	V	TGB	Oversikt bilde av utgravningsfeltet.				
	053	02/09/2011	V	TGB	Oversikt bilde av utgravningsfeltet.				
	054	02/09/2011	V	TGB	Oversikt bilde av utgravningsfeltet.				
	055	02/09/2011	NV	TGB	Moderne rydningsrøys på NØ del av terrasse i Tjentlandsmoen				
	056	02/09/2011	NØ	TGB	Moderne rydningsrøys på NØ del av terrasse i Tjentlandsmoen				
	057	02/09/2011	NØ-SV	TGB	Panorama bilde over rydningsrøys og terrasse i Tjentlandsmoen 1(6)				
	058	02/09/2011	NØ-SV	TGB	Panorama bilde over rydningsrøys og terrasse i Tjentlandsmoen 2(6)				
	059	02/09/2011	NØ-SV	TGB	Panorama bilde over rydningsrøys og terrasse i Tjentlandsmoen 3(6)				
	060	02/09/2011	NØ-SV	TGB	Panorama bilde over rydningsrøys og terrasse i Tjentlandsmoen 4(6)				
	061	02/09/2011	NØ-SV	TGB	Panorama bilde over rydningsrøys og terrasse i Tjentlandsmoen 5(6)				
	062	02/09/2011	NØ-SV	TGB	Panorama bilde over rydningsrøys og terrasse i Tjentlandsmoen 6(6)				
	063	02/09/2011	V	TGB	Oversikt bilde av utgravningsfeltet.				
	064	02/09/2011	V	TGB	Oversikt bilde av utgravningsfeltet.				
	065	02/09/2011	V	TGB	Oversikt bilde av utgravningsfeltet.				
	066	02/09/2011	V	TGB	Oversikt bilde av utgravningsfeltet.				
	067	02/09/2011	V	TGB	Oversikt bilde av utgravningsfeltet.				
	068	02/09/2011	V	TGB	Oversikt bilde av utgravningsfeltet.				
	069	04/09/2011		TGB	Spinehull i bly fant i struktur 5673				
	070	04/09/2011		TGB	Spinehull i bly fant i struktur 5673				
	071	05/09/2011	Ø	TGB	Struktur 1640 etter rensing				
	072	05/09/2011	Ø	TGB	Struktur 1640 etter rensing				

Oppdrag: Tjentlandsmoen			Fornminnets art:bosetning spor		År:2011	Askeladden./ID-nr.:95331, 44484,115382	Aks.nr.:2011/13	Musnr.:S12787, S12799, S12800,		
Fotograf:TGB, RLB			Brevjournalnr.:		FU-saknr.:		Flyfotoregnr.:		Datering:	
AmS ansv:Olle Hemdorff Gitte Kjeldsen			Film nr:2		Digital X	Dias	Kommune:Hjelmeland		Gård:Tjentlandsmoen, Gnr.:137	Bnr:1,3
AmS arkivnr	Bildnr	Dato	Retn. mot	Fotograf	Motiv					
	073	05/09/2011	Ø	TGB	Struktur 1640 etter rensing					
	074	05/09/2011	Ø	TGB	Struktur 1640 etter rensing					
	075	05/09/2011	N	TGB	Struktur 1640 etter rensing					
	076	05/09/2011	N	TGB	Struktur 1640 etter rensing					
	077	05/09/2011	N	TGB	Struktur 1640 etter rensing					
	078	05/09/2011	N	TGB	Struktur 1640 etter rensing					
	079	05/09/2011	V	TGB	Struktur 2200 i plan					
	080	05/09/2011	V	TGB	Struktur 2200 og struktur 1640 i bakgrunn.					
	081	05/09/2011	V	TGB	Struktur 2200 i plan					
	082	06/09/2011	V	TGB	Struktur 1640, utgravningsbilde.					
	083	06/09/2011	V	TGB	Struktur 1640, utgravningsbilde.					
	084	06/09/2011	V	TGB	Struktur 1640, utgravningsbilde.					
	085	06/09/2011	V	TGB	Struktur 1640, utgravningsbilde.					
	086	06/09/2011	V	TGB	Struktur 1640, utgravningsbilde.					
	087	06/09/2011	S	TGB	Struktur 1640, utgravningsbilde.					
	088	06/09/2011	V	RLB	Struktur 1640, etter snitting					
	089	07/09/2011	V	RLB	Struktur 1640, etter snitting					
	090	07/09/2011	V	RLB	Struktur 1640, profil 1(2)					
	091	07/09/2011	V	RLB	Struktur 1640, kullkonsentrasjon i S del.					
	092	07/09/2011	V	RLB	Struktur 1640, profil 1(2)					
	093	07/09/2011	V	RLB	Struktur 1640, profil 1(2)					
	094	07/09/2011	V	RLB	Struktur 1640, profil detalj					
	095	07/09/2011	V	RLB	Struktur 1640, profil detalj					
	096	07/09/2011	V	RLB	Struktur 1640, profil detalj					

Oppdrag: Tjentlandsmoen			Forminnets art:bosetning spor		År:2011	Askeladden./ID-nr.:		Aks.nr.:2011/13	Musnr.:S12787, S12799, S128		
Fotograf:TGB			Brevjournalnr.:		FU-saknr.:		Flyfotoregnr.:		Datering:		
AmS ansv:Olle Hemdorff			Film nr:2		Digital X	Dias	Kommune:Hjelmeland		Gård:Tjentlandsmoen,	Gnr.:	Bnr.:
AmS arkivnr	Bildernr	Dato	Retn. mot	Fotograf	Motiv						
	049	02/09/2011	V	TGB	Oversikt bilde av utgravningsfeltet.						
	050	02/09/2011	V	TGB	Oversikt bilde av utgravningsfeltet.						
	051	02/09/2011	V	TGB	Oversikt bilde av utgravningsfeltet.						
	052	02/09/2011	V	TGB	Oversikt bilde av utgravningsfeltet.						
	053	02/09/2011	V	TGB	Oversikt bilde av utgravningsfeltet.						
	054	02/09/2011	V	TGB	Oversikt bilde av utgravningsfeltet.						
	055	02/09/2011	NV	TGB	Moderne rydningsrøys på NØ del av terrasse i Tjentlandsmoen						
	056	02/09/2011	NØ	TGB	Moderne rydningsrøys på NØ del av terrasse i Tjentlandsmoen						
	057	02/09/2011	NØ-SV	TGB	Panorama bilde over rydningsrøys og terrasse i Tjentlandsmoen 1(6)						
	058	02/09/2011	NØ-SV	TGB	Panorama bilde over rydningsrøys og terrasse i Tjentlandsmoen 2(6)						
	059	02/09/2011	NØ-SV	TGB	Panorama bilde over rydningsrøys og terrasse i Tjentlandsmoen 3(6)						
	060	02/09/2011	NØ-SV	TGB	Panorama bilde over rydningsrøys og terrasse i Tjentlandsmoen 4(6)						
	061	02/09/2011	NØ-SV	TGB	Panorama bilde over rydningsrøys og terrasse i Tjentlandsmoen 5(6)						
	062	02/09/2011	NØ-SV	TGB	Panorama bilde over rydningsrøys og terrasse i Tjentlandsmoen 6(6)						
	063	02/09/2011	V	TGB	Oversikt bilde av utgravningsfeltet.						
	064	02/09/2011	V	TGB	Oversikt bilde av utgravningsfeltet.						
	065	02/09/2011	V	TGB	Oversikt bilde av utgravningsfeltet.						
	066	02/09/2011	V	TGB	Oversikt bilde av utgravningsfeltet.						
	067	02/09/2011	V	TGB	Oversikt bilde av utgravningsfeltet.						
	068	02/09/2011	V	TGB	Oversikt bilde av utgravningsfeltet.						
	069	04/09/2011		TGB	Spinehull i bly fant i struktur 5500						
	070	04/09/2011		TGB	Spinehull i bly fant i struktur 5500						
	071	05/09/2011	Ø	TGB	Truktur 1640 etter rensing						
	072	05/09/2011	Ø	TGB	Truktur 1640 etter rensing						

Oppdrag: Tjentlandsmoen			Fornminnets art:bosetning spor		År:2011	Askeladden./ID-nr.:95331, 44484,115382	Aks.nr.:2011/13	Musnr.:S12787, S12799, S12800,	
Fotograf:TGB, RLB			Brevjournalnr.:		FU-saknr.:	Flyfotoregnr.:	Datering:		
AmS ansv:Olle Hemdorff Gitte Kjeldsen			Film nr:2	Digital X	Dias	Kommune:Hjelmeland	Gård:Tjentlandsmoen,	Gnr.:137	Bnr:1,3
AmS arkivnr	Bildenr	Dato	Retn. mot	Fotograf	Motiv				
	097	07/09/2011	V	RLB	Struktur 1640 profil, detalj				
	098	07/09/2011	V	RLB	Struktur 1640 profil, detalj				
	099	07/09/2011	V	RLB	Struktur 1640 profil, detalj				
	100	08/09/2011	Ø	ET	Struktur 450 etter graving lag 1				
	101	08/09/2011	Ø	ET	Struktur 450 etter graving lag 1				
	102	08/09/2011	N	ET	Struktur 450 etter graving lag 1				
	103	08/09/2011	Ø	TGB	Struktur 2498 etter rensing				
	104	08/09/2011	S	TGB	Struktur 2498 etter rensing				
	105	08/09/2011	V	TGB	Oversikt struktur 2498 med struktur 2585 i bakgrunn				
	106	08/09/2011	V	TGB	Oversikt struktur 2498 med struktur 2585 i bakgrunn				
	107	08/09/2011	V	TGB	Oversikt langrøys med struktur 2498 og struktur 2585 i bakgrunn				

Oppdrag: Tjentlandsmoen			Fornminnets art:bosetning spor		År:2011	Askeladden./ID-nr.:95331, 44484,115382	Aks.nr.:2011/13	Musnr.:S12787, S12799, S12800,	
Fotograf:TGB, RLB			Brevjournalnr.:		FU-saknr.:	Flyfotoregnr.:	Datering:		
AmS ansv:Olle Hemdorff Gitte Kjeldsen			Film nr:3		Digital X	Dias	Kommune:Hjelmeland		Gård:Tjentlandsmoen,
							Gnr.:137	Bnr:1,3	
AmS arkivnr	Bildnr	Dato	Retn. mot	Fotograf	Motiv				
	001	09/09/2011	V	RLB	Kullkonsentrasjon 7450 under 1640, i profil.				
	002	09/09/2011	N	TGB	Telt over struktur 450. Utgravnings bilde. Eva Täte under teltet.				
	003	09/09/2011	V	RLB	Kullkonsentrasjon 7450 under 1640 etter graving topp humus lag, i profil.				
	004	09/09/2011	NØ	TGB	Struktur 450, detalj av steinfyll lag i plan.				
	005	09/09/2011	SØ	TGB	Struktur 450, detalj av steinfyll lag i plan.				
	006	09/09/2011	SØ	TGB	Struktur 450, detalj av steinfyll lag i plan.				
	007	09/09/2011	SV	TGB	Struktur 450, detalj av steinfyll lag i plan.				
	008	09/09/2011	SØ	ET	Struktur 450 etter delvis fjerning av steinfyll lag.				
	009	09/09/2011	V	RLB	Kullkonsentrasjon 7450 i profil. Prøveuttak område.				
	010	09/09/2011	NV	RLB	Kullkonsentrasjon 7450 i relasjon med struktur 1640.				
	011	12/09/2011	NØ	TGB	Struktur 450 etter delvis fjerning av steinfyll lag.				
	012	12/09/2011	NV	TGB	Struktur 450 etter delvis fjerning av steinfyll lag.				
	013	12/09/2011	SØ	TGB	Struktur 450 etter delvis fjerning av steinfyll lag.				
	014	12/09/2011	SØ	TGB	Struktur 450 etter delvis fjerning av steinfyll lag.				
	015	14/09/2011	Ø	TGB	Struktur 2059 i plan etter rensing.				
	016	14/09/2011	Ø	ET	Eirin Frey graver i struktur 450, en komplett spannformet keramikk kår kommer frem.				
	017	15/09/2011	NV	TGB	Spannformet keramikk i Struktur 450 etter rensing.				
	018	15/09/2011	NØ	TGB	Spannformet keramikk i Struktur 450 etter rensing.				
	019	15/09/2011	NV	TGB	Spannformet keramikk i Struktur 450 etter rensing.				
	020	15/09/2011	NV	TGB	Oversikt av struktur 450 med spannformet keramikk.				
	021	15/09/2011	NØ	TGB	Struktur 450. Lag under steinfyll med spannformet keramikk og beltestein in situ.				
	022	15/09/2011	SØ	TGB	Struktur 450. Lag under steinfyll med spannformet keramikk og beltestein in situ.				
	023	15/09/2011	SV	TGB	Struktur 450. Lag under steinfyll med spannformet keramikk og beltestein in situ.				
	024	15/09/2011	SV	TGB	Struktur 450. Lag under steinfyll med spannformet keramikk og beltestein in situ.				

Oppdrag: Tjentlandsmoen		Fornminnets art:bosetning spor		År:2011		Askeladden./ID-nr.:95331, 44484,115382		Aks.nr.:2011/13		Musnr.:S12787, S12799, S12800,	
Fotograf:TGB, RLB		Brevjournalnr.:		FU-saknr.:		Flyfotoregnr.:		Datering:			
AmS ansv:Olle Hemdorff Gitte Kjeldsen		Film nr:3		Digital X	Dias	Kommune:Hjelmeland		Gård:Tjentlandsmoen,	Gnr.:137	Bnr:1,3	
AmS arkivnr	Bildnr	Dato	Retn. mot	Fotograf	Motiv						
	025	15/09/2011	NØ	TGB	Struktur 450. Lag under steinfyll med spannformet keramikk og beltestein in situ.						
	026	15/09/2011	NØ	TGB	Struktur 450. Lag under steinfyll med spannformet keramikk og beltestein in situ.						
	027	15/09/2011	SØ	TGB	Struktur 450. Lag under steinfyll med spannformet keramikk og beltestein in situ.						
	028	15/09/2011	SØ	TGB	Struktur 450. Lag under steinfyll med spannformet keramikk og beltestein in situ.						
	029	15/09/2011	SØ	TGB	Struktur 450. Lag under steinfyll med spannformet keramikk og beltestein in situ.						
	030	15/09/2011	SØ	TGB	Struktur 450. Lag under steinfyll med spannformet keramikk og beltestein in situ.						
	031	15/09/2011	SV	TGB	Struktur 450. Lag under steinfyll med spannformet keramikk og beltestein in situ.						
	032	15/09/2011	SV	TGB	Struktur 450. Lag under steinfyll med spannformet keramikk og beltestein in situ.						
	033	15/09/2011	NV	TGB	Struktur 450. Spannformet keramikk in situ.						
	034	15/09/2011	NV	TGB	Struktur 450. Lag under steinfyll med spannformet keramikk og beltestein in situ.						
	035	15/09/2011	NV	TGB	Struktur 450. Lag under steinfyll med spannformet keramikk og beltestein in situ.						
	036	15/09/2011	NV	TGB	Struktur 450. Spannformet keramikk in situ.						
	037	15/09/2011	NV	TGB	Struktur 450. Lag under steinfyll med spannformet keramikk og beltestein in situ. Steiner på høyre side kommer fra fyllmasse av struktur 450.						
	038	15/09/2011	NV	TGB	Struktur 450. Lag under steinfyll med spannformet keramikk og beltestein in situ. Steiner på høyre side kommer fra fyllmasse av struktur 450.						
	039	15/09/2011	NV	TGB	Struktur 450. Lag under steinfyll med spannformet keramikk og beltestein in situ.						
	040	15/09/2011	NV	TGB	Struktur 450. Beltestein in situ.						
	041	15/09/2011	NV	TGB	Struktur 450. Spannformet keramikk in situ.						
	042	15/09/2011	NØ	TGB	Struktur 450. Spannformet keramikk in situ.						
	043	15/09/2011	NØ	RLB	Struktur 450. Preparat 1.						
	044	15/09/2011		RLB	Struktur 450. Preparat 1.						
	045	15/09/2011	NV	RLB	Struktur 450. Eva Täte, Eirin Frey og Theo Gil pakker inn preparat 1.						
	046	15/09/2011		RLB	Struktur 450. Preparat 2.						
	047	15/09/2011		EHF	Struktur 450, preparat 3 uttak						
	048	15/09/2011		EHF	Struktur 450, preparat 3 uttak						

Oppdrag: Tjentlandsmoen			Fornminnets art:bosetning spor		År:2011	Askeladden./ID-nr.:95331, 44484,115382	Aks.nr.:2011/13	Musnr.:S12787, S12799, S12800,		
Fotograf:TGB, RLB			Brevjournalnr.:		FU-saknr.:	Flyfotoregnr.:	Datering:			
AmS ansv:Olle Hemdorff Gitte Kjeldsen			Film nr:3		Digital X	Dias	Kommune:Hjelmeland		Gård:Tjentlandsmoen, Gnr.:137	Bnr:1,3
AmS arkivnr	Bildnr	Dato	Retn. mot	Fotograf	Motiv					
	049	15/09/2011		RLB	Preparat 3.					
	050	16/09/2011	NØ	TGB	Profil gjennom struktur 2498.					
	051	16/09/2011	NØ	TGB	Profil gjennom struktur 2498.					
	052	16/09/2011	NØ	TGB	Profil gjennom struktur 2498, 1(4).					
	053	16/09/2011	NØ	TGB	Profil gjennom struktur 2498, 2(4).					
	054	16/09/2011	NØ	TGB	Profil gjennom struktur 2498, 3(4).					
	055	16/09/2011	NØ	TGB	Profil gjennom struktur 2498, 4(4).					
	056	16/09/2011	NV	TGB	Struktur 450 (venstre) og Struktur 5500 (høyre) i plan.					
	057	16/09/2011	NV	TGB	Struktur 5673 i plan					
	058	16/09/2011	NV	TGB	Struktur 5673 i plan					
	059	16/09/2011	SV	TGB	Struktur 5673 i plan					
	060	16/09/2011	SV	TGB	Struktur 450 bakgrunn og Struktur 5673 forgrunn, i plan.					
	061	16/09/2011	SV	TGB	Struktur 450 bakgrunn og Struktur 5673 forgrunn, i plan.					
	062	16/09/2011	NØ	ET	Struktur 5673. Bronsefunn in situ.					
	063	16/09/2011	NØ	ET	Struktur 5673. Bronsefunn in situ.					
	064	16/09/2011	NØ	TGB	Struktur 5673. Bronsefunn in situ.					
	065	16/09/2011	NØ	TGB	Struktur 5673. Bronsefunn in situ. Oversikt av kontekster rundt funnområde.					
	066	16/09/2011	NV	EHF	Eva Täte og Theo Gil graver i struktur 5673.					
	067	16/09/2011	SV	TGB	Oversikt av Struktur 5673 etter fjerning første lag.					
	068	16/09/2011	SV	TGB	Struktur 5673, keramikk funn in situ.					
	069	16/09/2011	NØ	TGB	Oversikt av Struktur 5673 etter fjerning av første lag.					
	070	16/09/2011	NØ	TGB	Oversikt av Struktur 5673 etter fjerning av første lag.					
	071	16/09/2011	NØ	TGB	Oversikt av Struktur 5673 etter fjerning av første lag.					
	072	16/09/2011	NV	TGB	Oversikt av Struktur 5673 etter fjerning av første lag.					

Oppdrag: Tjentlandsmoen			Fornminnets art:bosetning spor		År:2011	Askeladden./ID-nr.:95331, 44484,115382	Aks.nr.:2011/13	Musnr.:S12787, S12799, S12800,	
Fotograf:TGB, RLB			Brevjournalnr.:		FU-saknr.:	Flyfotoregnr.:	Datering:		
AmS ansv:Olle Hemdorff Gitte Kjeldsen			Film nr:3	Digital X	Dias	Kommune:Hjelmeland	Gård:Tjentlandsmoen,	Gnr.:137	Bnr:1,3
AmS arkivnr	Bildnr	Dato	Retn. mot	Fotograf	Motiv				
	073	16/09/2011	NV	TGB	Oversikt av Struktur 5673 etter fjerning av første lag.				
	074	16/09/2011	NØ	TGB	Struktur 5673, keramikk in situ.				
	075	16/09/2011	NØ	TGB	Struktur 5673, keramikk og bekk rester in situ.				
	076	16/09/2011	NØ	TGB	Struktur 5673, keramikk og bekk rester in situ.				
	077	16/09/2011	SØ	TGB	Struktur 5673, bekk rester in situ.				
	078	16/09/2011	SØ	TGB	Struktur 5673, keramikk in situ.				
	079	16/09/2011	SØ	TGB	Struktur 5673, keramikk in situ.				
	080	16/09/2011	NØ	TGB	Struktur 5673, keramikk in situ.				
	081	16/09/2011	NØ	TGB	Struktur 5673, organisk rester etter fjerning av bronse funn.				
	082	16/09/2011	NØ	TGB	Struktur 5673, bekk rester in situ.				
	083	16/09/2011	NØ	TGB	Struktur 5673, bekk rester in situ.				
	084	16/09/2011	SØ	TGB	Struktur 5673, bekk rester in situ.				
	085	16/09/2011	SØ	TGB	Struktur 5500, keramikk in situ.				
	086	16/09/2011	SØ	TGB	Oversikt av Struktur 5673 etter fjerning av første lag.				
	087	16/09/2011	N	TGB	Struktur 5673, keramikk in situ.				
	088	16/09/2011	N	TGB	Struktur 5673, keramikk in situ.				
	089	16/09/2011	N	TGB	Struktur 5673, keramikk in situ.				
	090	16/09/2011	SØ	TGB	Struktur 5673, keramikk in situ.				
	091	16/09/2011	SØ	TGB	Struktur 5673, Organisk rester.				
	092	17/09/2011	Ø	TGB	Struktur 5673, Glass perle fragment in situ.				
	093	17/09/2011	NV	TGB	Oversikt av Struktur 5673 etter fjerning av første lag.				
	094	17/09/2011	SV	TGB	Oversikt av Struktur 5673 etter fjerning av første lag.				
	095	17/09/2011	SØ	TGB	Oversikt av Struktur 5673 etter fjerning av første lag.				
	096	17/09/2011	NØ	TGB	Oversikt av Struktur 5673 etter fjerning av første lag.				

Oppdrag: Tjentlandsmoen			Forminnets art:bosetning spor		År:2011	Askeladden./ID-nr.:	Aks.nr.:2011/13	Musnr.:S12787, S12799, S128	
Fotograf:TGB			Brevjournalnr.:		FU-saknr:		Flyfotoregnr.:	Datering:	
AmS ansv:Olle Hemdorff			Film nr:3	Digital X	Dias	Kommune:Hjelmeland	Gård:Tjentlandsmoen,	Gnr.:137	Bnr:
AmS arkivnr	Bildnr	Dato	Retn. mot	Fotograf	Motiv				
	097	17/09/2011	NØ	TGB	Oversikt av Struktur 5500 etter fjerning av første lag.				
	098	17/09/2011	NV	TGB	Oversikt av Struktur 5500 etter fjerning grav organisk lag. I bakgrunn preparat område 1.				
	099	17/09/2011	SV	TGB	Oversikt av Struktur 5500 etter fjerning grav organisk lag. I bakgrunn preparat område 1.				
	100	17/09/2011	NV	TGB	Oversikt av Struktur 5500. Preparat område 1.				
	101	17/09/2011	NV	TGB	Oversikt av Struktur 5500. Preparat område 1. Bilde viser kå tinn var selve funnførende lag.				
	102	17/09/2011	SV	RLB	Struktur 5500. Barbro Dahl og Theo Gil jobber i keramikk område.				
	103	17/09/2011	NV	TGB	Oversikt av Struktur 5500. Preparat område 1.				
	104	17/09/2011	NV	TGB	Oversikt av Struktur 5500. Preparat område 1.				
	105	17/09/2011	SV	TGB	Oversikt av Struktur 5500. Preparat område 1.				

Oppdrag: Tjentlandsmoen			Fornminnets art:bosetning spor		År:2011	Askeladden./ID-nr.:95331, 44484,115382	Aks.nr.:2011/13	Musnr.:S12787, S12799, S12800,	
Fotograf:TGB, RLB			Brevjournalnr.:		FU-saknr.:	Flyfotoregnr.:	Datering:		
AmS ansv:Olle Hemdorff Gitte Kjeldsen			Film nr:4	Digital X	Dias	Kommune:Hjelmeland	Gård:Tjentlandsmoen,	Gnr.:137	Bnr:1,3
AmS arkivnr	Bildnr	Dato	Retn. mot	Fotograf	Motiv				
	001	19/09/2011	NØ	RLB	Struktur 450. Kniv med bevarte håndtakk i bein in situ.				
	002	19/09/2011	NØ	RLB	Struktur 450. Kniv med bevarte håndtakk i bein in situ.				
	003	19/09/2011	SØ	RLB	Struktur 450. Kniv med bevarte håndtakk i bein in situ.				
	004	19/09/2011	SV	EHF	Stuktur 2059, profil 1. 1(3)				
	005	19/09/2011	SV	EHF	Stuktur 2059, profil 1. 2(3)				
	006	19/09/2011	SV	EHF	Stuktur 2059, profil 1. 3(3)				
	007	19/09/2011	SV	EHF	Stuktur 2059, profil 1				
	008	19/09/2011	Ø	EHF	Struktur 2585 etter fjerning av steinlag i N side.				
	009	19/09/2011	NØ	TGB	Struktur 450. Kniv med bevarte håndtakk i bein in situ.				
	010	19/09/2011	SV	TGB	Struktur 450. Kniv med bevarte håndtakk i bein in situ.				
	011	19/09/2011	NV	TGB	Struktur 450. Oversiktsbilde med plassering av kniv.				
	012	19/09/2011	NØ	TGB	Struktur 450. Kniv med bevarte håndtakk i bein in situ.				
	013	19/09/2011	NØ	TGB	Struktur 5673. Preparat 1				
	014	19/09/2011	NØ	TGB	Struktur 5673. Preparat 1				
	015	19/09/2011	N	RLB	Struktur 5673. Theo Gil jobber med preparat 1				
	016	19/09/2011	N	TGB	Struktur 450. Preparat 4 (kniv).				
	017	19/09/2011	N	TGB	Struktur 5673. preparat 1				
	018	20/09/2011	SV	RLB	Struktur 5673. preparat 1 er klar for å bli bæret til brakke.				
	019	20/09/2011	V	RLB	Struktur 1160 etter snitting. Bilde viser en ny steinsetting som kommer fram under.				
	020	20/09/2011	S	RLB	Struktur 1160 etter snitting. Bilde viser en ny steinsetting som kommer fram under.				
	021	20/09/2011	S	RLB	Steinsetting 7424 under struktur 1160				
	022	20/09/2011	V	RLB	Steinsetting 7424 under struktur 1160				
	023	20/09/2011	S	RLB	Steinsetting 7424 under struktur 1160				
	024	20/09/2011	S	RLB	Bilder viser grop 7424 etter graving				

Oppdrag: Tjentlandsmoen			Fornminnets art:bosetning spor		År:2011	Askeladden./ID-nr.:95331, 44484,115382	Aks.nr.:2011/13	Musnr.:S12787, S12799, S12800,	
Fotograf:TGB, RLB			Brevjournalnr.:		FU-saknr.:	Flyfotoregnr.:	Datering:		
AmS ansv:Olle Hemdorff Gitte Kjeldsen			Film nr:4		Digital X	Dias	Kommune:Hjelmeland		Gård:Tjentlandsmoen,
							Gnr.:137	Bnr:1,3	
AmS arkivnr	Bildernr	Dato	Retn. mot	Fotograf	Motiv				
	025	20/09/2011	V	RLB	Struktur 1136 etter snitting				
	026	20/09/2011	V	RLB	Struktur 1136 etter snitting. Profil bilde 1(3)				
	027	20/09/2011	V	RLB	Struktur 1136 etter snitting. Profil bilde 2(3)				
	028	20/09/2011	V	RLB	Struktur 1136 etter snitting. Profil bilde 3(3)				
	029	20/09/2011	SV	EHF	Struktur 2585 etter snitting. Profil bilde 1(7)				
	030	20/09/2011	SV	EHF	Struktur 2585 etter snitting. Profil bilde 2(7)				
	031	20/09/2011	SV	EHF	Struktur 2585 etter snitting. Profil bilde 3(7)				
	032	20/09/2011	SV	EHF	Struktur 2585 etter snitting. Profil bilde 4(7)				
	033	20/09/2011	SV	EHF	Struktur 2585 etter snitting. Profil bilde 5(7)				
	034	20/09/2011	SV	EHF	Struktur 2585 etter snitting. Profil bilde 6(7)				
	035	20/09/2011	SV	EHF	Struktur 2585 etter snitting. Profil bilde 7(7)				
	036	20/09/2011	V	EHF	Struktur 2585, oversiktsbilde over profil snitting.				
	037	20/09/2011	SV	EHF	Struktur 2585, profil oversikt.				
	038	20/09/2011	S	RLB	Struktur 2059, oversiktsbilde over profil 2 snitting.				
	039	20/09/2011	SV	RLB	Struktur 2059 etter snitting. Profil 2 detalj bilde 1(3)				
	040	20/09/2011	SV	RLB	Struktur 2059 etter snitting. Profil 2 detalj bilde 2(3)				
	041	20/09/2011	SV	RLB	Struktur 2059 etter snitting. Profil 2 detalj bilde 3(3)				
	042	21/09/2011	NØ	TGB	Struktur 1186. profil oversikt.				
	043	21/09/2011	S	EHF	Struktur 555 ferdig gravd.				
	044	21/09/2011	N	TGB	Struktur 2585. Oversikt bilde av utgravde område a (N del)				
	045	21/09/2011	Ø	TGB	Struktur 2585. Oversikt bilde av utgravde område b (forgrunn) og a (bakgrunn)				
	046	21/09/2011	V	TGB	Struktur 2585. Utgraving område b, detalje av profil V.				
	047	21/09/2011	N	RLB	Struktur 950 etter rensing.				
	048	21/09/2011	Ø	RLB	Struktur 950 etter snitting. Profil oversikt.				

Oppdrag: Tjentlandsmoen			Fornminnets art:bosetning spor		År:2011	Askeladden./ID-nr.:95331, 44484,115382	Aks.nr.:2011/13	Musnr.:S12787, S12799, S12800,	
Fotograf:TGB, RLB			Brevjournalnr.:		FU-saknr.:	Flyfotoregnr.:	Datering:		
AmS ansv:Olle Hemdorff Gitte Kjeldsen			Film nr:4	Digital X	Dias	Kommune:Hjelmeland	Gård:Tjentlandsmoen,	Gnr.:137	Bnr:1,3
AmS arkivnr	Bildnr	Dato	Retn. mot	Fotograf	Motiv				
	049	21/09/2011	S	TGB	Struktur 555 etter graving.				
	050	21/09/2011	SØ	TGB	Struktur 2273 etter rensing.				
	051	21/09/2011	NØ	TGB	Struktur 2273 etter rensing.				
	052	23/09/2011	N-SV	TGB	Panorama bilder av utgravningsfeltet i Tjentlandsmoen etter graving. 1(10)				
	053	23/09/2011	N-SV	TGB	Panorama bilder av utgravningsfeltet i Tjentlandsmoen etter graving. 2(10)				
	054	23/09/2011	N-SV	TGB	Panorama bilder av utgravningsfeltet i Tjentlandsmoen etter graving. 3(10)				
	055	23/09/2011	N-SV	TGB	Panorama bilder av utgravningsfeltet i Tjentlandsmoen etter graving. 4(10)				
	056	23/09/2011	N-SV	TGB	Panorama bilder av utgravningsfeltet i Tjentlandsmoen etter graving. 5(10)				
	057	23/09/2011	N-SV	TGB	Panorama bilder av utgravningsfeltet i Tjentlandsmoen etter graving. 6(10)				
	058	23/09/2011	N-SV	TGB	Panorama bilder av utgravningsfeltet i Tjentlandsmoen etter graving. 7(10)				
	059	23/09/2011	N-SV	TGB	Panorama bilder av utgravningsfeltet i Tjentlandsmoen etter graving. 8(10)				
	060	23/09/2011	N-SV	TGB	Panorama bilder av utgravningsfeltet i Tjentlandsmoen etter graving. 9(10)				
	061	23/09/2011	N-SV	TGB	Panorama bilder av utgravningsfeltet i Tjentlandsmoen etter graving. 10(10)				
	062	23/09/2011	S	RLB	Struktur 900 i plan.				
	063	23/09/2011	V	TGB	Snitt gjennom struktur X				
	064	23/09/2011	S	TGB	Detalj bilde av mulig stolpehull i struktur 555, etter graving.				
	065	23/09/2011	S	TGB	Struktur 3575 etter snitting				
	066	23/09/2011	Ø	TGB	Struktur 1215 i plan (ikke gravd)				
	067	23/09/2011	Ø	TGB	Struktur 1215 i plan (ikke gravd)				
	068	23/09/2011	S	TGB	Vannkilde på baksiden av terrasse.				
	069	23/09/2011	S	TGB	Vannkilde på baksiden av terrasse.				

Oppdrag: Tjentlandsmoen			Fornminnets art:bosetning spor		År:2011	Askeladden./ID-nr.:95331, 44484,115382	Aks.nr.:2011/13	Musnr.:S12787, S12799, S12800,	
Fotograf:TGB, RLB			Brevjournalnr.:		FU-saknr.:	Flyfotoregnr.:	Datering:		
AmS ansv:Olle Hemdorff Gitte Kjeldsen			Film nr:5		Digital X	Dias	Kommune:Hjelmeland		Gård:Tjentlandsmoen,
							Gnr.:138	Bnr:1	
AmS arkivnr	Bildnr	Dato	Retn. mot	Fotograf	Motiv				
	001	12/09/2011	V	TGB	Struktur 4080 i plan.				
	002	12/09/2011	V	TGB	Struktur 4080 i plan.				
	003	12/09/2011	V	TGB	Struktur 4080 i plan.				
	004	12/09/2011	S	TGB	Struktur 4080 i plan.				
	005	12/09/2011	Ø	TGB	Struktur 4080 i plan.				
	006	12/09/2011	Ø	TGB	Struktur 4080 i plan. Gravrøys i bakgrunn.				
	007	12/09/2011	Ø	TGB	Struktur 4080 i plan. Gravrøys i bakgrunn.				
	008	12/09/2011	V	TGB	Struktur 4080, Snitt gjennom strukturen.				
	009	12/09/2011	N	TGB	Struktur 4080, Snitt gjennom strukturen.				
	010	12/09/2011	Ø	TGB	Struktur 4080, Snitt gjennom strukturen.				
	011	12/09/2011	S	TGB	Struktur 4080, Snitt gjennom strukturen.				
	012	12/09/2011	Ø	TGB	Struktur 4080, Snitt gjennom strukturen.				
	013	12/09/2011	Ø	TGB	Struktur 4080, Snitt gjennom strukturen.				
	014	12/09/2011	N	TGB	Struktur 4080, Snitt gjennom strukturen.				
	015	12/09/2011	N	TGB	Struktur 4080, Snitt gjennom strukturen.				
	016	22/09/2011	Ø	RLB	Dyrkningslag profil 1 i Soppaland.				
	017	22/09/2011	Ø	RLB	Dyrkningslag profil 1 i Soppaland.				
	018	22/09/2011	Ø	RLB	Dyrkningslag profil 1 i Soppaland.				
	019	22/09/2011	N	RLB	Struktur 1515 i plan.				
	020	22/09/2011	N	RLB	Struktur 1515 i profil.				
	021	22/09/2011	N-NV	RLB	Struktur 1515 etter snitting.				
	022	23/09/2011	S	TGB	Oversikts over utgravingsfeltet i Soppaland. Område A				
	023	23/09/2011	SØ	TGB	Oversikts over utgravingsfeltet i Soppaland. Område A				
	024	23/09/2011	Ø	TGB	Struktur 8322 etter prøveuttak (små kullkonsentrasjon)				

Oppdrag: Tjentlandsmoen			Fornminnets art:bosetning spor		År:2011	Askeladden./ID-nr.:95331, 44484,115382	Aks.nr.:2011/13	Musnr.:S12787, S12799, S12800,	
Fotograf:TGB, RLB			Brevjournalnr.:		FU-saknr.:	Flyfotoregnr.:	Datering:		
AmS ansv:Olle Hemdorff Gitte Kjeldsen			Film nr:5		Digital X	Dias	Kommune:Hjelmeland		Gård:Tjentlandsmoen,
							Gnr.:138	Bnr:1	
AmS arkivnr	Bildnr	Dato	Retn. mot	Fotograf	Motiv				
	025	23/09/2011	V-S	TGB	Soppaland. Utgravningsfeltet B, panorama oversikt over Ø delen av feltet 1(7)				
	026	23/09/2011	V-S	TGB	Soppaland. Utgravningsfeltet B, panorama oversikt over Ø delen av feltet 2(7)				
	027	23/09/2011	V-S	TGB	Soppaland. Utgravningsfeltet B, panorama oversikt over Ø delen av feltet 3(7)				
	028	23/09/2011	V-S	TGB	Soppaland. Utgravningsfeltet B, panorama oversikt over Ø delen av feltet 4(7)				
	029	23/09/2011	V-S	TGB	Soppaland. Utgravningsfeltet B, panorama oversikt over Ø delen av feltet 5(7)				
	030	23/09/2011	V-S	TGB	Soppaland. Utgravningsfeltet B, panorama oversikt over Ø delen av feltet 6(7)				
	031	23/09/2011	V-S	TGB	Soppaland. Utgravningsfeltet B, panorama oversikt over Ø delen av feltet 7(7)				
	032	23/09/2011	V	TGB	Soppaland. Utgravningsfeltet B. Foto viser rester av kullholdig lag relatert til forhistorisk dyrkning.				
	033	23/09/2011	V	TGB	Soppaland. Utgravningsfeltet B. Foto viser rester av kullholdig lag relatert til forhistorisk dyrkning. 1(2)				
	034	23/09/2011	V	TGB	Soppaland. Utgravningsfeltet B. Foto viser rester av kullholdig lag relatert til forhistorisk dyrkning. 2(2)				
	035	23/09/2011	S	TGB	Soppaland. Utgravningsfeltet B. Foto viser sjakt S3.				
	036	23/09/2011	S	TGB	Soppaland. Utgravningsfeltet B. Foto viser sjakt S4.				
	037	23/09/2011	N	TGB	Soppaland. Utgravningsfeltet B. Foto viser sjakt S6.				
	038	23/09/2011	S	TGB	Soppaland. Utgravningsfelt B . Foto viser sjakt S5.				
	039	23/09/2011	S-SØ	TGB	Soppaland. Utgravningsfelt B. Rolf Bade i bakgrunn.				
	040	23/09/2011	NV	TGB	Soppaland. Utgravningsfeltet B. Foto viser sjakt S6.				
	041	23/09/2011	S	TGB	Soppaland. Utgravningsfelt B . Foto viser sjakt S5.				
	042	23/09/2011	Ø	TGB	Soppaland. Kant av utgravningsfelt B				
	043	23/09/2011	Ø	TGB	Soppaland. Kant av utgravningsfelt B				
	044	23/09/2011	Ø	TGB	Soppaland. Gravfelt under utgravde terrasse. Foto tatt fra Ø kant av utgravningsfelt B. 1(4)				
	045	23/09/2011	Ø	TGB	Soppaland. Gravfelt under utgravde terrasse. Foto tatt fra Ø kant av utgravningsfelt B. 2(4)				
	046	23/09/2011	Ø	TGB	Soppaland. Gravfelt under utgravde terrasse. Foto tatt fra Ø kant av utgravningsfelt B. 3(4)				
	047	23/09/2011	Ø	TGB	Soppaland. Gravfelt under utgravde terrasse. Foto tatt fra Ø kant av utgravningsfelt B. 4(4)				
	048	23/09/2011	N	TGB	Soppaland. Sjakt S6, detalj av moderne bein fant i kanten av utgravningsfelt.				

Arkeologisk undersøkelse av gravfelt på Tjentland og dyrkningspor på Soppaland.
Hjelmeland k. Rogaland

VEDLEGG 2.

LISTE OVER ANNLEG / STRUKTURER

Struktur Type	Intrasis kode	Site	Undersokt	Relatert til strukturer:	Relatert til prøver:	Relatert til funn:
Forstyrrelse						
	4080	Soppaland	Ja		26	
	5730	Tjentlandsmoen	Ja			
	8560	Soppaland	Ja			

Gårdfar						
	2680	Tjentlandsmoen	Ja			
	2780	Tjentlandsmoen	Nei			
	2811	Tjentlandsmoen	Nei			

Grav						
	450	Tjentlandsmoen	Ja	5500, 5568, 5625	19, 20	
	5673	Tjentlandsmoen	Ja	7070, 5625, 7145	21, 22, 23	

Grop						
	372	Tjentlandsmoen	Nei		345	
	765	Tjentlandsmoen	Nei		400	
	5500	Tjentlandsmoen	Ja		450	
	5568	Tjentlandsmoen	Ja		450	
	7070	Tjentlandsmoen	Ja		5673	
	7424	Tjentlandsmoen	Ja		1160	

ildsted						
	555	Tjentlandsmoen	ja		18	

Struktur Type	Intrasis kode	Site	Undersøkt	Relatert til strukturer:	Relatert til prøver:	Relatert til funn:
Kokegrop						
	680	Tjentlandsmoen	Ja		1	
	710	Tjentlandsmoen	Ja		2	
	740	Tjentlandsmoen	Ja		5	
	970	Tjentlandsmoen	Ja		3	
	980	Tjentlandsmoen	Ja		4	
	1515	Soppaland	Ja		27	
	7000	Tjentlandsmoen	Ja	800	17	
Kullkonsentrasjon						
	1299	Tjentlandsmoen	Ja			
	1313	Tjentlandsmoen	Ja			
	1545	Soppaland	Ja			
	2395	Tjentlandsmoen	Ja	1640		
	2408	Tjentlandsmoen	Ja	1640		
	3510	Tjentlandsmoen	Nei			
	3519	Tjentlandsmoen	Ja			
	3528	Tjentlandsmoen	Ja			
	3536	Tjentlandsmoen	Ja			
	3547	Tjentlandsmoen	Ja			
	3575	Tjentlandsmoen	Ja			
	4220	Soppaland	Ja	4080		
	4250	Soppaland	Ja	4080		
	7450	Tjentlandsmoen	Ja	1640	15	
	8322	Soppaland	Ja		28	
	8332	Soppaland	Nei			
	8345	Soppaland	Nei			
	8361	Soppaland	Nei			
	8381	Soppaland	Nei			
	8392	Soppaland	Nei			
	8420	Soppaland	Nei			
	8515	Soppaland	Nei			
	8535	Soppaland	Nei			

Struktur Type	Intrasis kode	Site	Undersøkt	Relatert til strukturer:	Relatert til prøver:	Relatert til funn:
Lag						
	1160	Tjentlandsmoen	Ja	7424		
	1640	Tjentlandsmoen				
	2246	Tjentlandsmoen	Ja	555	18	
	2300	Tjentlandsmoen	Ja	1640	14	
	5625	Tjentlandsmoen	Ja	450	19, 20	
	7145	Tjentlandsmoen	Ja	5673	21,22,23	
	7750	Tjentlandsmoen	Ja	2273		

Røys						
	300	Tjentlandsmoen	Nei			
	345	Tjentlandsmoen	Nei	372		
	400	Tjentlandsmoen	Nei	765		
	800	Tjentlandsmoen	Ja	7000		
	2585	Tjentlandsmoen	Ja		11,12	
	8570	Soppaland	Nei			
	10000	Soppaland	Nei			
	11000	Soppaland	Nei			
	11800	Soppaland	Nei			

Struktur Type	Intrasis kode	Site	Undersøkt	Relatert til strukturer:	Relatert til prøver:	Relatert til funn:
Steinamsamling						
	900	Tjentlandsmoen	Ja			
	1136	Tjentlandsmoen	Ja		9	
	1186	Tjentlandsmoen	Ja		10	
	1215	Tjentlandsmoen	Nei			
	1327	Tjentlandsmoen	Ja	450		
	1640	Tjentlandsmoen	Ja		14, 15	
	2059	Tjentlandsmoen	Ja		6,7,8	
	2200	Tjentlandsmoen	ja	1640		
	2273	Tjentlandsmoen	ja	7750		
	2315	Tjentlandsmoen	ja	1640		
	2347	Tjentlandsmoen	ja	1640		
	2498	Tjentlandsmoen	ja		13	
	2437	Tjentlandsmoen	ja			
	7500	Tjentlandsmoen	Nei			

Arkeologisk undersøkelse av gravfelt på Tjentland og dyrkningspor på Soppaland.
Hjelmeland k. Rogaland

VEDLEGG 3.

LISTE OVER TEGNINGER

<i>Tegning Nr.</i>	<i>Struktur</i>	<i>Lok.</i>	<i>Målestokk</i>	<i>Dato</i>	<i>Sign</i>
1: Profil	2AK 980	Tjentlandsmoen	1:10	30/08/2011	ET
2: Profil	2AK 970	Tjentlandsmoen	1:10	29/08/2011	EHF
3: Profil	2AK 680	Tjentlandsmoen	1:10	30/08/2011	RLB
4: Profil	2AK 7060	Tjentlandsmoen	1:10	29/08/2011	EHF
5: Profil	2AR 2585	Tjentlandsmoen	1:10	20/09/2011	EHF
6: Profil	2AR 1186	Tjentlandsmoen	1:10	08/09/2011	TGB
7: Profil	2AQ 740/ 2AK710	Tjentlandsmoen	1:10	30/08/2011	EHF
8: Profil	2AR 1136	Tjentlandsmoen	1:10	20/09/2011	RLB
9: Profil	2AR 2498	Tjentlandsmoen	1:10	14/09/2011	TGB
10: Profil	2AR 2059 (Profil 1)	Tjentlandsmoen	1:10	20/09/2011	EST
11: Profil	2AR 2059 (Profil 2)	Tjentlandsmoen	1:10	19/09/2011	EHF
12: Profil	2AR 1640 / 2AQ7450	Tjentlandsmoen	1:10	20/09/2011	RLB
13: Profil	2AI 555 /2246	Tjentlandsmoen	1:10	19/09/2011	EHF
14: Profil	Dyrkningsprofil	Soppaland	1:10	22/09/2011	RLB
FOTOMOSAIKER					
15: Plan	2AR 2585	Tjentlandsmoen	1:20	15/8/2011	TGB
16: Plan	2AR 1640 / 2200	Tjentlandsmoen	1:20	15/8/2011	TGB
17: Plan	2AR 2059	Tjentlandsmoen	1:20	15/8/2011	TGB
18: Plan	2AR 800	Tjentlandsmoen	1:20	15/8/2011	TGB
19: Plan	2AR 1186	Tjentlandsmoen	1:20	15/8/2011	TGB
20: Plan	2AR 1136	Tjentlandsmoen	1:20	15/8/2011	TGB
21: Plan	2AR2494	Tjentlandsmoen	1:20	15/8/2011	TGB
22: Plan	2AI 555	Tjentlandsmoen	1:20	15/8/2011	TGB
23: Plan	2AA 450 (1) (topplag)	Tjentlandsmoen	1:20	15/8/2011	TGB
23: Plan	2AA 450 (2) (mellomlag)	Tjentlandsmoen	1:20	10/9/2011	TGB
23: Plan	2AA 450 (3) (bunnlag)	Tjentlandsmoen	1:20	16/09/2011	TGB
24: Plan	2AA 5673	Tjentlandsmoen	1:20	17/09/2011	TGB

Arkeologisk undersøkelse av gravfelt på Tjentland og dyrkningspor på Soppaland.
Hjelmeland k. Rogaland

VEDLEGG 4.

FUNNLISTE / KATALOG

S12787 *Kvinnegrav fra E.JA: Y.ROM,FVT. Tjentlandsmoen*

1. *Pressblikkspenne av kopperlegering og sølv*. Fragmentert. Delvis bevart halvsirkelformet overstykke og del av arm (jf. fig. 261 S. Müller, fig. 5 Tafel 16 E. Straume). Mørkeblå *glassperle* med flat underside og hvelvet overside midt på overstykket. *Sølvplater* dekorert med to tvinnete sølvbånd konsentrisk rundt perla. Overgang mellom overstykke og arm dekorert med tvinnet bånd av sølv. Arm br.7 mm. Halv ring av sølv med dekor, løs, d. 13 mm. 18 fragmenter, muligens av sølv, funnet sammen med spenna. Noen fragmenter kan være festenagler. St. l. 28 mm, st. br.13 mm (F5822, 5823).
2. To *tekstilfragmenter*. Svært små. Fra pressblikkspenne. St. l. 3 mm (F 25001).
3. *Perle av glass*. Fragmentert i tre biter. Mulig to perler. Avrundet uten plane sider. Gjennomskinnelig mørk blå. Stort hull i forhold til perlas størrelse, d. hull 4mm. D. 9mm, h. 2mm (F 7018, F7019).
4. *Sortglittet leirkar*. Udekorert. Kort, rett hals. Bolleformet jf. Bøes fig. 101. 161 skår tolket som del av karet. St. l. 100 mm, st. br. 85 mm, st. t. 5 mm (F 7143).
5. *Tetningskitt av harpiks* fra ett trekar. X stykker. St. l. mm (F7017, F7144). **Kommer**
6. *Spinnehjul av bly* med *tegn* av tre bevart. Hvelvet basis og topp, sideflatene tilnærmet rygget (Hofseth Høigård 1995). Tretegn med sirkulært snitt, d. x mm, l. mm. D. hull x mm. D. x mm, h. x mm(F1636). **Kommer**

S12799 *Mannsgrav fra E.JA: Y.ROM,FVT. Tjentlandsmoen, Tjentland*

1. *Spannformet kar*. Udekorert. Kleberholdig. 94 skår, 64 sammenlimt. 13 av dem randskår. Kar type AB, randform B (Kristoffersen & Magnus 2010). D. 140 mm, h. 125 mm, t. 8 mm (F5818, F5819,F5820).
2. *Kniv av jern*. Tangen med rester av *skaft* av *gevir* eller *bein*, dårlig bevart. Blad st. l. 140 mm, st. br. 35 mm (F 5821).
3. *Ildslagningsstein* av *kvartsitt*. Beltestein. Spissoval med bruksfure. Markert innhugget bård rundt hele sidekanten. St. l. 83 mm, st. br. 55 mm, st. h. 32 mm (F25002).
4. *Beslag av bronse*. Fire fragmenter. Ikke framrenset på konserveringslaboratoriet. (FR1298)

S12800 Funn fra flateavdekking på Tjentlandsmoen, Tjentland.

1. *Perle av glass*. Fragment. Blå, ikke gjennomskinnelig. Svake rifler. D. mm, h. mm (F25003).
2. *Retusjert flekke av flint*. Proksimalende med jevn retusj langs ene sidekant. St. l. 24 mm, st. br. 14 mm, st. t. 5 mm (F25004).
3. *Flekk av flint*. St. l. 45 mm, st. br. 13 mm, st. t. 5 mm (F25005).
4. *Vanlig avslag av flint*. St. l. 27 mm, st. br. 21 mm, st. t. 6 mm (F25006).

S12801 Funn fra flateavdekking på Soppaland

1. *To leirkarskår*. Begge med *matskorpe*. Kvartsmagret. Rødbrun utside, sort innside. St. l. 40 mm, st. br. 28 mm, st. t. 7 mm (F25007).
2. *Vanlig avslag av flint*. St. l. 8 mm, st. br. 13 mm, st. t. 4 mm (F25008).

Arkeologisk undersøkelse av gravfelt på Tjentland og dyrkningspor på Soppaland.
Hjelmeland k. Rogaland

VEDLEGG 5.

LISTE OVER VITENSKAPELIG PRØVER

Tjentlandsmoen				
Prøve nr:	Struktur nr:	Definisjon	Felt	Målepunkt.
1*	680	Kokegrop	Tjentlandsmoen	3588
2 (2stk)*	710	Kokegrop	Tjentlandsmoen	3589
3*	970	Kokegrop	Tjentlandsmoen	3590
4 (3stk)*	980	Kokegrop	Tjentlandsmoen	3591
5(3stk)*	740	Kokegrop	Tjentlandsmoen	3592
6 (3stk)	2059	Rydningrøys / bunn av gravrøys	Tjentlandsmoen	7410
7 (2stk)	2059	Rydningrøys / bunn av gravrøys	Tjentlandsmoen	7411
8	2059	Rydningrøys / bunn av gravrøys	Tjentlandsmoen	7412
9	1136	Rydningrøys / bunn av gravrøys	Tjentlandsmoen	7423
10	1186	Rydningrøys / bunn av gravrøys	Tjentlandsmoen	3587
11	2585	Rydningrøys / bunn av gravrøys	Tjentlandsmoen	7483
12	2585	Rydningrøys / bunn av gravrøys	Tjentlandsmoen	7484
13		Rydningrøys / bunn av gravrøys	Tjentlandsmoen	7797
14*	1640/ 1614	Bunn av gravrøys	Tjentlandsmoen	7481
15*	1640/ 7450	Bunn av gravrøys	Tjentlandsmoen	7480
16 (utkastet)	800	Bunn av gravrøys	Tjentlandsmoen	2268
17*	800/ 7060	Bunn av gravrøys	Tjentlandsmoen	7016
18*	555 / 2246	Ildsted / Branngrav	Tjentlandsmoen	7482
19	450	Kammergrav FvT	Tjentlandsmoen	7027
20	450	Kammergrav FvT	Tjentlandsmoen	7026
21	5500	Inumasjon FvT / RT	Tjentlandsmoen	5500
22	5500	Inumasjon FvT / RT	Tjentlandsmoen	7023
23	5500	Inumasjon FvT / RT	Tjentlandsmoen	7021
Soppaland				
Prøve nr:	Struktur nr:	Definisjon	Felt	Målepunkt.
24		Dyrkningslag	Soppaland	8802
25		Dyrkningslag	Soppaland	8803
26	2AA 4080	Røttomvelt	Soppaland	8804
27*	2AK 1515	kokegrop	Soppaland	8805
28*	2AQ 8322	kokegrop	Soppaland	8806



*

Prioritert
Less prioritert
C14

Arkeologisk undersøkelse av gravfelt på Tjentland og dyrkningspor på Soppaland.
Hjelmeland k. Rogaland

VEDLEGG 6.

DATERINGSSKJEMÆR OG RESULTATER



LABORATORIET FOR RADIOLOGISK DATERING

Adr.: NTNU – Gløshaugen, Sem Sælandsv. 5, 7491 Trondheim
Telefon 73593310 Telefax 73593383

DATERINGSRAPPORT

Oppdragsgiver: Westling, Sara
AM, Universitetet i Stavanger
4036 Stavanger

DF-4559

Lab. ref.	Oppdragsgivers ref.	Materiale	Datert del	¹⁴ C alder før nåtid	Kalibrert alder	δ ¹³ C ‰
TRa-4133	2011/13-2 Tjentlandsmoen Hjelmeland, Rogaland	Trekull Bjørk/or		1905 ± 30	AD75-135	-26.5

Dato: 09 AUG 2012

Laboratoriet for Radiologisk Datering

Sølvi Stene

Helene Svarva



LABORATORIET FOR RADIOLOGISK DATERING

Adr.: NTNU – Gløshaugen, Sem Sælandsv. 5, 7491 Trondheim
Telefon 73593310 Telefax 73593383

DATERINGSRAPPORT

Oppdragsgiver: Westling, Sara
AM, Universitetet i Stavanger
4036 Stavanger

DF-4559

Lab. ref.	Oppdragsgivers ref.	Materiale	Datert del	^{14}C alder før nåtid	Kalibrert alder	$\delta^{13}\text{C}$ ‰
TRa-4134	2011/13-4 Tjentlandsmoen Hjelmeland, Rogaland	Trekull Eik?		105 ± 20	Y.enn AD1695	-24.1
TRa-4135	2011/13-14 Tjentlandsmoen Hjelmeland, Rogaland	Trekull Or/hassel bjørk		2710 ± 25	BC890-820	-26.6
TRa-4136	2011/13-18 Tjentlandsmoen Hjelmeland, Rogaland	Trekull Eik		2410 ± 25	BC500-405	-26.7
TRa-4137	2011/13-27 Soppaland Hjelmeland, Rogaland	Trekull Selje/osp		1895 ± 25	AD85-135	-27.4

Dato: 13 AUG 2012

Laboratoriet for Radiologisk Datering

Sølvi Stene

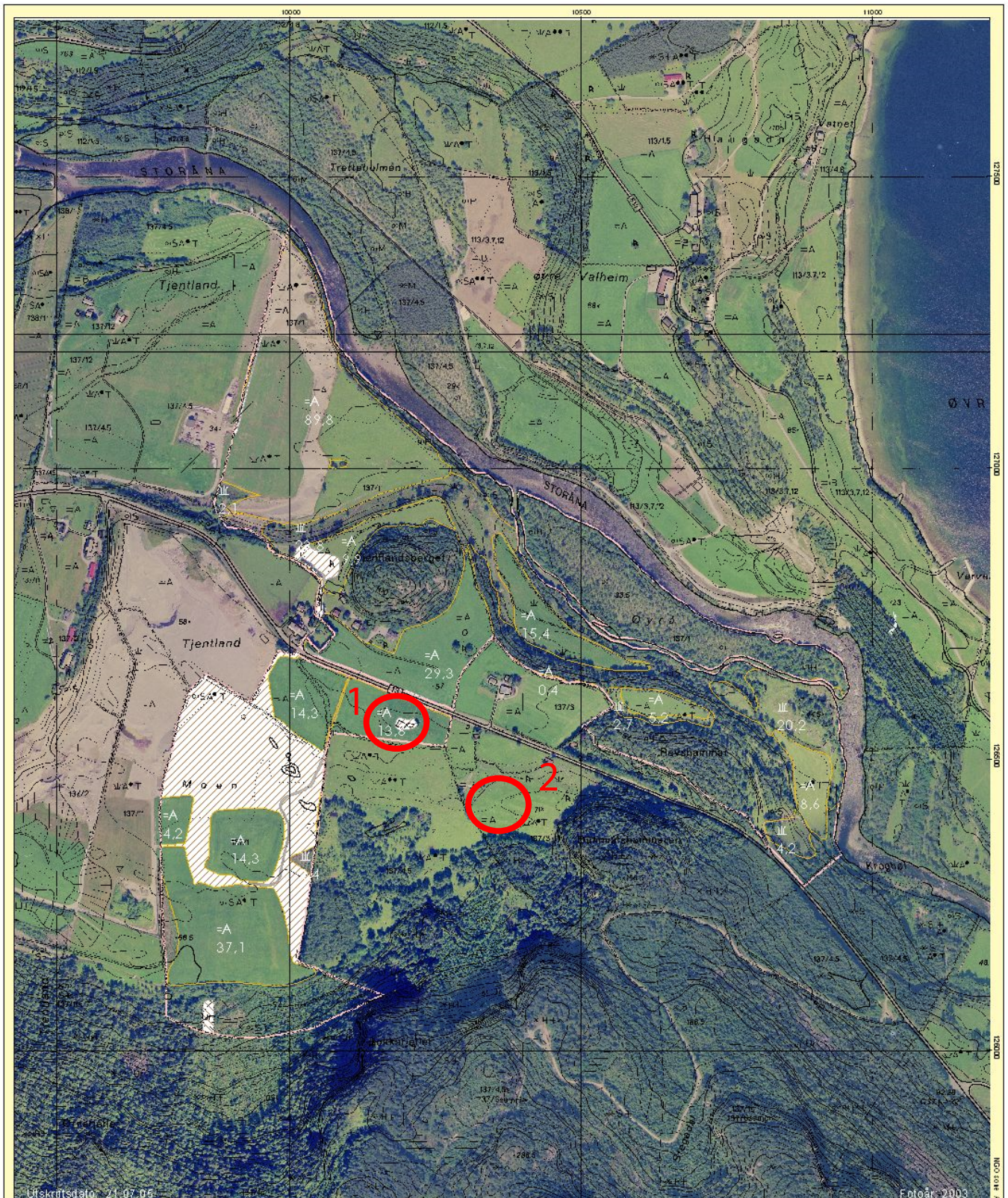
Helene Svarva

Arkeologisk undersøkelse av gravfelt på Tjentland og dyrkningspor på Soppaland.
Hjelmeland k. Rogaland

VEDLEGG 7.

OVERSIKTSKARTER OVER OMRÅDE

Tjentlandsmoen kart.
1. Husmannsplass
2. ID 95331



Gardskart for
1133 -- 137/1/0

0 50 100 Meter

Målestokk : 1: 6000



Ajourføringsbehov melder du til landbrukskontoret

Tekstforklaring		Areal (dekar)	
A	Fulldyrka jord, lettbrukt	242.8	
B	Fulldyrka jord, mindre lettbrukt	0	
C	Fulldyrka jord, tungbrukt	0	242.8
D	Overflatedyrka jord	0	
E	Innmarksbeite	54.8	297.6
S	Skog, svært høg bonitet	88.4	
H	Skog, høg bonitet	60.5	
M	Skog, middels bonitet	0	
L	Skog, låg bonitet	0	148.9
	Annan skog	47.7	
	Myr	0	
	Anna jorddekt fastmark	67.6	
	Grunnleidd areal/fjell i dagen	1.1	116.4
			562.9

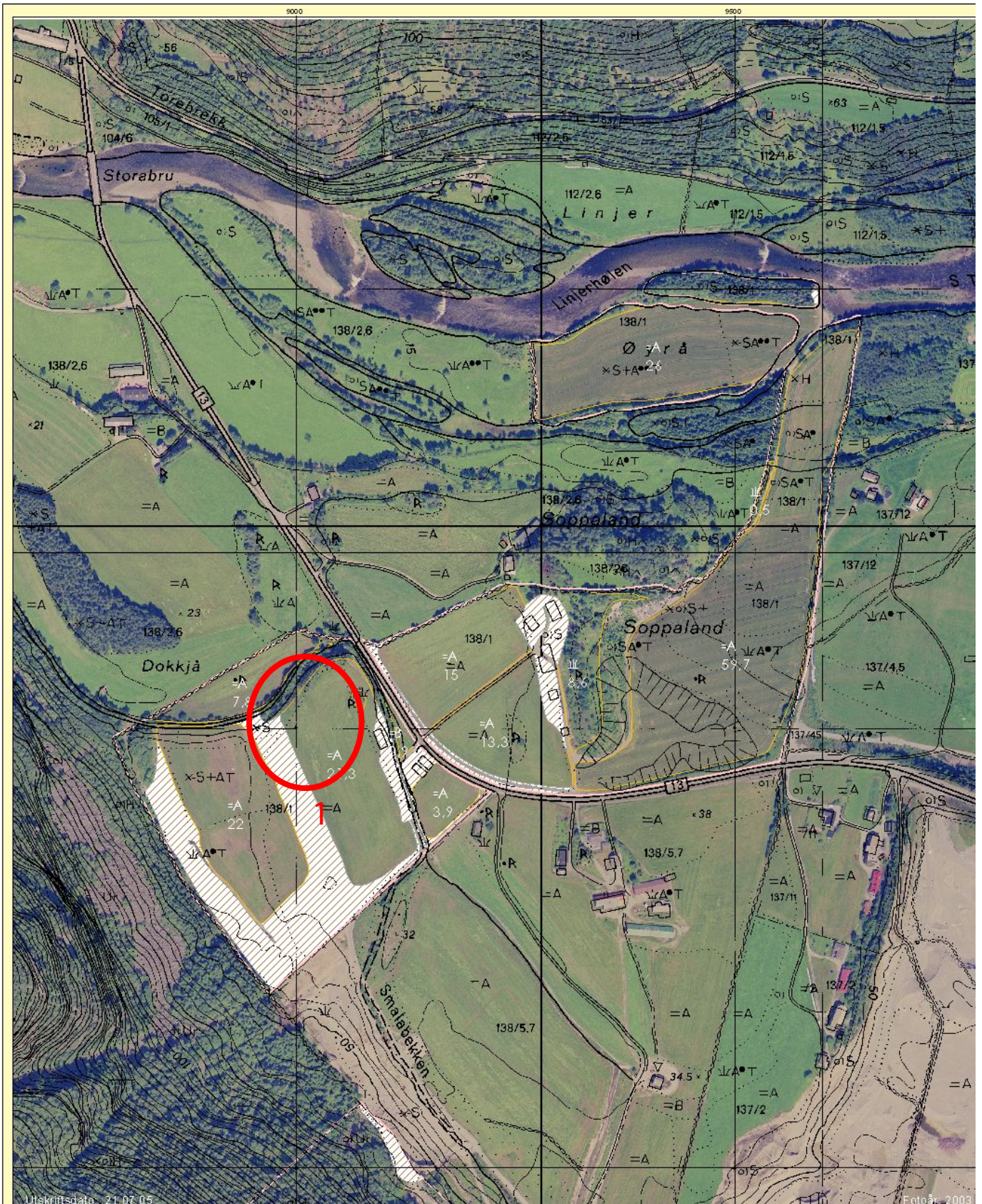
Kartet skal vise all dyrka mark på eigdommen.

Skogteigar som ligg langt frå hovudeigen, eller som har et anna gards- og bruksnummer enn hovudeigen, er i ein del tilfelle utelatne frå kartet.

Arealstatistikken omfattar heile eigdommen, uavhengig av kva kartet viser.

Arealta kan vere avrundet.

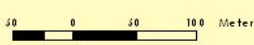
— Markslagsgrenser ····· Gamle markslagsgrenser
— Eigdomsgrenser



Utskriftsdato: 21.07.05

Fotoår: 2003

Gardskart for 1133 -- 138 / 1 / 0



Målestokk : 1: 4000



Ajourføringsbehov melder du til landbrukskontoret

Teknisk forklaring

- Fulldyrka jord, lettbrukt
- Fulldyrka jord, mindre lettbrukt
- Fulldyrka jord, tungbrukt
- Overflate dyrka jord
- Innmarksbeite
- Skog, svært høg bonitet
- Skog, høg bonitet
- Skog, middels bonitet
- Skog, låg bonitet
- Annan skog
- Myr
- Anna jorddekt fastmark
- Grunnlendt areal/fjell i dagen

Areal (dekar)

Fulldyrka jord, lettbrukt	169.8	
Fulldyrka jord, mindre lettbrukt	0.9	
Fulldyrka jord, tungbrukt	0	170.5
Overflate dyrka jord	0	
Innmarksbeite	9.4	179.9
Skog, svært høg bonitet	12.9	
Skog, høg bonitet	143.5	
Skog, middels bonitet	11.5	
Skog, låg bonitet	40.1	208
Annan skog	216	
Myr	0.1	
Anna jorddekt fastmark	35.7	
Grunnlendt areal/fjell i dagen	0	251.8 639.7

Kartet skal vise all dyrka mark på eigedommen.

Skogteigar som ligg langt frå hovudteigen, eller som har et anna gards- og bruksnummer enn hovudteigen, er i ein del tilfelle utelatne frå kartet.

Arealstatistikken omfattar heile eigedommen, uavhengig av kva kartet viser.

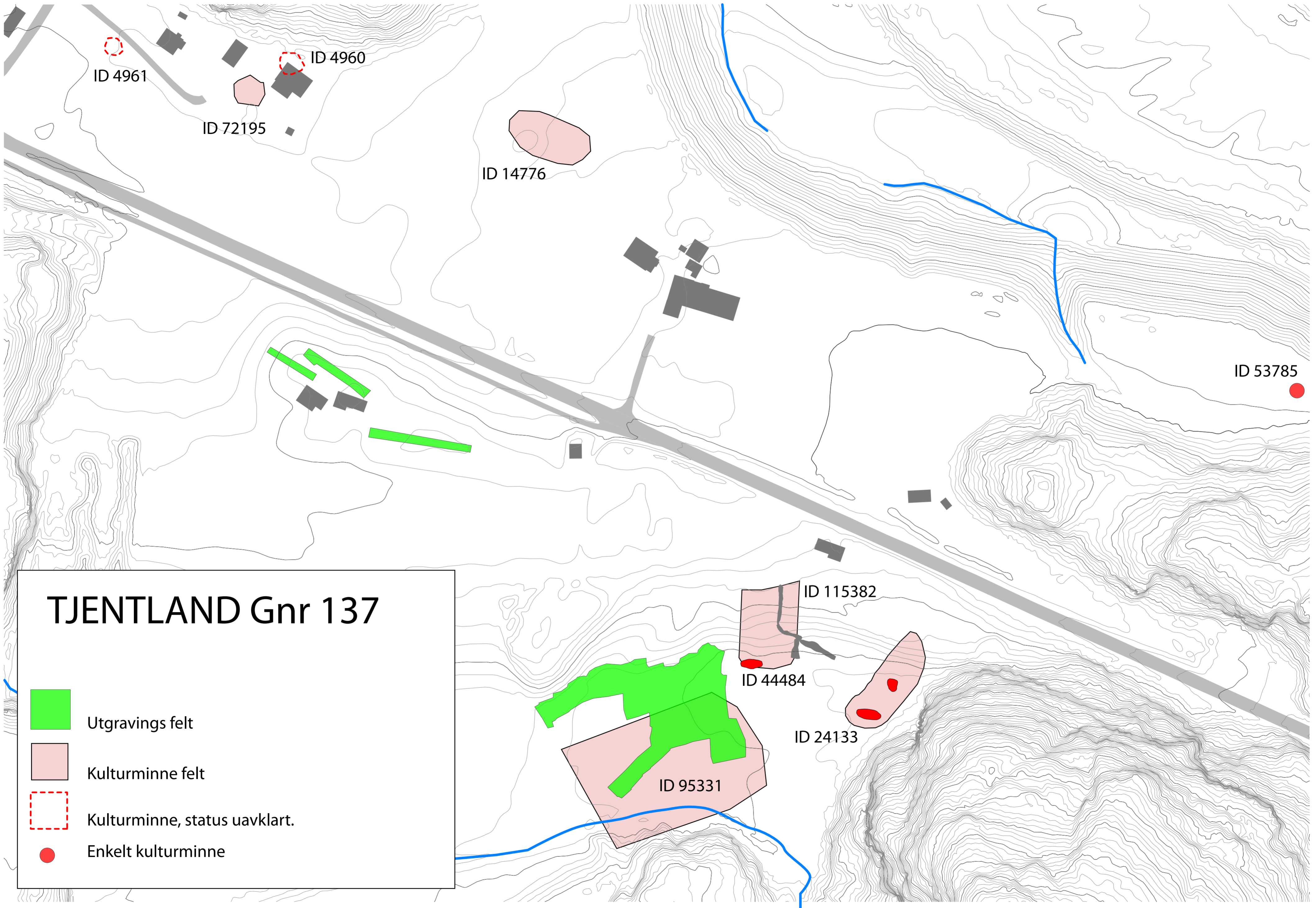
Arealtala kan vere avrunda.

- Markslagsgrenser
- Gamle markslagsgrenser
- Eigedomsgrenser

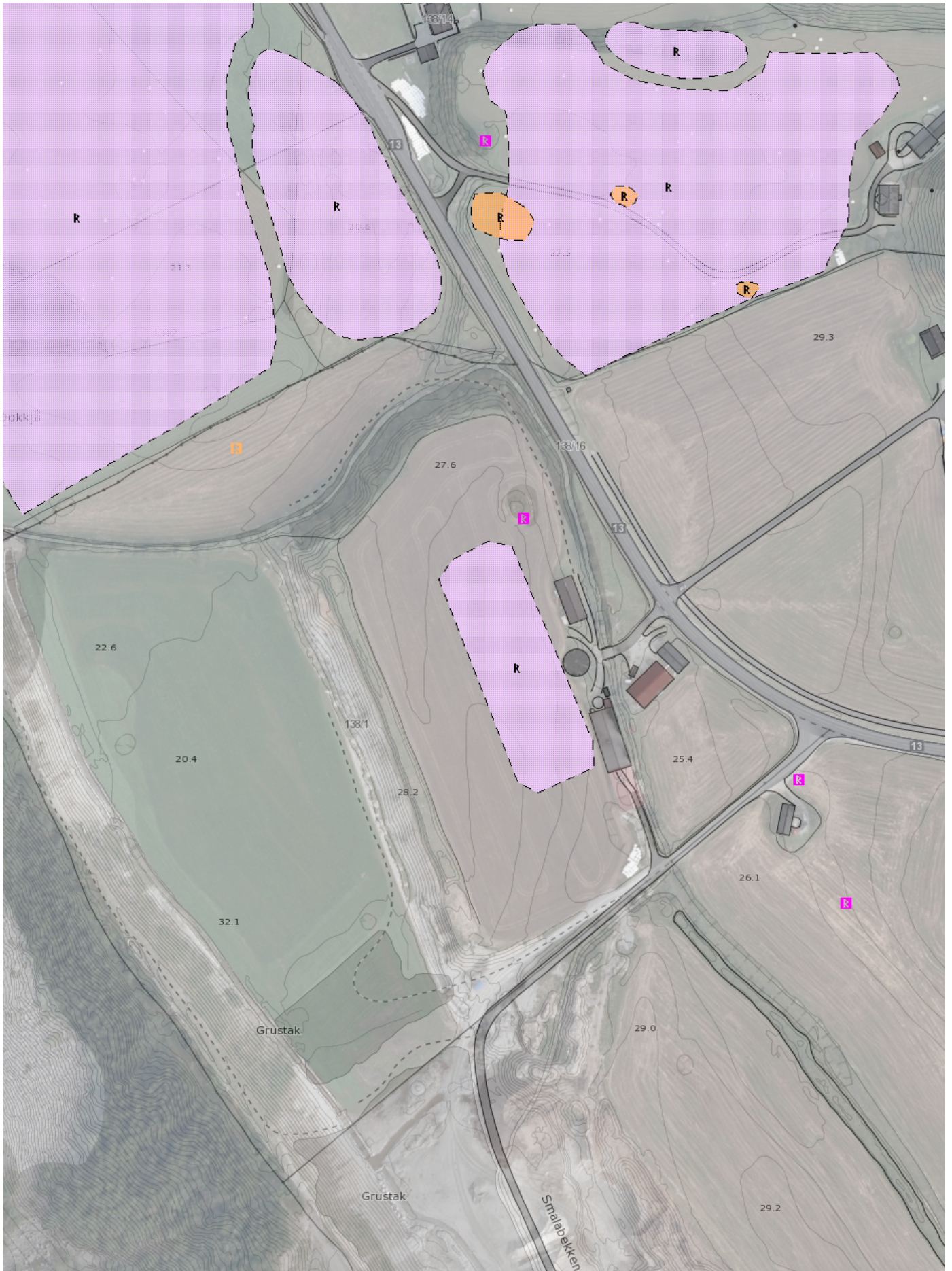
Arkeologisk undersøkelse av gravfelt på Tjentland og dyrkningspor på Soppaland.
Hjelmeland k. Rogaland

VEDLEGG 8.

OVERSIKTSKARTER OVER LOKALITETER



Skog og landskap

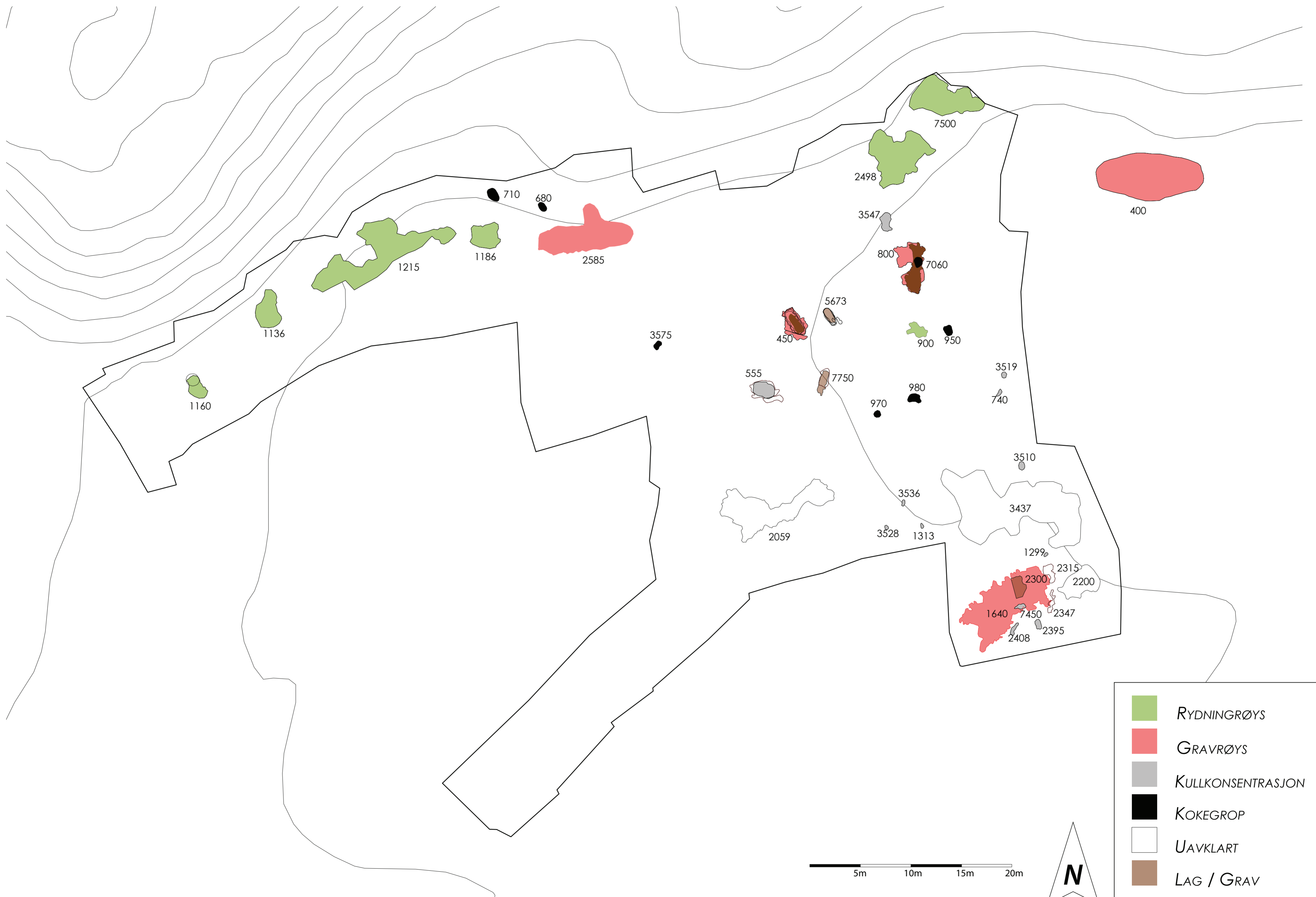


0 20 40 60m

Arkeologisk undersøkelse av gravfelt på Tjentland og dyrkningspor på Soppaland.
Hjelmeland k. Rogaland

VEDLEGG 9.

DETALJKARTER OVER LOKALITET



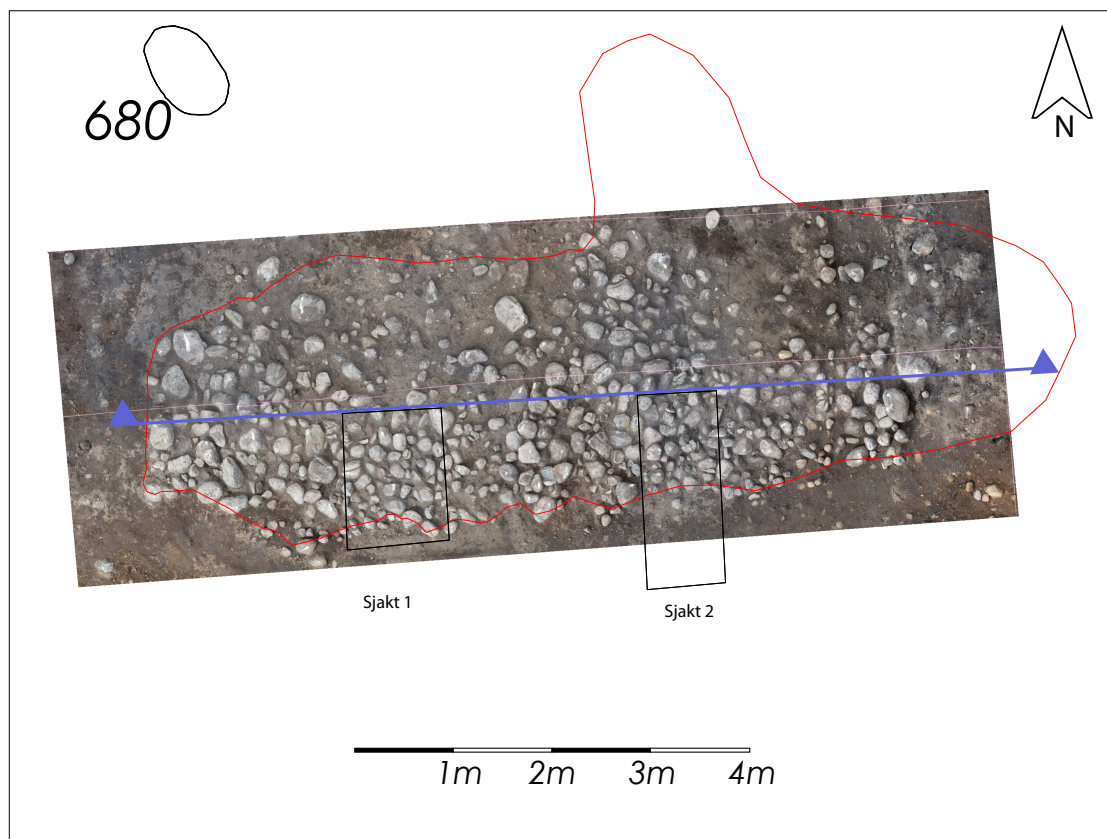
TJENTLANDSMOEN, GNR 137

Arkeologisk undersøkelse av gravfelt på Tjentland og dyrkningspor på Soppaland.
Hjelmeland k. Rogaland

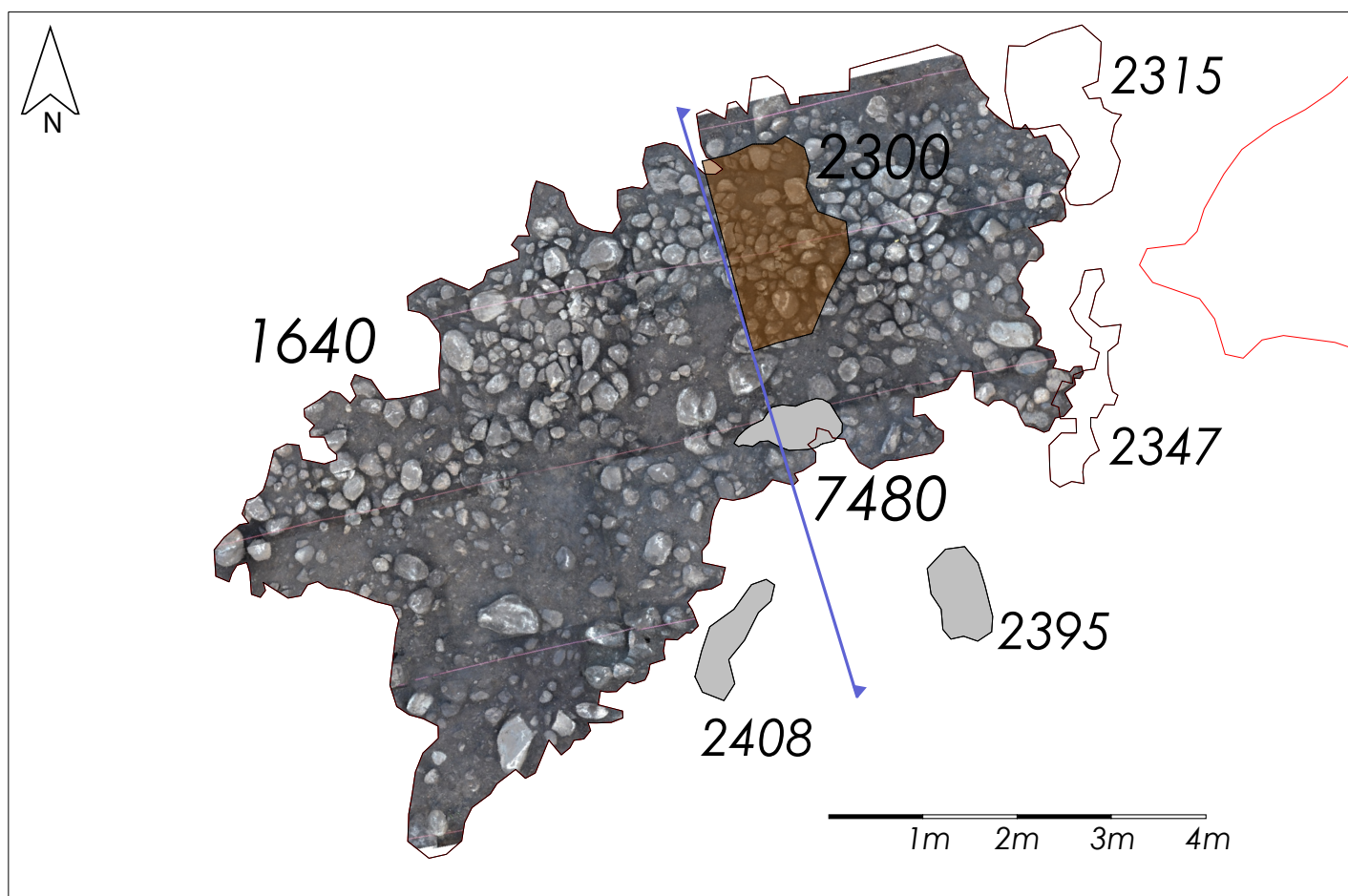
VEDLEGG 10.

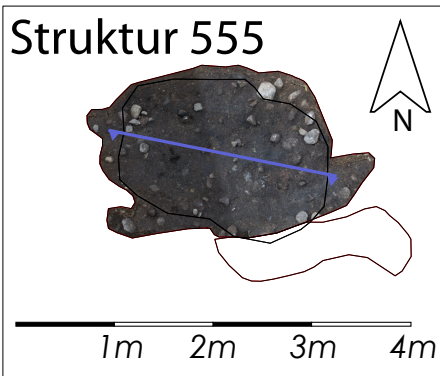
PLANTEGNINGER AV UTVALGTE STRUKTURER

Struktur 2585

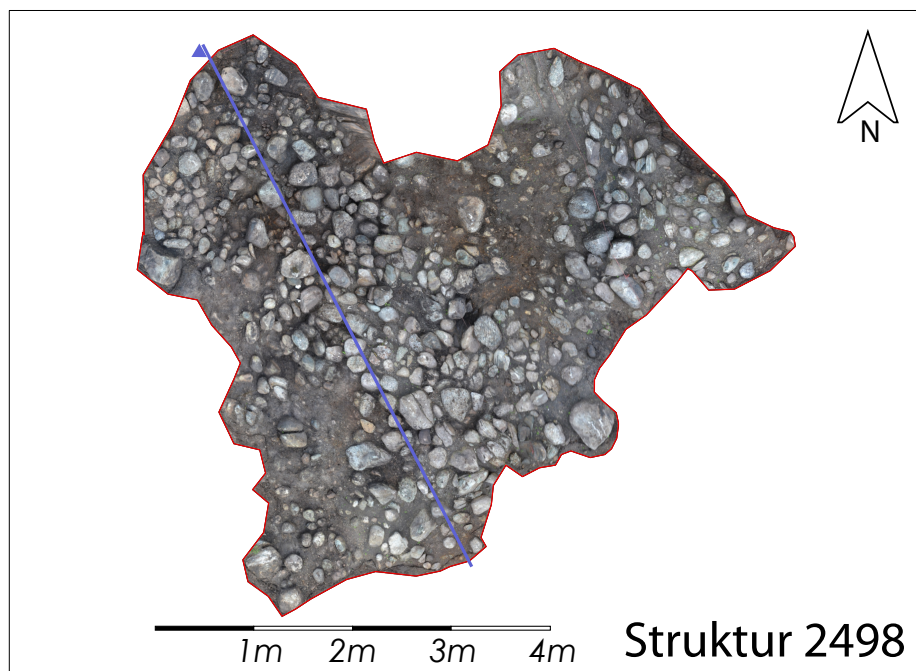
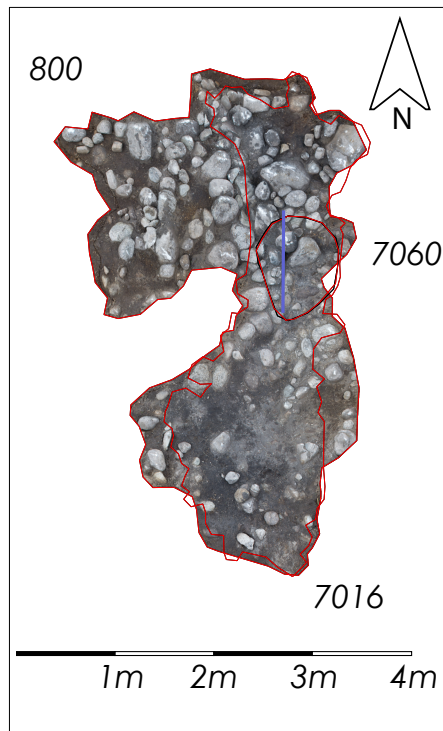


Struktur 1640

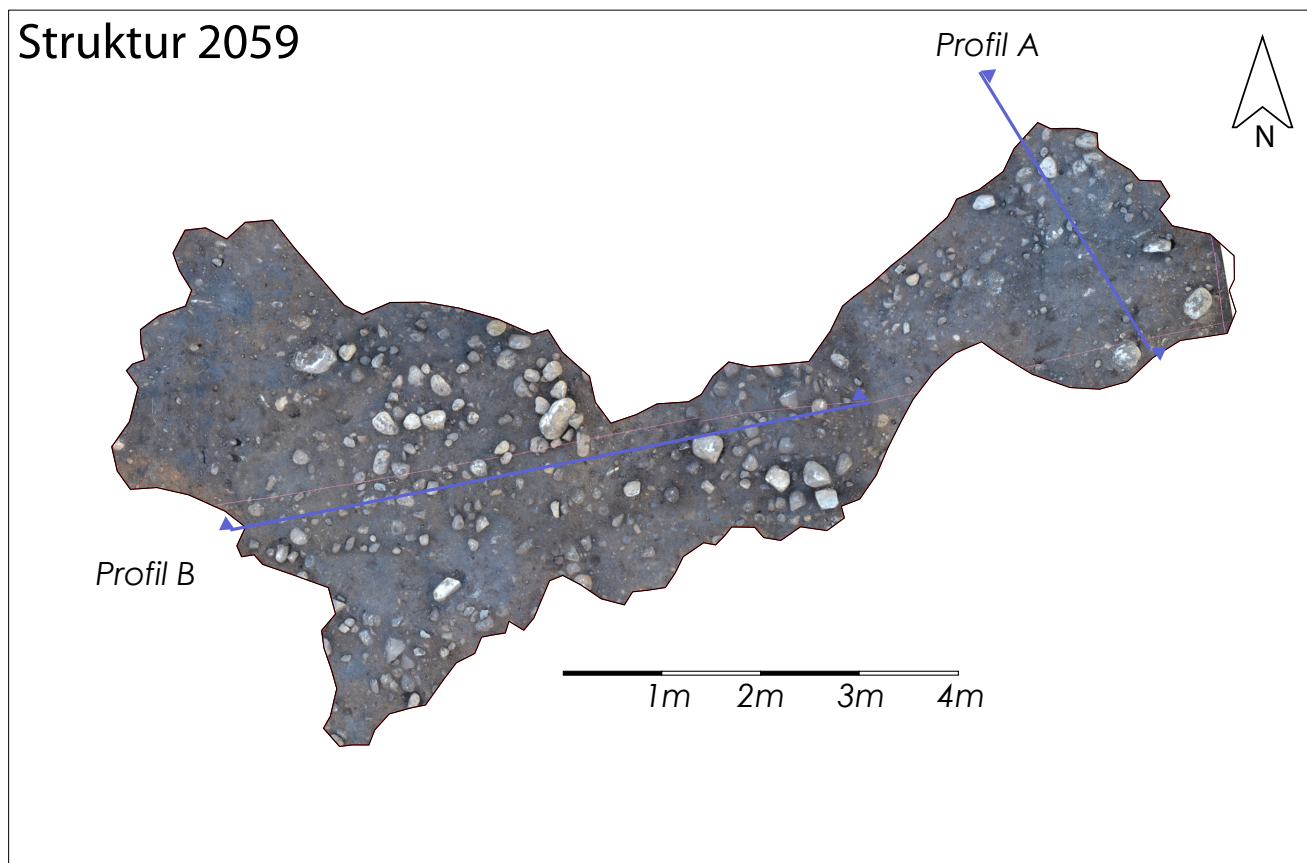




Struktur 800



Struktur 2059



Arkeologisk undersøkelse av gravfelt på Tjentland og dyrkningspor på Soppaland.
Hjelmeland k. Rogaland

VEDLEGG 11.

PROFILTEGNINGER AV UTVALGTE STRUKTURER

KOKEGROPER

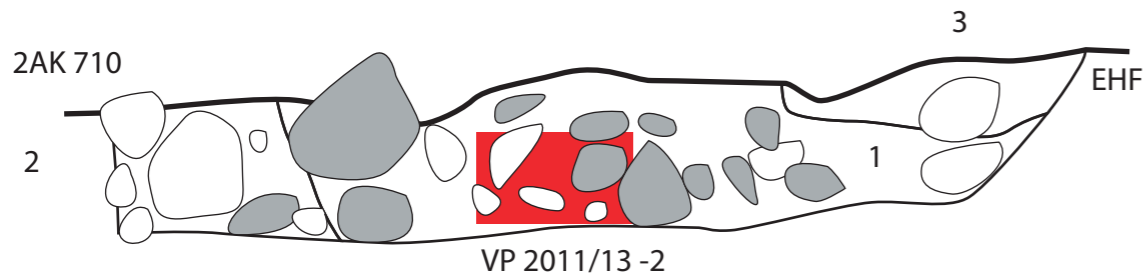
2AK680



Beskrivelse:
Struktur 680, som har mer karakter av ildsted enn kokegrop ligger i 30% helling i nedkant 2m nord for rektangulær langrøys på terrassekanten.

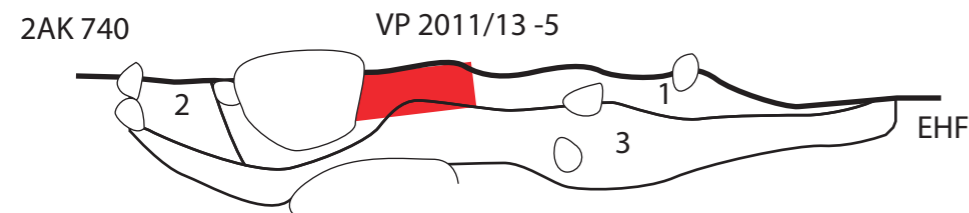
1 gråsvart humusholdig sandgruss med mye trekull

2AK 710



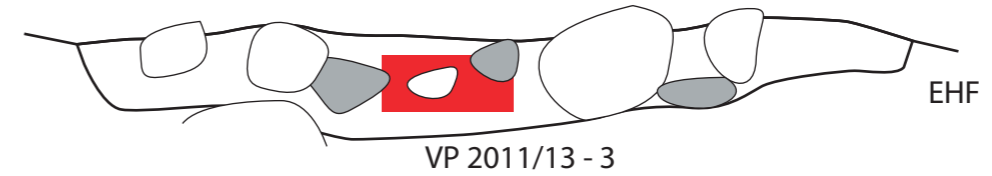
- 1 Svart brun siltholdig sand, gruss. Sotete med noe trekull. Mye stein, flere skjørbrente.
- 2 Rød brun siltig sand uten trekull men med skjørbrent stein.
- 3 Rødbrun siltig sand uten trekull, trolig overliggende masse fra undergrunnen.

2AK 740



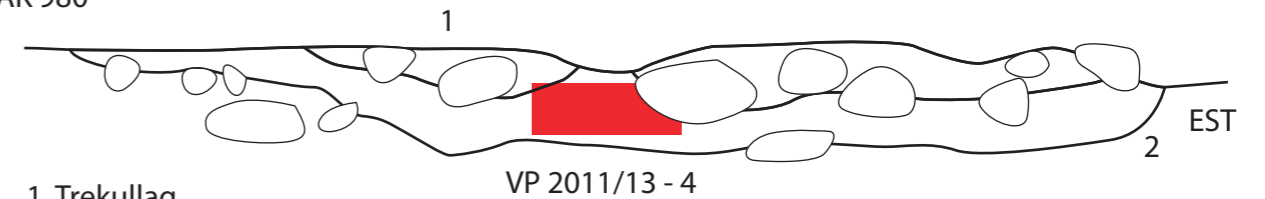
- 1 Trekulllag
- 2 Grå-brun siltig sand, litt sotete.
- 3 Lys grå-brun siltig sand.

2AK 970



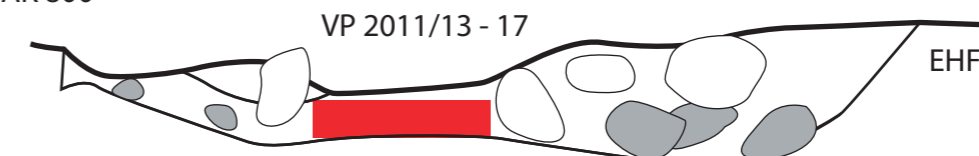
Mørkt brunt, humusholdig siltig sand med trekull og nevestor skjørbrent stein

2AK 980



- 1 Trekulllag
- 2 Brunt humusholdig sand

2AK 800



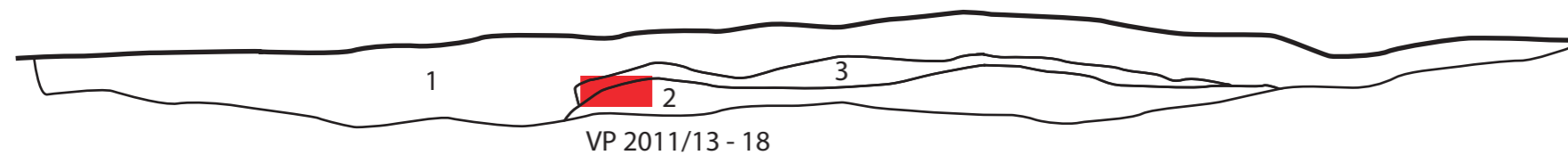
- 1 konsentrasjon av trekullbiter
- 2 mørk brun kompakt humusholdig lag med noe trekull

Beskrivelse:
Svært mye stein, hovedsaklig "hodestore". Omtrent halvparten var skjørbrente. Markant trekull konsentrasjon i sørlig del. I den N-Ø siden synes noen steiner å være satt på kant med flat-siden vendt inn mot groppen.



ILDSTED

555

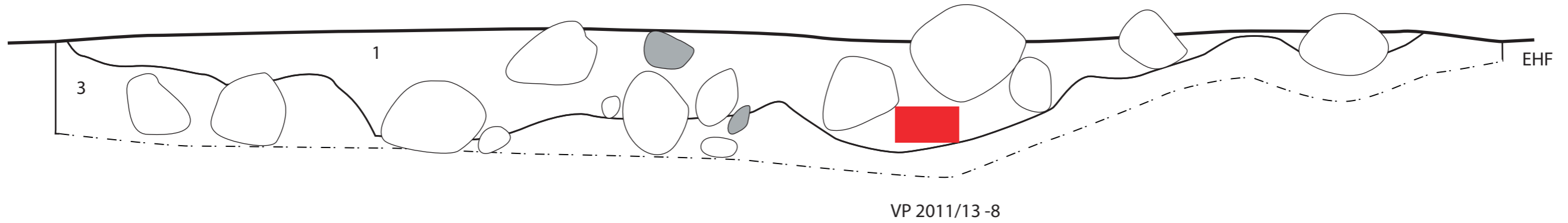


- 1 Svart søtet siltig sand med store mengder trekullbiter
- 2 Kull lag i bunn av strukturen
- 3 Rødbrun gruss og sand

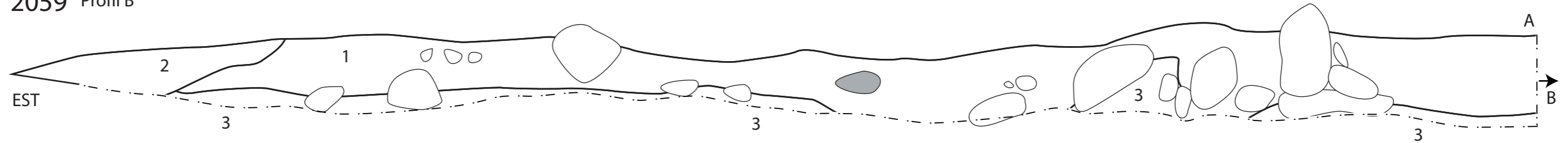
Beskrivelse: Enkelte skjørbrente stein i overflate. Nedgravd ildsted mer en kokegrop.



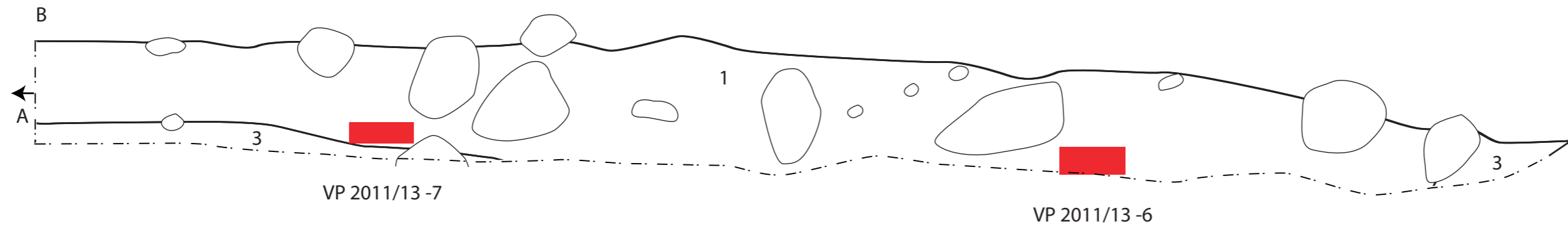
2059 Profil A



2059 Profil B

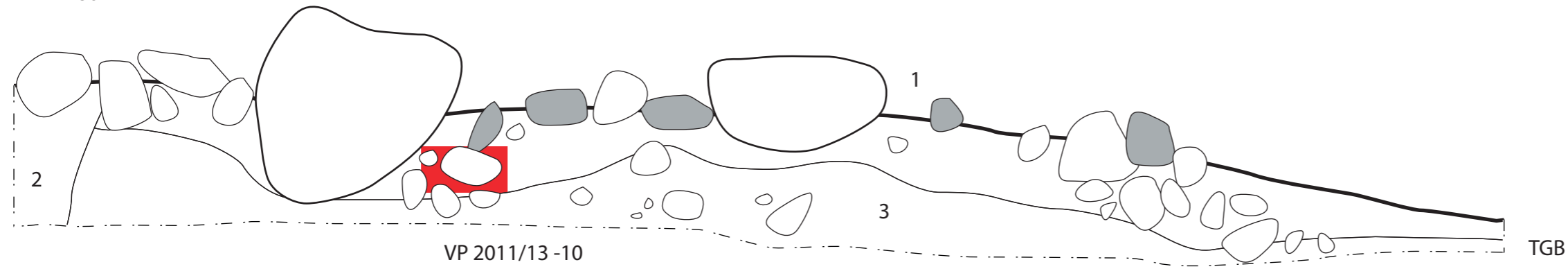


2059 Profil B



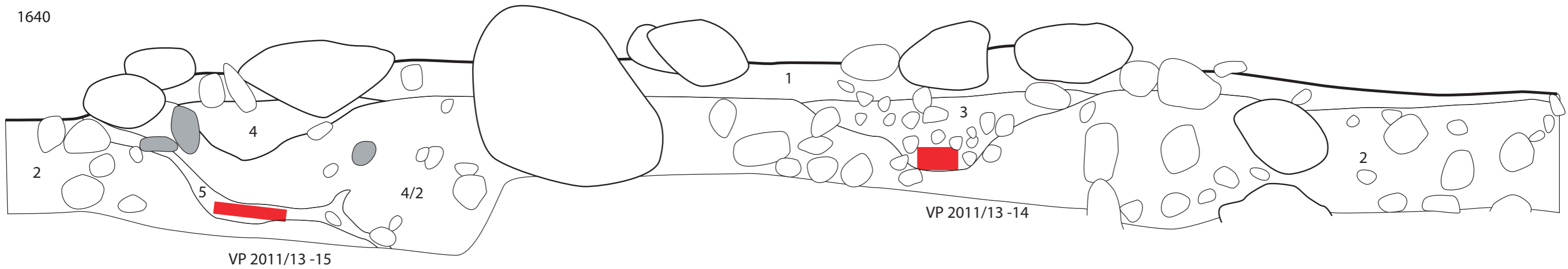
- Mørk, nesten svart humusholdig sand.
1 Svært porøs på toppen, noe mer kompakt nedover.
Spredte trekullbiter i midten av strukturen
- 2 Rødbrun humusholdig sand med gruss
- 3 Undergrunn: Rødbrun sand med gruss

2AR 1186

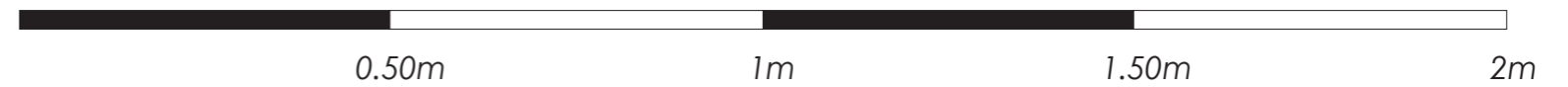


- 1 Mørkt grå-run humusholdig sand med mye stein.
- 2 Brun humus.
- 3 Undergrunn: Rødbrun sand med gruss, laust.

1640

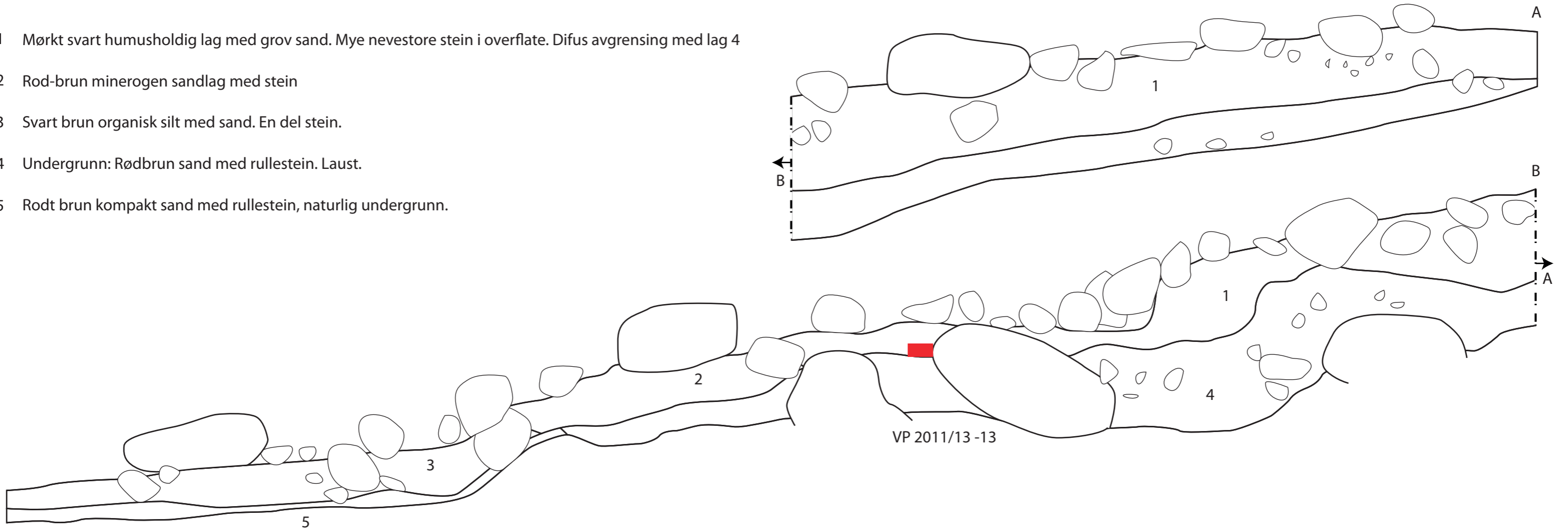


- 1 Mørkgrå / svart sand og grussholdig humus med torv og sporadiske innslag av trekullbiter
- 2 Oransje brun kompakt sand og grussholdig silt av minerogen karakter
- 3 Nedgraving, mørk gråbrun humusholdig sand / gruss med stein. (2AQ 2300)
- 4 Mørk gråsvart silt og sand / grusholdig humus
Mye trekullbiter og innslag av skjørbrente stein.
- 5 Mørk gråsvart svær trekullholdig siltholdig sand / gruss. (2AQ 7450)

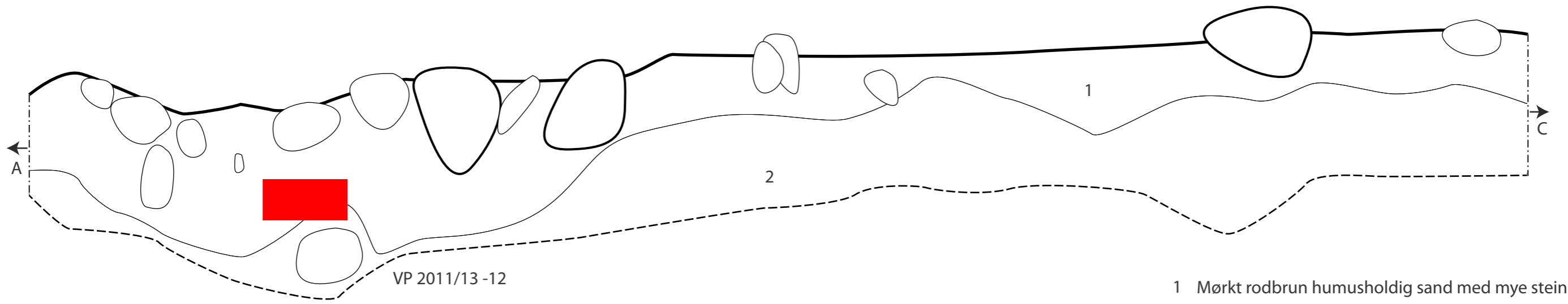
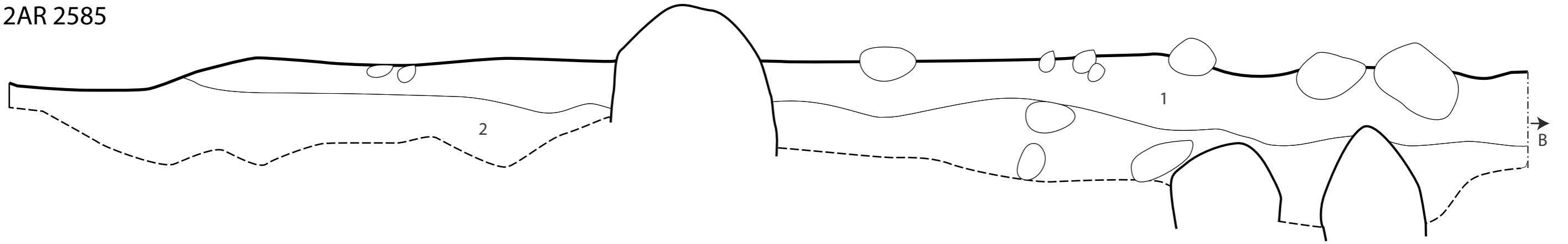


2AR 2494

- 1 Mørkt svart humusholdig lag med grov sand. Mye nevestore stein i overflate. Difus avgrensing med lag 4
- 2 Rod-brun minerogen sandlag med stein
- 3 Svart brun organisk silt med sand. En del stein.
- 4 Undergrunn: Rødbrun sand med rullestein. Laust.
- 5 Rodt brun kompakt sand med rullestein, naturlig undergrunn.

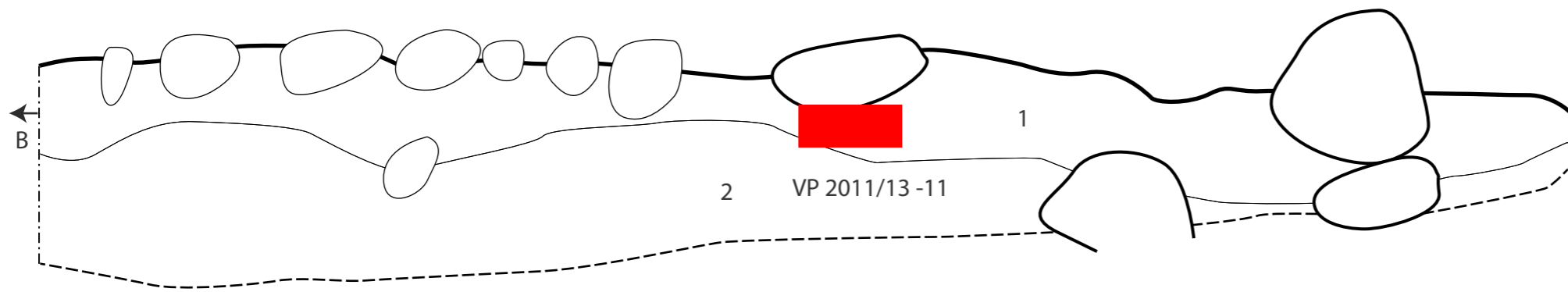


2AR 2585



VP 2011/13-12

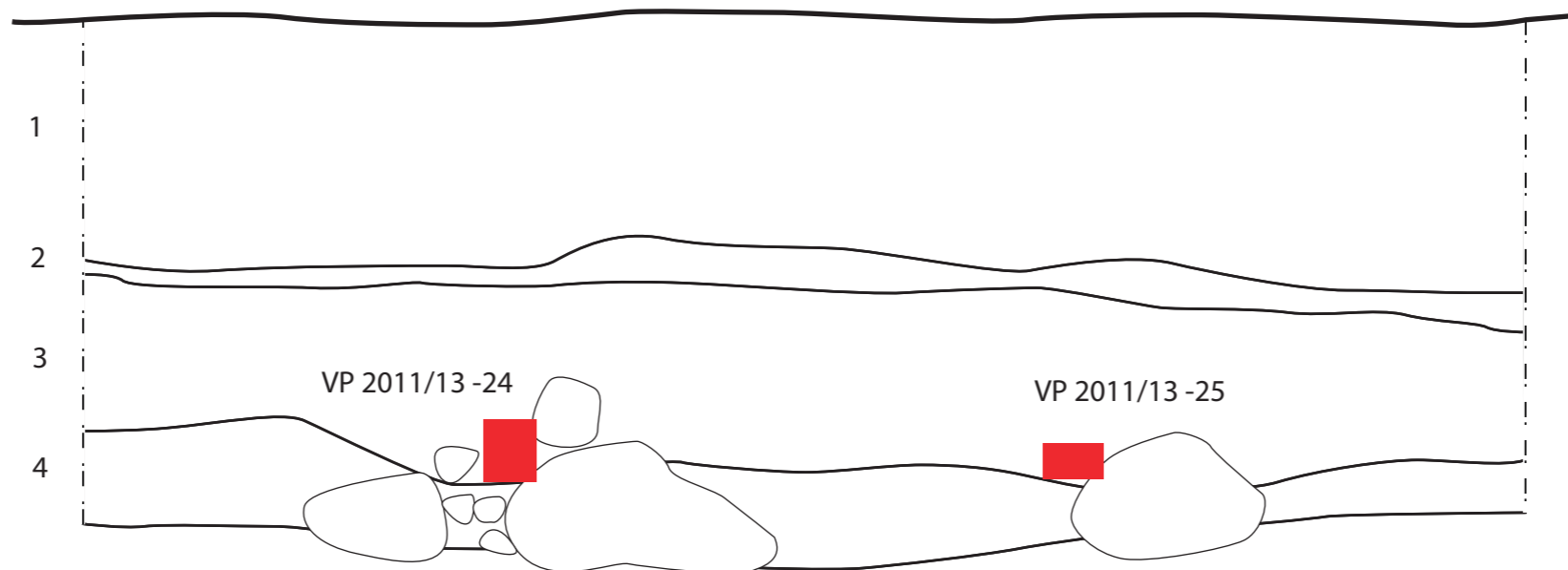
- 1 Mørkt rødbrun humusholdig sand med mye stein.
- 2 Undergrunn: Rødbrun sand med gruss, laust.



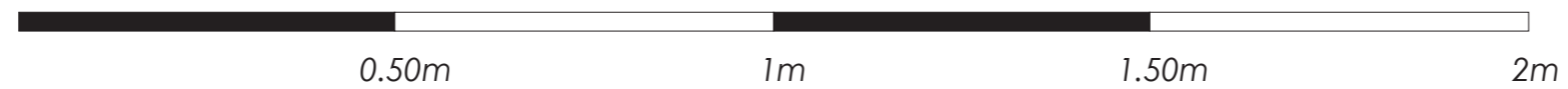
VP 2011/13-11



DYRKNINGSPROFIL SOPPALAND.



- 1 Gråbrun sandholdig humus. Matjord.
- 2 Lys gråbrun silt og humusholdig sand
- 3 Mørk gråbrun elastisk silt og sandholdig humus med mye trekullbiter. Sporadisk høyere konsentrasjoner mot bunn. Forseglete dyrkningslaget.
- 4 Rødbrun minerogen sandgruss med mye stein og jernutfellingflekker.

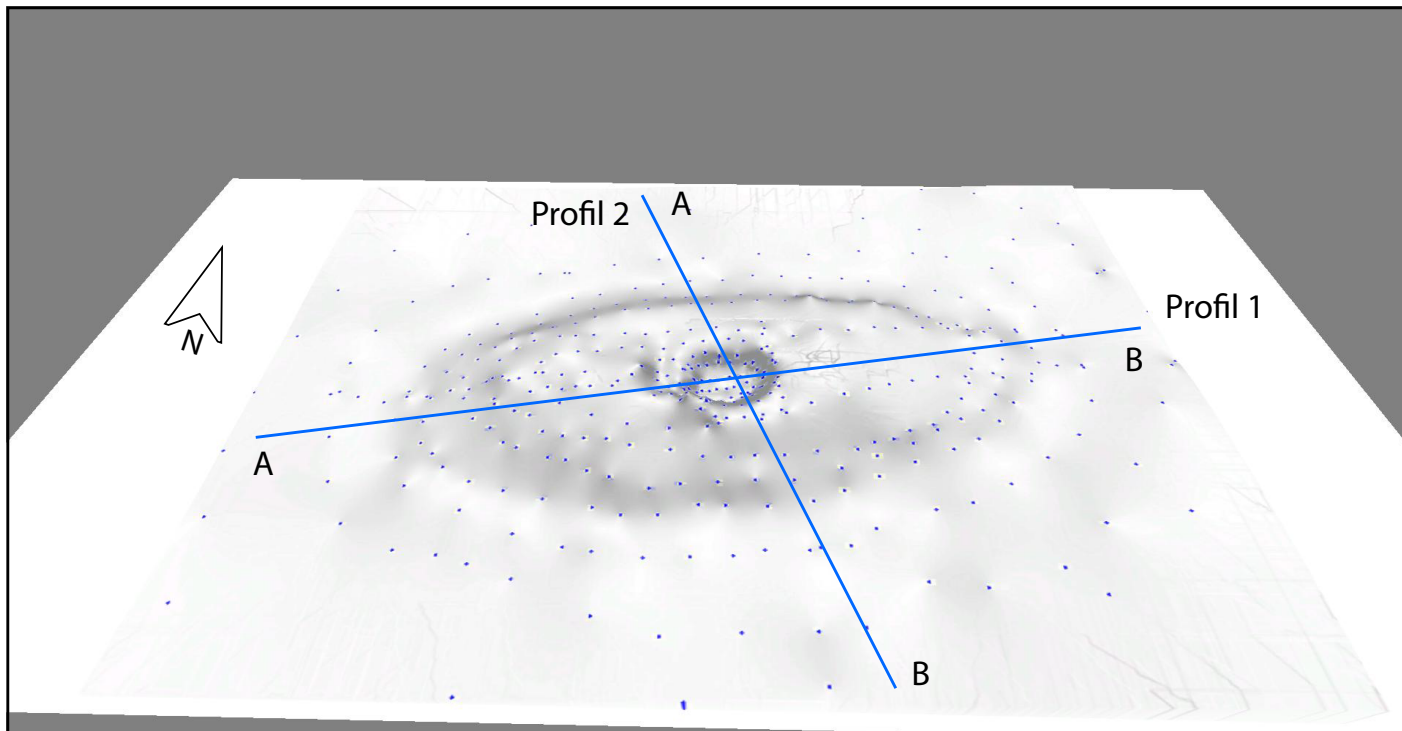


Arkeologisk undersøkelse av gravfelt på Tjentland og dyrkningspor på Soppaland.
Hjelmeland k. Rogaland

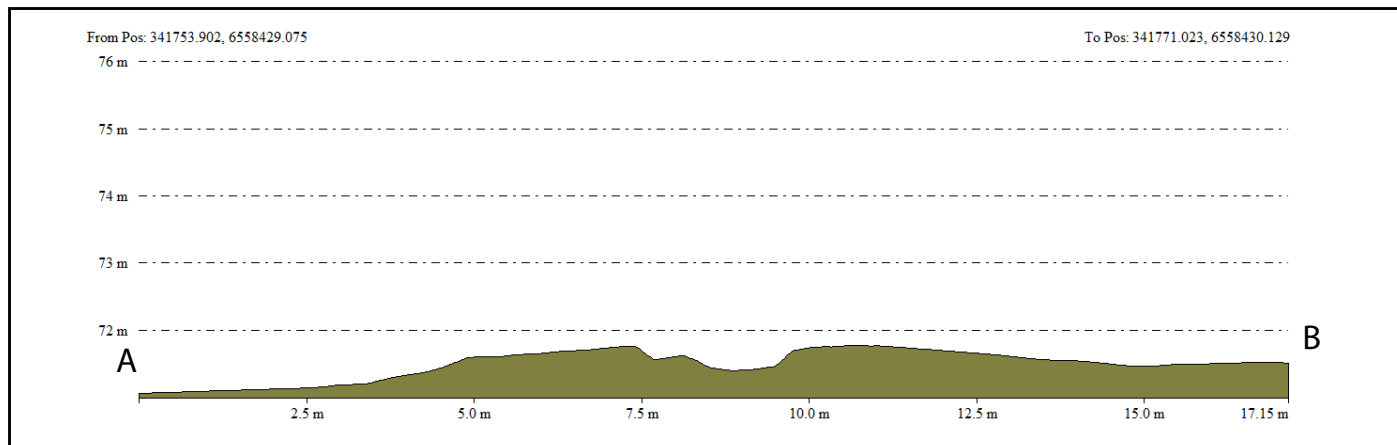
VEDLEGG 12.

DIGITALT MODELL

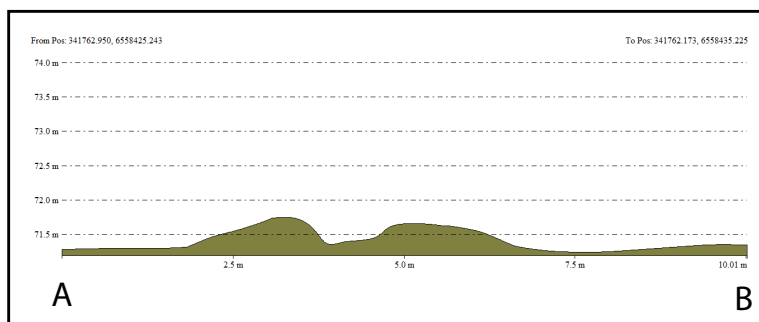
2AR 300



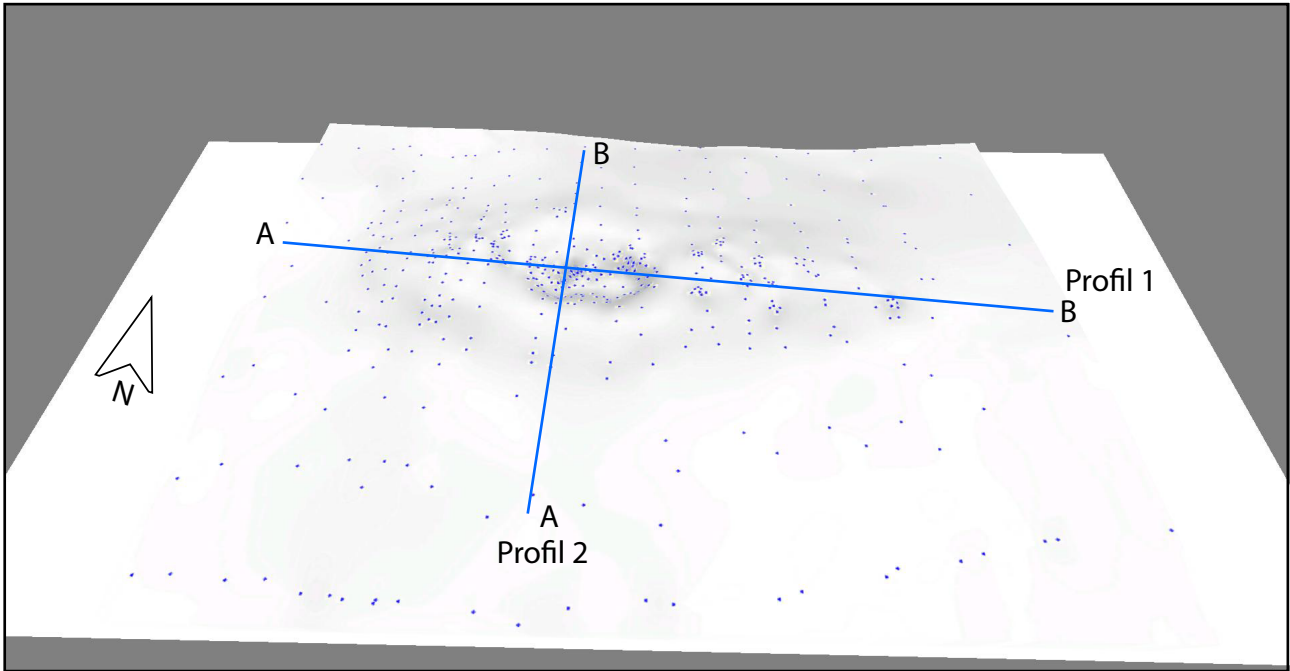
Profil 1



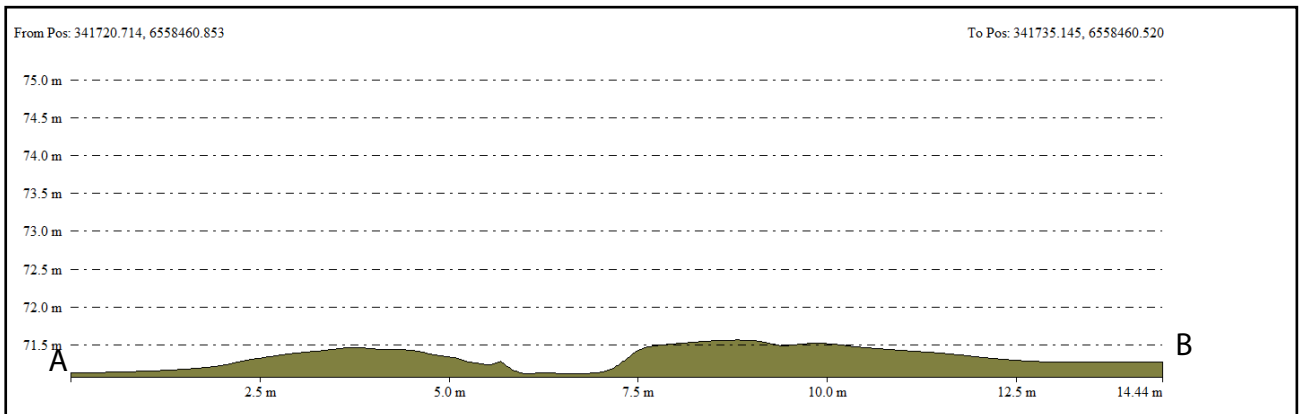
Profil 2



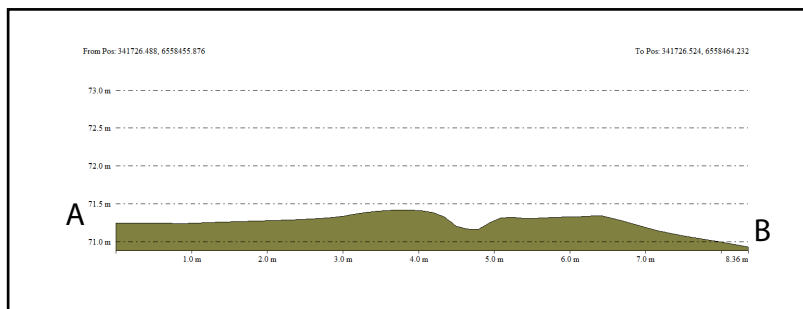
2AR 400



Profil 1



Profil 2



Arkeologisk undersøkelse av gravfelt på Tjentland og dyrkningspor på Soppaland.
Hjelmeland k. Rogaland

VEDLEGG 13.

Rapport ved Camilla Nordby

Rapport vedrørende harpikstetning fra Tjentlandsmoen, Tjentland, gnr. 137, bnr 1 og 3 (ID 95331), Hjelmeland kommune. S 12787 (F 7017 og F 7144).

I forbindelse med utgravning av en inhumasjonsgrav (kvinnegrav) på Tjentlandsmoen høsten 2011 ble det gjort funn av en såkalt harpikstetning. Graven er datert til yngre romertid / folkevandringstid. Følgende rapport tar utgangspunkt i en empirisk gjennomgang av materialet. I del I av rapporten gis det en nærmere beskrivelse av selve harpikstetningen, mens det i del II gjøres rede for harpikstetninger som funngruppe generelt og hvordan harpikstetningene fra Tjentlandsmoen kan tolkes i lys av dette.

Selve begrepet harpikstetninger fremstår som misvisende da kjemiske analyser har vist at dette i all hovedsak dreier seg om tjære produsert av bjerkenever og ikke harpiks/kvae (Nordby 2006). Betegnelsen ”harpikstetninger” og harpiks vil likevel bli brukt i denne gjennomgangen fordi det er en innarbeidet, om enn misvisende, terminologi. Selv om det ikke foreløpig er foretatt analyser som kunne ha bidratt med mer sikker informasjon om harpikstetningen fra Tjentlandsmoens kjemiske sammensetning fremstår det med utgangspunkt i dagens forskningsstatus som overveiende sannsynlig at det representerer tjære fremstilt av bjerkenever (Nordby 2006, Nordby 2009, Nordby Ph.D. in. prep.). En prøve (100mg) av materialet fra Tjentlandsmoen er tatt ut og vil analyseres høsten 2012.

Del 1: Empirisk gjennomgang av materialet

S 12787 (F 7017 og F 7144).

Ved undersøkelser av en inhumasjonsgrav på Tjentlandsmoen ble det funnet fragmenter av tetningkitt i nær relasjon til et knust bolleformet leirkar. For å få mulighet til å grave ut harpikstetningen og leirkarskårene i kontrollerte former på laboratorium ble funnet tatt ut i preparat. Preparatet ble grav ut på konserveringslaboratoriet på Arkeologisk museum /UiS 23.11.2011 av konservator Anke Kobbé og undertegnede.

Utgravningen av preparatet avdekket en svært fragmentert harpikstetning. Trolig har graven blitt forstyrret av pløyning eller på annen måte skadet ved en tidligere anledning. Fragmentene fra harpikstetningen lå spredt i massene og det var ikke mulig å følge omrisset av det opprinnelige trekaret som harpikskittet har vært festet til. En del av fragmentene ble også funnet med undersiden opp og flere fragmenter mangler.



Preparat under utgravning. Harpikstetningen er synlig som mørkebrune fragmenter, her markert med røde piler.

En større konsentrasjon av harpikstetning som viste seg å være fra sveipendene ble funnet rett ved siden av det knuste leirkaret. Ingen andre gjenstander ble funnet i preparatet.

Det ble gjenfunnet 18 sikre fragmenter av tetningsringen som har sittet mellom bunn og vegg på innsiden av et nå fullstendig nedbrutt trekar utført i sveipeteknikk. Fragmentene har sjatteringer som spenner fra mørk brun til brun. Disse fragmentene har i utgangspunktet hatt et tilnærmet tresidig tverrsnitt, men fremstår nå som svært deformerte. Samtlige fragmenter har imidlertid tydelige avtrykk etter finere trestruktur (horisontal omgående vedretning) på fragmentenes utside som har vendt inn mot karveggen. Fragmentenes undersider er tilnærmet plane og har avtrykk av trestruktur fra karets bunnplate. Et av fragmentene har en stripe med noe som kan se ut som jernkorrosjon. Dette er sekundært og har tilkommet etter nedbrytning av selve karet.



Fragmenter fra mellom bunn og vegg. Fragmentene er lagt med bunnsiden opp.

Karets bunn og vegg har vært sydd sammen med grove sting, trolig med bast / tæger, og avtrykk av disse stingene er synlige på enkelte av fragmentene. På flere av fragmentene er det

synlig en “tunge” som står ut i flukt med fragmentenes underside, og viser at karetets bunn har gått utenfor karveggen. Dette indikerer at karet er av Granlunds type B (Granlund 1939). Innsiden av fragmentene er skrå, med en krummet glatt overflate.

Formen på beholderen har vært rund eller rundoval og har trolig hatt en diameter på rundt 20 cm. Tilstedeværelsen av i alt seks små fragmenter som har dekket enkeltsting mellom bunn og vegg på karetets utside bekrefter også at bunnplaten har gått utenfor karveggen. Disse fragmentene har et tilnærmet dråpeformet utseende, med flat underside med avtrykk etter fin trestruktur, en glatt avrundet utside og et tilnærmet flatt sideparti med avtrykk etter et sting.



Harpikstetning fra karetets utside.

Flere av fragmentene er som nevnt svært deformerte og harpikstetningen har derfor fremdeles vært myk når karet har blitt plassert i graven. Tykkelsen på karetets vegg lar seg ikke estimere da fragmentet som viser avtrykk av sveipenden ikke ble lokalisert.

I tillegg til fragmentene fra mellom karetets bunn og vegg er også flere fragmenter av kittet som har dekket sømme(n)e langs sveipenden bevart. Da disse er svært fragmenterte og ikke lar seg sette sammen er det vanskelig å angi noen høyde på karet. Det er vanskelig å avgjøre hvorvidt det har vært en eller to sømmer som har festet sveipsammenføyningen, men basert på antall fragmenter er det i midlertidig ikke usannsynlig at det dreier seg om to sømmer som Begge har vært dekket med kitt.



Fragmenter av kitt som dekket sømme(n)e i sveipsammenføyningen.

En stor mengde små fragmenter lar seg ikke sette sammen, men har vært en del av tetningen mellom bunn og vegg.



Fragmenter som ikke lenger lar seg sette sammen.

Totalvekt på samtlige harpikstetningsfragmenter er 25,70 gram.

Sammendrag

Fragmentene etter harpikstetningen funnet i inhumasjonsgraven S 12787 er et sveipet trekar av Granlunds type B. Avtrykk etter sting viser at bunn og vegg samt sveipsammenføyningen har vært sydd sammen, trolig med bast / tæger. Karet har hatt en diameter på rundt 20 cm, høyden på karet lar seg ikke avgjøre. Ingen rester fra selve karet er bevart. Det sveipede karet har blitt tettet med kitt på innsiden av karet mellom bunn og vegg og opp langs sømmene i karets vegg. I tillegg har enkeltsting blitt dekket av små dråpeformede kittbiter på utsiden av karet mellom bunn og vegg.

Del II: Harpikstetninger fra eldre jernalder

Harpikstetninger (også kjent som karføringskitt, tetningsringer eller tetningskitt) er et vanlig forekommende materiale i graver fra eldre jernalder, men de fleste dateres til periodens siste halvdel. Harpikstetningene ble anvendt som tetningsmateriale mellom bunn og vegg i tre- eller barkekar/beholdere utført i sveipeteknikk. Karene er kun unntaksvis bevart, og harpikstetningene utgjør derfor de eneste fysiske spor etter disse. Ifølge den svenske etnologen John Granlund ser det ut til at de tidligste karene har vært fremstilt av bark eller never, mens det i all hovedsak dreier seg om trekar fra den senere delen av eldre jernalder (Granlund 1939). Harpikstetninger klassifiseres gjerne ut fra et enkelt klassifikasjonssystem utarbeidet av Granlund, og baserer seg på hvordan bunnen har vært festet til karveggen. Type A representerer kar hvor sveipet går utenpå bunnen, mens type B er en type hvor sveipet er satt ned på en bunn som har en større diameter enn sveipet (Granlund 1939).



Grafisk fremstilling av hvor harpikstetningen har vært plassert innvendig i de arkeologiske karene samt et eksempel på et sveipet kar fra historisk tid. Illustrasjon: E. Høgtun 2007, foto: Norsk Folkemuseum.

Sveipede kar er kjent både som en del av gravgodset i ubrente graver og som kremasjonsbeholdere i branngraver. Det store flertallet av harpikstetninger som opptrer i

ubrente graver er funnet uten noen direkte relasjon til det øvrige gravgodset (Nordby 2006). Funn av drikkebegre, leirkar, spinnehjul, kniver og fibler inne i tetningsringene vitner likevel om kar kan ha fungert som beholdere for annet gravgods/gaver. En annen tolkning har vært at beholderne har inneholdt drikkeoffer og at annet gravgods/gaver som spannformede leirkar, drikkebeger og spinnehjul har vært plassert oppe på lokket av disse (Gerdin 1992). Nettopp det at de aller fleste harpikstetninger er funnet uten noe innhold styrker tolkningen av at de sveipede karene har inneholdt et drikkeoffer. I graven fra Tjentlandsmoen ble deler av det knuste leirkaret funnet rett ved siden av tetningskittet som har dekket sømmen(e) i sveipet. Plassering av leirkar enten inne i eller ved siden av det sveipede karet er begge deler vanlig forekommende i graver fra folkevandringstid (Nordby 2009).

Når det gjelder plassering i graven er karforingskittene funnet ved føttene, i hodeenden eller ved den avdødes side. Kvinnegraven på Tjentlandsmoen er imidlertid svært dårlig bevart, men funnet av leirkar, harpikstetning, fibula og spinnehjul i nordvestre ende og et perlefragment i sørøstre ende av graven kan indikere en plassering ved fotenden (pers. med. T.G. Bell). Denne lokaliseringen ser generelt ut til å forekomme hyppigere i det norske materialet (Nordby 2006). Spinnehjul opptrer også forholdsvis ofte i inhumasjonsgraver med harpikstetning, hvilket også forekommer i S 12787.

Når det gjelder den kjemiske sammensetningen av harpikstetningene består de med all overveiende sannsynlighet av tjære utvunnet av bjørkenever. Kjemiske analyser ble foretatt på 37 harpikstetninger fra 31 ulike graver fra i alt 16 fylker i 2005 (Nordby 2006). Analysene ble utført ved hjelp av gasskromatografi – massespektrometri (GC-MS) og viste at hovedbestanddelen i alle prøvene, med unntak av én, besto av tjære utvunnet av bjørkenever. Det ble ikke påvist spor etter tilsetningsstoffer som for eksempel dyrefett eller bivoks som man tidligere har hevdet at tjæren har vært blandet med for å få ønsket konsistens (Rygh 1875, Svanberg 1995). I karene anvendt som kremasjonsbeholdere fantes det heller ingen indikasjoner på at de har vært brukt til å oppbevare fødevarer forut for nedleggelsen (Nordby 2006).

Litteratur:

Gerdin, A-L. (1992). Vad hade de i asken? Hartstätade barkkärll i gravar från romersk järnålder. *Gotländskt Arkiv*. Årgång 64.

Granlund, J. (1939). Hartstätningar till svepta kärll under Äldre Järnålder. *Fornvännen*. Årgång 34, 257-287.

Nordby, C. C. (2006). An investigation of caulking resins from early Iron Age Norway: Chemical characterisation, function and use. Upublicert MSc-oppgave fra Bradford: University of Bradford.

Nordby, C. C. (2009). Continuity or change? The use and function of birch bark tar in Norwegian Early Iron Age grave contexts. I Ambers, J., C. Higgitt, L. Harrison and D. Saunders (red). *Holding it all together: ancient and modern approaches to joining, repair and consolidation*. London: Archetype publications / The British Museum.

Rygh, O. (1875). Smaastykker. Spor af Trækar i Grave fra ældre Jernalder. *Aarsberetning for 1874. Foreningen til norske fortidsmindesmerkers bevaring*, 183-187. Kristiania: Oldsaksamlingen.

Svanberg, F. (1995). Hartstättningsringar och svepkärll. *Tor. Tidsskrift för Arkeologi*. Vol. 27 (1), 249-268.